

ప ద్య కా వ్య ము లు

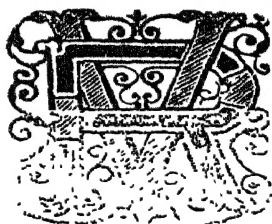
ప్రతి 1-3 రు. ఆ

ఆంధ్ర శ్రీమద్రామాయణము—శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిది, పీ సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రభాషార్థము	...	1	0
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటిక	...	1	4
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6	0
ఉత్తరహరివంశము, నాచనసోమన	...	3	0
కవిరాజమనోరంజనము	...	1	4
కవిజనరంజనము	...	0	12
కళాపూర్ణోదయము, సూరసామ్యునిది	...	4	0
కృష్ణదండకము	...	0	2
కవికృతత్వవిచారవిమర్శనము	...	1	8
కవిగజాంకుశము	...	0	4
కృష్ణరాంధ్రవిజయము	...	0	12
కాశీభట్టశ్రీనివాసకవి	...	3	8
కుమారసంభవము-నన్నెచోడ కవికృతము	...	5	0
గజేంద్రమోక్షము, సటిక	...	0	10
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యకవి	...	0	12
గయోపాఖ్యానము, ద్విపద (కృష్ణార్జునసంవాదము) గోపమంత్రిది	...	0	8
గద్యద్యుసంగ్రహము, విద్యాకా జ. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది	...	0	12
„ శ్రీగౌర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది	...	1	0
గరుడాచలము - యక్షగానము, పెద్దప్పు	...	0	4
గీతమంజరి, శ్రీ చిలకమర్తిలక్ష్మీనరసింహము	...	0	4
చాటుపద్యమణిమంజరి	...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ భర్తన	...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	...	0	8
చెన్నులనవపురాణము	...	2	8
చందోదర్పణము, (అనంతానిభండస్సు)	...	2	0
క్షైమినీభారతము	...	2	8
తెనుగుసమస్యలు	...	0	3
దశావతారచరిత్ర	...	4	0
దశరాపద్యములు	...	0	8
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	...	0	8
ధనాశ్విరామము	...	0	12

శ్రీ ర స్తు
హ ర వి లా స ము

శ్రీనాథమహాకవిప్రణీతము

Acc. 5409

చె స్తు పు రి :

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచేఁ బ్రకటితము.

1953

All Rights Reserved.

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILLA PRESS
Madras.—1953.

1st Edition 1931.

2nd Edition—1948

పీఠిక

శ్లో. ఇదమన్తం తమః కృత్స్నం జాయేత భువనత్రయమ్,
యది శబ్దాహ్వయం జ్యోతి రాసంసారం న దీప్యతే.

అజ్ఞానగాఢాంధతమఃపటలంబుం బటాపంచలునేసి ముల్లోకంబుల
విశుద్ధసిన్యజ్ఞానశేషపుంజంబు వెలయించి సకలపదార్థస్వరూపంబు నిరూ
పింప నసాధారణం బగుసాధనంబు శబ్దజ్యోతి.

ఇయ్యది నిత్యమై దోషరహిత మై పగమానందరసై కాస్పద మై
పరబ్రహ్మతకం బనంగి యున్నది.

ఋగాదిచతుర్వేదంబులును, శిక్షాదిషడంగంబులును, మన్వా
ద్యష్టాదశస్త్రులును, శాతాతపాద్యష్టాదశాగమములును, విష్ణ్వాద్య
ష్టాదశపురాణములును, వామనాద్యదిష్టాదశోపపురాణములును, భా
ట్టాది షడ్వర్ణనంబులును, ధారకానీతి ముదియగు, దక్కుంగల సకల
శాస్త్రంబులు నీశబ్దబ్రహ్మముగిన్యావతారంబులు. ఈశబ్దబ్రహ్మము నుపా
సించియే మనపూర్వాచార్యు లగువ్యాసహరాశరాది మహర్షిసత్తములు
నిత్యానందగనై కాశ్రయం బగుమోక్షము గ్రము నెఱింగి కృతకృత్యు
లైరి.

ఇట్టి పగమోహరకం బగుశబ్దం బిహపసుఖానందకందం బని
నొక్కి వక్కాణించుట సాహసంబు గాదు. కానిచో నివృత్తతత్వలై
యరణ్యంబుల వాతాంబుపర్ణాశను లగుమహర్షులుగూడ శ్రీరామాయ
ణాదిదివ్యప్రబంధంబుల రచించి రేయియుం బవలు నాశబ్దసుధాప్రవా
హమధ్యంబున మునుగుచుం దేలుచు నేల యుందురు? దివ్యప్రబంధ
కవితామృతరసానుభవంబువలనం దాము నిత్యానందంబు నొందు
టయెకాక, భావివిబుధులు పఠితలును శ్రోతలును విషయవైలక్షణ్యము
నెఱింగి యుత్కృష్టపదవి నొందుమార్గము గనుగొందురుగాత మనియె
మహర్షుల ముఖోద్దేశము.

అట్టిమహానుభావు లగుఋషిపుంగవుల గ్రంథములు కేవలము
భావగర్భములును, బరోక్షమోక్షానందమును బొందించునవియు సగు

టా చే బ్రతిమనుజునకుఁ దోలుదోలుత సామాన్యముగా వానియందుఁ బ్రసృత గలుగుచు దుష్టభము. కాబట్టియే ప్రాచీనులగుమహర్షులసంప్ర బాధము నెఱవేరినవారు గావున సత్కాచీను లగుకాళిదాసాదిహి.హా కవులు పురుతముగా సామాయకాదికావ్యోత్పన్నుల వెలుంగుదివ్యకవి తారసంబుః గ్రోత్కొలి మహానాగంబులొందుచుఁ దనిపి సనక, యందలు నిట్టికావ్యానందంబు ననుభవించుదురు గాత మని దయాపరవశులై సులభముగ నామహర్షి కృతకృత్యంబులరసానుభవంబుఁ జేయఁదగిన యోగ్యత నలఱుచుననియు, నిఁచుమిలఁగుగఁ బ్రాచీనర్షిశ్రీశుల ననుక రించు రఘునంశకాకుంతలకాదంబులకృతప్రబంధంబుల లోకోపకారకం బులుగ రచించి, కవితారసమాధుర్యం జేకొంతంబున ననుభవించి, నిత్య తృప్తహృదయులై కీర్తిశేషు లైరి.

సంస్కృతభాషావిలాస విట్లుండ సంస్కృతజన్యము లగుకర్ణాట ద్రావిడాదివైకృతదేశభాషలలోఁగల “దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స” యను పండితపదనానుసరణిగ నుత్తమభాష నాబడు నాంధ్రభాషయం దుఁగూడ ననేకులు నన్నయభట్ట తిక్కనాది మహాకవిసార్వభౌములు కావ్యరత్నంబుల లోకంబున వెలయించి యభిరూపశిఖామణులహృద యంబుల నలరించి కీర్తిశేషులై నెలకొనియున్నారు. కాబట్టి యిట్టియాం ద్రభాషాకవుల దివ్యచారిత్రసుధా సమును గ్రోలి యానందానుభవము నేఁగూట యవశ్యక ర్తవ్యమయినదనఁ, బ్రకృత మీహరవిలాసప్రబంధ నిర్ణాత యగుమనశ్రీనాథునిచారిత్రామృత మించుక చవి చూతము.

శ్రీ నాథుఁడు

అనపద్యహృద్యకావ్యకల్పనాధురీణుం డగుమహాకవిసార్వభౌముఁడు.
ఈ మహాకవి జన్మస్థానమును గుఱించి
కాశీఖండములో—

సీ, “చిన్నారిపొన్నారిచిత్తకూఁకటినాఁడు రచించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర
నూనూఁగుమీసాలనూత్నయావనమున శాలివాహనసప్తశతి నొడివిలి
నంతరించితి నిందుజవ్వనంబునయందు హర్షవైషధకావ్యమాంధ్రభాషఁ
ప్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని యాడితి భీమనాయకునిమహిమఁ

తే. బ్రాహ్మ మంత్రకు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ, గాశికాఖండ మునుమాగ్రంథమేను
దెనుగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక, పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టకవిని."

అనుపద్యమునందు "కర్ణాటదేశకటక పద్మవనహేళి" (కర్ణాటదేశకట్టణము
లనుకమలములకుసూర్యుఁడు) అను విశేషణమును శ్రీనాథుడు దనకుఁ
గూర్చుకొని యున్నందునను;

భీమేశ్వరఖండములో—

గీ. "ప్రాధి పరికింప సంస్కృతభాష యంద్రు, పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాషయందు
రెవ్వరేమన్న చంద్రు నాకేమి కొఱత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష."

అను పద్యములో "నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" యని తనకుఁ
గర్ణాటభాషయందుఁ గలప్రేమచు సూచించి యున్నందునను;

ఆభీమఖండములోనే—

మ. "కనకత్నాధరధీరు వారిధితటికాల్పట్టణాధీశ్వరున్

ఘనునిం బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపున్

వినుమజ్జ్యంతరసార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు నా

యనుఁగందాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యమాడామణిన్."

అనుపద్యమునందు శ్రీనాథుని పితామహుఁడును బద్మపురాణగ్రంథ
నిర్మాణాలంకర్త యును కవితావిద్యాధుఁడగుండును నగుకమలనాభా
మాత్యగ్రామణి పశ్చిమసూర్యతీరమునఁ గర్ణాటదేశములోఁ జేరిన కా
ల్పట్టణమునకుఁ బ్రభువుగా నున్నట్లు చెప్పియున్నందునను;

శ్రీనాథుని వీధినాటకములో

కా. "కుశ్శాయించితిఁ గోక నుట్టిలి మహాకూర్పాసముం దొడ్డితిన్

వెల్లులిన్ దిలపివ్వుమున్ దిసికితిన్ చిశ్వస్త వడ్డింపఁగాఁ

జల్దాయంబలి త్రాచితిన్ రుచులు దోవంబంచు బోనాడితిన్

దల్లి! కన్నడరాజ్యలక్ష్మీ! దయ లేచి నేను శ్రీనాథుండన్."

అనుపద్యమునఁ "దల్లి!" యని కర్ణాటదేశమును సంబోధించినందు
నను;

ఈతని కవిత్వమునం బ్రాయశ్చికముగాఁ గన్నడపదములు గనఁ
బడుచున్నందునను;

శ్రీనాథునిజన్మస్థానము కర్ణాటదేశ మనుట సమంజస మనియు, నీతడు కర్ణాటదేశము జన్మించినను శైశవముననే యీతని తల్లిదండ్రులు దోయగవశముననో మఱియు నేకారణముననో కొండవీటిసీమకు వచ్చి యుండు ననియు, నింటిలోఁ జలిదండ్రులతో మిత్రకర్ణాటము మాట్లాడుచున్నను బాల్యమునండి తెలుఁగుదేశము లోఁ దెలుఁగువారితోఁ గలసి మెలసి యున్నందునఁ దెలుఁగువానివలెఁ దోచుచున్నాఁడనియుఁ బల్నాటివీరచరిత్రపీఠికాకారుల వాదము.

ఈవాదమునకుఁ బ్రతిఱిగింపనుసరించి యాంధ్రులచరిత్ర మూఁడవభాగములో—“కర్ణాటకటకపద్మనవహేళి” అను విశేషణము కర్ణాటదేశాధీశుని(దేవరాముల) నిండోలగంబునఁ బాండిత్యశౌంఢీర్యంబున నుద్గండుఁ డగుడిండిమభట్టారకు నోడించి ప్రభుపండితసమ్మానపూర్వకంబుగఁ గవిసార్వభౌమబిరుదమున నలరారుటయ కాక, యక్కవి సూర్యుఁడుకర్ణాటరాజధాని (యందలి విబుధరాజు) యను కమలవనమునకుసూర్యుడై యుండె ననునభిప్రాయమును దనకుఁ గూర్చుకొనియెఁ గాని కర్ణాటదేశాధిమానమునం గాదనియు,

“నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” అనుపద్యము గాజమహేంద్రవరాధీశుమంత్రి బెండపూడియన్నయామూత్యునకుఁ గృతి యిచ్చిన భీమఖండములోనిది గాన, కోమటివేమభూపాలుమరణానంతరము కొండవీటిరాజ్యము కర్ణాటాధీనము కాఁగా, శ్రీనాథుఁ డన్నామాత్యుబాంధవ్యమును బట్టి గాజమహేంద్రవరమున కేతెంచి తద్రాజాస్థానకవీశ్వరుఁడుగ నున్న కాలమగుటచేఁ గాకతీయరాజ్యమొనరించినపిదప, నాంధ్రదేశమున దక్షిణభాగము (పాకసాటిసీమపఱకుఁ గలదేశము) కర్ణాటరాజ్య మనఁ బరఁగుచున్నందున నచ్చటివాఁడగు శ్రీనాథుని గుఱించి రాజమహేంద్రవరపురపులు కొందఱితని కవిత్వము సంస్కృతమనియుఁ గొందఱు కన్నడమనియు పంకలుపెట్టి “నెవ్వరేమన్న సంద్రునాకేమి కొఱత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” యని యుత్తరము చెప్పియుండు ననియు,

“తల్లీ! కన్నడరాజ్యలక్ష్మి” యను కర్ణాటదేశ మాతృసంబోధనము తన కాశ్రయలగు కొండవీటిరెడ్లు, గాజమహేంద్రవరపురెడ్లు,

తెలుగు రాయడు, మైలారెడ్డిమున్నగువారు స్వర్గస్థులయినవిదప వార్ధ క్యములోఁ గన్నడ రాజ్యమున కేగినపు డాకాలస్థితిని బట్టి వారు తన్నా దరింపకుండఁగ, “తల్లీ! దయలేదా? నేను డిండిమభట్టారకు నోడించిన శ్రీనాథుండ”నని తన్నెలుకవఱచుకొని యుండవచ్చు ననియు,

“కాల్పట్టణాధీశ్వరుక్” అనుచో నాకాల్పట్టణము కర్ణాట రాజ్య ములోని దైనట్లు నిదర్శనములు లేనందున నాయుక్తీ విశ్వాసపాత్రము గాదనియు, నీట్లు పై కారణముల ఖండించి శ్రీనాథుడు పాకనాడు జన్మస్థానముగాఁ గలయాంధ్రుడని చెప్పబడి యున్నది.

ఈయుభయవాదహేతువులందును బలవత్తన మగువినిగమనము కనబడక పోయినను చిటికొన్ని కారణములవలనను, జనశ్రుతివలనను నాంధ్రచరిత్రకారుల యభిప్రాయమే సమంజస మని తోచుచున్నది.

ఇద్దాని కుపబలముగా శ్రీనాథుని బంధువు లందఱు నాంధ్రదేశములోని యాంధ్రులుగనే యున్నారు కాని, కర్ణాటకుఁ డొక్కరుఁ డైన నున్నట్లు తెలియబడదు.

నాచికేతోపాఖ్యానమును రచించి యుదయగిరిదుర్గాధీశుఁ డగు చిట్టి గంగామాత్యునకుఁ గృతించిన దగ్గపల్లి దుర్గయామా త్యుఁడు శ్రీనాథునిభార్యకుఁ దోబుట్టువు. శ్రీనాథునకుఁ శిష్యుఁడు. ఈ గ్రంథమును ఓరయంటల్ వైబ్రరిలో నేఁ జదివి యున్నాడను. ప్రాథ ముగా రసవంతముగానే యున్నది.

రాజమహేంద్రవరాధిపతి యగువీరభద్రభూపాలుని మంత్రి బెండపూడి యన్నామాత్యుఁడు—

“నినిగించినాడవు కేమభూపాలున, కభిలపురాణవిగ్భాగమములు”

...

...

...

లే. “పాకనాటింటివాడవు బాంధవుడవు, కమలనాభునిమనుమడ వమలమతిని

నాకుఁ గృపసేయు మొకప్రబంధంబు నీవు, కలితగుణధన్య శ్రీనాథకవివరేణ్య.”

అని పలికె నని భీమఖండమున శ్రీనాథుండే వచించి యున్నాడు. ఇందు “కమలనాభునిమనుమడ” వనియుఁ బేర్కొనినందున, శ్రీనాథుండే కాక యితనితాత యగుకమలనాభుఁడు గూడ నన్నయమంత్రికిఁ జిట్ట మని తేటపడుచున్నది.

మఱియు నాంధ్రభాగవతము రచించి శ్రీరామున కర్పణము చేసినభాగవతోత్తముఁ డగు బమ్మెర పోతరాజునకును శ్రీనాథునకును సంబంధించిన శిష్టపరంపరాగతము లగుగాథలను బట్టి చూడఁ గొన్ని గాథలు సత్యసత్యములుగ నున్నను, వేంకటగిరివంశావళివలన సర్వజ్ఞ సింగమనాయనికాలములో నీకవులు సమకాలినులుగ నున్నట్లు తెలియుచున్నందునఁ గింపదంతి కనుకూలముగ నుభయులు బాపమఱుదులు నై యుండ వచ్చును గదా !

ఇతఁ గవిత్యములోఁ గన్నడపదములు ప్రాయశఃములుగాఁ గనఁబడుచున్న వనుటకుఁ దిక్కన సోమన మున్నగువారి కవిత్యమునఁ గూడఁ గలవు. కావున వారిం గల్గఱు లని యనఁదగదు గదా! ఇక వేళ శ్రీనాథుఁడు కర్ణాటదేశీయుఁడై యా దేశభాషయందుఁ బ్రేమగలిగిన వాఁడైన నెన్నియో కర్ణాటగ్రంథముల రచింప కుండునా! ఏదీ యొక పద్యమయినఁ గానరాదే?

ఇంతియకాక యీతనితాత కమలనాథుఁడు పద్మపురాణముః దెలింగించె ననుటవలన నీతనివంశ మాంధ్రవంశ మనియు, నితనిదేశ భాష లాంధ్ర దేశభాష లనియును దృఢపడుచున్నవి. తేదోజ్జులు ప్రమాణము. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రకర్ణాటులలో నెఁవ్వొ డైనను గపితామాధురికి లోపము గల్గదు గదా !

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు, భారద్వాజస గోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, కమలనాథునిపాత్రుఁడు, మూరనకు భీమనకుఁ బుత్రుఁడు. ఈ విషయము హరవిలాసము వీతికలోని “కమల నాథునిపాత్రు” అను రి.వ పద్యమువలన స్పష్టము.

ఇక్ష్మవిసార్వభౌమునివలననే కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్ర వరపురెడ్లు వన్నె కెక్కిరి. ఈ కవీంద్రుఁడు జీవించి యుండు కాలముం గుఱించి విచారణీయాంశము లనేకము లున్నను విస్తరభీతిచే సంగ్రహ ముగ వివరించెద.

శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1397 సం. మొ 1412 సం. వఱకు రాజ్యము చేసిన ఫిరోజిషాకాలమునను, 1332 సం. మొ. 1379 సం. వఱకు రాజ్య మొనర్చిన కుమారిగిరి వసంతభూపాలుకాలమునను, 1379 సం.

మొ. 1401 సం. వఱకు కర్ణాటసీంహాసనాధిపృథ్వితుఁడైనహరిహర
రాయలకాలమునను, 1412 సం. మొ. 1435 సం. వఱకు కల్బరిగ
రాజ్యమును బాలించిన యహమ్మద.షాకాలమునను, అల్లాడభూపతి
పుత్రులును, 1426 సం. మొ. 1450 సం. వఱకు రాజ్యముఁ బాలించిన
వేమారెడ్డి వీరభద్రారెడ్డికాలమున నున్న ట్టిఁపగ్రంథములవలనఁ
దెలియుచున్నది. ఈవీరభద్రారెడ్డిగారు వేమారెడ్డియు ముసలించిన పిదపఁ
గొంతకాలమునకుఁ గృష్ణాతీర్థములోని బొడ్డుపల్లె యనునొక గ్రామ
మును గుత్తచేసి నదీప్రవాహమునకు బైరుగొట్టుకొని భోగా, రాజానకు
గుత్తధనముఁ జెల్లింపలేక వారిచే బలుబాధల నొంది యసానకాల
మున మిక్కిలి బీదతన ము భవించె నని మెక్కిదొర యాదాహరించిన
స్థానికచరిత్రలోని శ్రీరాధకృతము లగు నీరెండు పద్యములవలనఁ
దెల్లమగుచున్నది.

సీ. “కవిరాజుకంతంబుఁ గొంగిలించెను గదా పురపీఠి నెదురెండఁ పొగడవండ
సార్వభౌమునిభుజాస్తంభ మెక్కిను గదా నగరవాకిట నుండు నల్లగుండు
అంధ్రనైవధక ర్తయంఘ్రియుగ్మమ్మనఁ దగిలి యుండెను గదా నిగళయుగము
వీరభద్రారెడ్డివిద్వాంసుముండేశత వియ్యముదను గదా వెదురుగొడియ

తే. కృష్ణవేణువు కొనిపోయె నింతఫలము, బిల బిహక్షులు దినిపోయెఁ దిలలు పెనలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డెటి మోసపోతి, నెట్లు చెల్లింతుఁ డుకంబు లేడునార్లు.

సీ. కాశికావిశ్వేకుఁ గలిసె వీరారెడ్డి రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చుఁ
గైలాసగిరిఁ బండె మైలారుఁభుఁ డేగి దినవెచ్చ మేరాజు తీర్పంగలఁడు
రంభఁ గూడెఁ దెనుగురాయరాహుత్తుండు కస్తురి కేరాజుఁ బ్రస్తులింతు
నర్దనఁ డయ్యె విసనమంత్రి మఱిహేమ పాత్రాన్న మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు

తే భాస్కరుండు మున్నెచేవుని పాలికరిగె, గలియుగంబున ని కనుండఁ గష్ట మనుచు
దివిజవివరుగుండియల్ దిగ్గ రనగ, నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి.”

పైకారణముల బట్టి శ్రీరాధుండు క్రీ. శ. 1381 సం. ప్రాంత
మున జన్మించి 1455 సం. ప్రాంతమువఱకు 70 సంవత్సరములు జీవించి
యుండవచ్చు నని యూహింపవలసియున్నది—

మహారాజాస్థానములఁ గవిసార్వభౌముడై మహాభోగముల
ననుభవించినవాడయ్యును నవసానదశియందుఁబలుకష్టములసా లగుట
యశావనదశలో శృంగారనాయకుఁ డయి స్త్రీలోలుడై విశృంఖల

ప్రవృత్తిచే ధనమెల్ల వెచ్చవెట్టి దేహమును నైతము చెఱుచుకొన్న పాపపుఫలముగాని యన్యము గాదని కొందఱు అందురు.

శ్రీనాథుడు లాక్షణికోత్తముఁ డగుమహాకవి. ఈకవిబ్రహ్మకావ్యప్రపంచకల్పనాచాతుర్య మవాఙ్మానసగోచరము. వర్ణనాసందర్భముల నర్థగంభీరము లగుమృదుపదములు బొండుపఱచి రసమును విడనాడక షణోహారంబుగఁ గవనమల్లుననల్పకౌశల మీతని కలపడినట్లు మఱియొక్కకవి కలవడ లేదు. 'కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్య దౌషధమ్' అని కొనియాడఁబడు సీరెండుగ్రంథముల భాషాంతరీకరణమువలననే యీ కవిపాండిత్య మనర్థశ మని తెల్లము గాఁగలదు. ఈతనికవిత్వము మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై మనోహరమై యుండును. లోకములో నాంధ్రభాషాసాహితీః బడయఁగోగు విద్యాస్థులు శ్రీనాథునిగ్రంథములఁ జక్కఁగఁ జదివిన మఱియొక గ్రంథముఁ జదువలసిన పనియుండ దనియే నా నన్నకము.

ఇతఁడు మహాకవియై యుండియుఁ బాఠశాలాధికారితమై భగవంతున కొక కృత్యమైన నీక, తనగ్రంథము లన్నియు నర్థలోభమున మనుజుల కిచ్చుట చూడ నెంతయు విచిత్రముగ నున్నది.

ఈయన పండితారాధ్యచరిత్ర, మరుత్తరాట్ఛరిత్ర, శాలివాహన సప్తశతి, శృంగారనైషధము, భీమరాజు, కాశీఖండము, హరవిలాసము, నందనందనశతకము—అనుగ్రంథముల రచించి జగద్విఖ్యాతిఁ బడసెను. పల్నాటివీరచరిత్రమునుగూడ రచించినట్లు చెప్పఁబడియున్నది. కాని ప్రాసము లేనియట్టి తక్కినివిక్కిరి ద్విపదకవితల్ల మల్లియుండునా యని సగళయము. ఉండిన నుండుఁగాక. వీధినాటకము గూడ నీకత్వ లోనిదే.

ఈగ్రంథములలోఁ బండితారాధ్యచరిత్రమును వేమారెడ్డిసేనానాయకుడగు మామిడి ప్రెగడయ్యకును, నైషధము నాతనితమ్ముడగు సింగనమంత్రికిని, భీమేశ్వరఖండమును వీరభద్రారెడ్డి మంత్రి యగు బెండపూడి యన్నయ్యకును, కాశీఖండమును వీరభద్రారెడ్డికి నంకితము చేసెను. ఈగ్రంథముల పౌర్వాపర్యమును విచారించి కాశీఖండములోని

'చిన్నారి పొన్నారి చిఱుకమాడటినాడు, రచించితి మరుత్తరాట్ఛరిత్ర'

అను పద్యమువలనను, శృంగారనైషధములోని—

క. “జగమునులింపఁగఁజెప్పితి, ప్రేగడయ్యకు నాయనుంగుఁజెడ్డనకుఁ గృతుల్
నిగమార్థసారసంగ్రహ, మగునాయారాధ్యచరితమాదిగఁ జెక్కుల్.”

అను పద్యమువలనను జిన్ననాఁటినుండి మహాకవియై 13 సం. వయ
స్సున మరుత్తరాట్పురిత్రయ, 20 సం. న శాలివాహనసప్తశతీయు,
24 సం. న పండితారాధ్యచరిత్రయ, 30-35 సం. ల శృంగారనైషధ
మును, 40 సం. న భీమఖండమును, 44 సం. న కాశీఖండమును
రచించియుండు నని తోచుచున్నది.

హ ర వి లా స ము

ఇది 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. పైగ్రంథములలో నెయ్యెడ
నిది వేర్కొనఁబడనందున గాళికాఖండమునకుఁ బిదప రచించె ననవలసి
యున్నది. అన్నిగ్రంథములకన్న స్వాభావిక మగుకవితాశైలియు నీవిష
యమునే బలపఱచుచున్నది. ఇయ్యది క్రీ. శ. 1370సం. మొ 1311సం.
వఱకుఁ గొండవీటిసీమఁ బాలించిన వేమారెడ్డికాలములో బాలుఁడై
వేమారెడ్డిపుత్రుం డనపోతరెడ్డి సేనాధిపతియై యుద్ధములో మడియ
టచే నాతని యనంతరముననే రాజ్యమునకు వచ్చిన కోమరగిరి భూపా
లుని సుగంధద్రవ్యభాండాగారాధ్యక్షుఁడైన యవచి తిప్పసెట్టి కంకిత
మీఁబడినది. హరవిలాసములో నీతఁడు ‘మంటి బహువత్సరంబులు’
అని షష్ఠ్యకొనుటచేఁ గృతినందునాఁటికి 65 సం. వయసువాఁడై
యుండును. ఇతనికి బాల్యసఖుఁ డగు శ్రీనాథుఁడును 60 సం. వయసు
వాఁడై యుండును.

తిప్పసెట్టి వైశ్యుఁడు (వేరిసెట్టి), తండ్రి దేవయసెట్టి, తల్లి
మాచమ్మ. జాటుసెట్టి, తిరుమలనాథసెట్టియూఁ దమ్ములు. భార్య అన్నమ్మ.
మాచన, విశ్వనాథుఁడు, చినమల్లన కుమారులు. ఇతనికిఁ ద్రిపురారి
యను సంస్కృతనామము గలదు. ఈతనివంశచరిత్ర మంతయు హర
విలాసపీఠికవలనం దేటపడుచున్నది.

ఈ కావ్యమునందు 1, 2 ఆశ్వాసముల సిరియాశచరిత్రమును,
3, 4 ఆ. గౌరీగణ్యమును, 5-వ ఆ. పార్వతీపరమేశ్వరులదారుకా
విహారంబును, 6-వ ఆ. హాలాహలభక్షణంబును, 7-వ ఆ. కిరాతార్జు

నీయమును వర్ణింపఁ బడినవి. 5-వ యాశ్వాసముతుదిఁ గొన్నిపద్యము లశ్లేలములుగ నుండుటచే విడువఁబడినవి. పూర్వకవిసంప్రదాయానుసారముగ నితరగ్రంథముల నుభయభాషాకవిస్తుతి చేయుఁబడియున్నను నిందుఁ గవిస్తుతి కాని కుకవినింద గాని చేయుఁబడమికి కారణము దెలియదు. ఇయ్యది నైషధాదులవలె సంస్కృతపదప్రచురము గాక సమ సంస్కృతాంధ్రపదవిలసితమై రసభావాలంకృతంబై యలరారు చున్నది. నైషధకాశీఖండములవలె సంపూర్ణసంస్కృతగ్రంథభాషాంతరికరణము గాదు కాని యిందలిగౌరీకల్యాణము కాళిదాసకుమారసంభవమున కాంధీకరణముగానే యున్నది. స్థాలీపులాకన్యాయంబుగ నుదాహరించెద.

శ్లో. “కా మేకపత్నీవ్రతదుఃఖిలాం లోలం మనశ్చారుతయా ప్రవిప్లవః,
నితంబినీ మిచ్చసి ముక్తలజ్జాం కంఠే స్వయంగ్రహవిషక్తబాహుమ్.

కుమార. సర్గ-3-శ్లో. 7.

తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాడుధర్మము నిలువరించె
ఎది వినిర్ముక్తలజ్జయై యమరరాజా, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహక్షేణంబ.

హర. ఆ-3. ప-45.

శ్లో. కయాఽపి కామిన్ సురతాపరాధా త్పాదానతః కోపనయాఽవధూతః,
తస్యః కరిష్యామి దృఢానతాపం ప్రవాళశయ్యాశరణం శరీరమ్.

కుమార. సర్గ-3. శ్లో-8.

తే. ప్రణయకోపప్రకాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోడి మన్నింపదయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావించు విడువు సందేహ మింద్ర.

హర. ఆ-3. ప-46.

శ్లో. “స్థితాః క్షణం పక్ష్యను తాడితాధరాః పయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితాః,
వలీషు తస్యః స్థలితాః ప్రపేదిరే చిరేణ నాభిం ప్రథమోదమిదమః.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-24.

ప. వర్షాకాలంబునఁ బక్ష్యపాళీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును పయోధరోత్సేధ
నిపాతచూర్ణితంబులును ద్రివళివలయస్థలితంబులును నాభీగమ్యరప్రణవ్యంబులు
నగుజలధరజలబిందుధారలం దోఁగియు.

హర. ఆ-4. ప-14.

శ్లో. దివం యది ప్రార్థయనే వృథా శ్రమః పితుః ప్రదేశాస్తవ దేవభూమయః,
ఆథోవయంతార మలం సమాధినా న రత్నమన్వివృతి మృగ్యతే హి తత్.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-45.

వ. దేవలోకనివాసంబున కానపడె దేని వృథాశ్రమంబు. నీపుట్టినిల్లు దేవభూమియ
కదా! తగినవరునిం గామించి సమాధివహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు. రత్నం
బారునిచే నన్వేషింపంబడుఁగాని యెరు నన్వేషించునే.' హర ఆ ౩. ప-25.

ఇట్లే దారుకావనవిహారము, హాలాహలక్షణము, కిరాతార్జు
నీయము ప్రాయశముగా భారవికృతినుండియుఁ దక్కినకథలు పురాణ
ములనుండియు గ్రహింపబడినవి. అచ్చటచ్చట నొచితికిఁ దగినట్లు 'చంక
దుడ్డును శరణార్థి,' (ఆ. 6. ప-19.) మున్నగులోకోక్తుల నిమిద్దీ
యున్నాడు. చాగు, ఉక్కెవడి, గగ్గోడువడు, చాయగోసులు, కుండ
వర్ధనములు, తోరహత్తము, గజ్జలాడు మున్నగు క్రొత్త పదములఁ
బెక్కింటిఁ బ్రయోగించి యున్నాడు. 'వాగ్వివాదము. (ఆ. 4. ప-10.)
అంతర్వాణిసంస్తాయమాన, (వీతిక ప. 34)' యనుప్రామాదికప్రయోగ
ములు కనబడుచున్నవి. 6-వ ఆశ్వాసము 5, 6 పద్యము లేకార్థబోధ
కములై పునరుక్తములుగ నున్నవి.

ఇట్లేదోషము లున్నను నల్పజ్ఞు లగు లేఖకులవియై యుండును
గాని, సకలశాస్త్రపారంగతుడును మహాకవిసార్వభౌముఁ డగు శ్రీచాగు
నివై యుండవు. ఇట్టి జగత్ప్రసిద్ధులగు ప్రాధపండితకవికవితామతల్లిం
గుఁజించి శాఖాచంక్రమణ మనవసరంబ కాఁ దలంచి యింతటితో
విరమించుచున్నాడను.

శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులు.

1. ప్రతుల వివరణము

ప్రథమముద్రణము—సరస్వతీపత్రిక, 21 ప్రచురణము, కాకినాడ. 1901.

ద్వితీయముద్రణము—వావిళ్ల వారి ప్రచురణము, శ్రీరామముద్రణాలయము, 1931,

శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులవారిచే పరిష్కృతము.

తృతీయముద్రణము—ఆనందముద్రాక్షరశాలవారి ప్రచురణము, 1940, బ్రహ్మశ్రీ

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిచే పరిష్కృతము.

చతుర్థముద్రణము—వావిళ్ల వారి ప్రచురణము వావిళ్లముద్రణాలయము, 1948.

వ్రాత ప్రతులు

1. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాారము సంఖ్య.

2. తంజావూరాంధ్రగ్రంథసంచయము సంఖ్య.

గ్రంథవివరణపట్టిక ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తువారిచే లుకటితము. 1935.

2. గద్యపద్యములవివరణము

పీఠిక.	...	31
ప్రథమాశ్వాసము	...	36
ద్వితీయాశ్వాసము—చిటుతొండనంబికథ.	...	141
తృతీయాశ్వాసము—కామదహనము.	...	100
చతుర్థాశ్వాసము—గౌరీకల్యాణము.	...	105
పంచమాశ్వాసము—దారువనవిహారము.	...	71
షష్ఠాశ్వాసము—సముద్రమాధనము.	...	135
సప్తమాశ్వాసము—కిరాతార్జునీయము, ఊర్వశీకావ్యము,		
నివాతకపచకాలకేయాసురహరణము	...	197

ఉ. ప్రోణుడు భీష్ముడు గృపుడు ప్రోణుతుండును గర్జుడు రణజోగి. (7-191)

ఉ. ప్రోణుడు, కర్జుడు గృపుడు ప్రోణుతుండును. భార. ప్రోణ. (5-23)

తృతీయా శ్వాసము

విరావణకుంభికుంభస్సానకర్కశం బగుకరంబున. (3-53)

వీవై రావణకుంభస్సానకర్కశకరముల ఆరణ్య. (1-356)

ఉ. భాగ్యముగాదె యశ్రమము పన్నగకంఠుచే దపఃక్రియా
యోగ్యశంజేసి విశ్వభువనోపకృతి ప్రతిపాదనైకసో
భాగ్యధురంధరం బయిన పాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుగాక కరురాజుపయి న్నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్. (7-106)

ఉ. భాగ్యము గాదె కౌరవనృపాలభవన్వభిమిప్తసత్త్రియా
యోగ్యత నిర్వికల్పముగ నొంచె సమాప్తినశేషధాత్రియున్
భోగ్యమ నీకు నింక రణభూమి బృథాసుతులన్ జయించి స
మృగ్యమశాలివై భువనమాన్యయొనర్పుము రాజసూయమున్.
ఎఱ్ఱాప్రెగడ భా. ఆ. (6-92)

ఉ. ఏయను బ్రహ్మచారిఁ దరలేక్షణ! నీవును గన్యవంతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగునేని విచార మేల స
న్నానముతోడ నన్ను మునిమాన్యువివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
దేనిఁ దపంబులొని సగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. (4-25)

ఉ. నీవును బ్రహ్మచారివి నీకుండ వేయను కన్యకన్ మహా
దేవకులావతంస రవిలేజ వివాహము నీకు నాకు మున్
భావజక్తి నైనయది పన్నుగ నన్నుఁ బరిగ్రహింపు సం
జీవనితోడ శుక్ర దయఁ జేయుము నాకుఁ బ్రియంబు నావుడున్.
(ఆది. 3 ఆ. 129 ప.)

పంచమా శ్వాసము

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె...శీతశైలమున్. (22 ప.)

ఈపద్యము పినవీరన శృంగారశాకుంతలమున మార్పులేక యున్నది.

తనిపండ్లు బాగుగాపండిన పండ్లు. (47 ప.)

సీ, తని పండ్లరసమాని తమలోనఁ జేలఁగుచు

బలికెడురాచిల్లు పదువురంగు.

భార. అను. (1-181)

వ్రాతప్రతిలో నాళ్ళాసాంతభాగ విట్లున్నది.

వ. ఇట్లు పరమధూర్తవర్తనంబునం బ్రవర్తిల్లు నయ్యవ్వమూర్తి యిష్టాపూర్తధర్మ కర్తాధ్యు లగునమృతపతులు.....కట్టినకొపీనంబు దలంగవైచి ప్రాచీనబర్హికుంభి శుండాదండసన్నిధిం బైన మదనధ్వజదండంబు నిగుడించి, యమృతానియసాధనంబున నమృతీసురోత్తముల యుత్తమాంగంబు...మెడకడత లడంచియు, జేవుల కొడంక లొత్తియు మెగంబులు...ముక్కులు నొక్కియు, బయలువ్రేసియు వీపులు చఱచియు, బండ్లురాలియు, నురంబులు పాచియు, ద్రికంబులు దాకించియు, జంఘలు పొడిచియు, జానువులు తాటించియు, బడలువఱచియు దోలి తొప్పఱం బెట్టి యార్చి, పేర్చి యమృతాలింగంబు నింగి దాఁకం బెరిగించి నక్షత్రమాడలం బను ముత్యాలగొడుగునకుం బసిడికామధంగి నంగీకరింపఁజేసి సోమార్కమయమహా సౌపానంబుల డిగ్గవియద్దంగా ప్రవాహంబున నభిషేకం బాపాదించి, బ్రహ్మాండకర్ప రంబప్పరింపఁజేసిన.

క. సురగరుడభివరవిద్యా, ధరకిన్నరసిద్ధసాధ్యదానవముఖ్యుల్

పురహరుండు చాచిపట్టిన, యురులింగంబునకు మ్రొక్కి యుపవితభక్తిన్.

వ. సంస్తుతింపఁ కొడంగి రవ్వడు, బ్రహ్మ బ్రహ్మలోకంబునకు నిగిడిన యమృతాలింగంబు నకుం గరకమండలంబు తీర్థంబు వారిధారాసహస్రంబుల నభిషేకం బాపాదించి గంధపుష్పధూపదీపవై వేద్య .....ద్యుపచారంబుల నుపాసించి.....కంబుగా నిట్లు నిస్తులియించె.

జయ జయ శివలింగ జ్యోతిర్మహాలింగ లింగోద్భవ క్రిమహాలింగ వేదత్రయాలింగ నిర్లింగ సంస్థ...గ త్తమాలింగ సద్భావలింగ స్వభావైలింగ...కాలవ్యవచ్ఛేద రాహిత్య లింగస్వయంభూమహాలింగ పాతాళలింగ క్రియాలింగ పంచాక్షరీలింగ పంచప్రకారోపదీపక్రియాలింగ వారాణసీక్షేత్రసింధూగయా.....న శోణాచల వ్యాఘ్రపుర్యాదినానావిధస్థానసం సిద్ధిలింగ ప్రమాణాప్రమేయప్రథాలింగవిద్యాకళాలింగ షట్పర్కలింగాగమామాయలింగా ప్రతిష్ఠాకళాలింగమూ...కోణత్రయాలింగ రోహ ప్రధానేభాకాస్మాతి నిధానపట్టుష్కరీ నిమ్మటంక్రోడవిష్కంభవిష్కంపశంపాలతాలంఘితబ్రహ్మరంధ్రప్రపచ్చంద్రసాంద్రామృత స్వందనస్పందితానంద లింగాది మధ్యాంత శూన్యస్వరూపాభిధాలింగ భట్వాంగలింగ గాహిలింగాభి గంగాసరిలింగ సారంగలింగాత్మభూలింగ, ఐలింగ ఈలింగ ఓలింగ దివ్యాత్మనానావిరూపాక్షలింగ నమస్తే నమస్తే నమః.

క. అని సంస్తుతించి వెండియి, వనరుహసంభవుండు హను వాగ్భామినియున్
గనకారవిందముల నర్చనసేసిరి నీలగళుని సాధనమునకున్.

వ. ఇట్లు పూజించి విరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి యిట్లనియె.

సీ. ఉపసంహరింపుము త్రిపురవైత్యధ్వంస! యూర్ధ్వాండకర్పరం బొలయకుండ
బింకం బడంపుము సంకల్పసంసిద్ధ! యుడువీధి గగ్గోడుపడకయిండ
బిరుసుమాన్పుము జలంధరవై త్రయమర్దన! యేడుగాడుపులు బిట్టెరియకుండ
దర్పంబు నడలంపు కరుణేందుశేఖర! యొరసి యాశాభిత్తు లురలకుండ

తే. తివియు శర్వ! మహాదేవ! ధిక్కరింపు, ముడుపు మహిరాజకంకణ! యడఁపురుద్ర!
వాల్చు భట్యాంకపాణి! వడల్చు మభవ!, మోహనం బైన నీమహామోహనంబు.

చ. అనినఁ బ్రసన్నుడై కహకహధ్వని నవ్వి లలాటనేత్రుఁ డి
ట్లని భువనంబులెల్ల విసునట్లుగ నోపరమద్వలార! యో
యనిమిషులార! తక్కుగల యట్టిసురాసురులార! మీకు నా
యనుజమదివ్యలింగ మిది యర్చన కర్మాము నేట నుండియన్.

క. లింగార్చనాపరుం డగు, మంగళహృదయనకు నేను మక్కువతోడన్
సాంగత్యముఁ గృపసేయుదు, సంగీకృత...తి...తోన్.

వ. అని శంభుండు నిఖిలబ్రహ్మాండసంభారకుక్షింభరి యగునిజమహాలింగస్తంభంబు
స్తంభింపఁజేసె నప్పుడు ముకుళితహస్తారవిందులై దేవదారువనదివ్యాశ్రమస్థు లగు
గృహస్థు లీర్వాదోషంబు లుజ్జగించి యాశేషహిభూషణుని బహునిధంబుల భక్తి
విశేషంబుల భజించిరి. భోగమోక్షంబులు గాంచిరి. ఇద్దేవదారువనవిహారంబు
వ్రాసినఁ బతియించిన నన్ను వక్కాణించినను నభినందించినను జరులకు నభిప్స
తార్థసిద్ధి యగు.

శ్రీ రస్తు

హరవిలాసము

— ❦ —

పీఠిక

మహిళాపయోధరహరిస్తోత్రహారము హస్తీభూధర
స్వామి పయోజనంభవునిజన్మముఁ గాచినవేల్పు దేవతా
గ్రామణి కంచిత్రీవరదరాజు మనోహరపుణ్యలొటిపీ
భీమణిమండితుం డపచి దేవయతిప్పఁ గృతార్థుఁ జేయుతన్.

1

ఉ. మావిడిమోకక్రింద నిగమత్రితయార్థసమృద్ధి పార్వతీ
దేవిచుచంబులం బదనుదీర్పని కస్తురిముద్ర గా జగ
జ్జీవనకారణం బయినశ్రీనిధి కంచిత్రీశ్వరుండు మా
దేవయనెట్టివందనుని దిప్పఁ గృతార్థునిఁ జేయుఁ గావుతన్.

2

సీ. ఏదేవితుఱుమువై నేడుగాలముదాఁకఁ గనుగందనుండుఁ జెంగలువదండ
యేదేవి నేమితు రేకామ్రనాథుండుఁ గరిగిరీశ్వరుండు కింకరులువోలె
నేదేవిమణిదివ్యపాదుకాయుగళంబుఁ బాతాళపతి మోముఁ బడగలందు
నేదేవిఁ గొల్చి మత్స్యేంద్రనాథాదులు రెంఱుగసందిధికి నొడయు లైరి
తే. యమ్మహాదేవి కామాక్షి యశీలవంద్య, దేవతాదిమశక్తి సందీప్తమూర్తి
యవచిదేవయత్రిపురారి కర్థి నొసఁగు, భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు.

3

క. వాణికిఁ జరణానతగీ, ర్వాణికి నేణాంక శకలరక్షశలకా
వేణికిఁ బుస్తకవీణా, వాణికి సస్పృక్తితో నుపాస్తి యొనర్తున్.

4

సీ. కలితసుండాదండగంధూషితోన్ముక్త సప్తసాగరమహాబలధరములు
వప్రక్రియాకేళివశవికీర్ణమవర్ణ మేదిసీధరరక్ష మేఖలములు
పక్ష్యాంబుజుల ప్రకటసంభావనాచుంబితభూభృత్కదంబకములు
వికటకంఠూలగండక దేహచుండలీఘట్టితలప్రహండకర్పరములు

సర్వ ల. తి. పా. (శబ్దప్రకరణము)

హర—1

తే. శాంభవిశంభుఁలొచనోత్సవకరములు, వానచంద్రమ్మతాళనపండితములు

విష్ణురాజమవోల్లాసవిభ్రములు, మించి విఘ్నోపశాంతిఁ గామించుఁ గాత. 5

సీ వేదపదపదశతండాపదగంధూషకాండసిక్తాపురోమండలములు

కంతావలంబితకనకసౌగంధికమాలికాగ్నహస్తాతురములు

సందీశ్వరక్షిప్తనారంగఫలపాకతరళవిగ్నాధరీస్తనభరములు

గరుడలీలావతీకస్తూతికాపూఃకీర్తితనిశ్యేహంగభృంగిరీటులు

తే. వీరప్రవిర్జిత్తకర్పూరగూర్జ, ధవళితాకాళచరవనితాముఖములు

శాంభవిశంభుమధుకేళిసంభ్రములు, పొవలి వాసించుఁగాత నాహృదయపీఠి. 6

ప. అని ప్రార్థించి త్రిపురాంతకదేవదివ్య శ్రీపాపహర్తారాధకుండును బరమసాధకుం

డును గమలభవోరుసంభవవిమలవంశావతారుండును ధర్మద్రావిడభిరుదాధారుండును

సుజనవిభోయుండును గర్భావసంతరాయుండును గీర్తివనితావల్లభుండును బ్రతిదిన

సమారాధిత పరమేశ్వరుండును మాణిక్యసింహాసనాధీశ్వరుండును సంగీకృతభూసు

రాశీర్వాదుండును దానధర్మపరాయణుండును నిమ్మడిగరుడనారాయణుండును నిజ

తీర్తిశాసనస్తంభాయమానదిగంతదంతావళదంతుండును సభయద్రావిభుండును గిష్కిం

ధావలశ్రీదావినోదుండును వశీకృతనిఖిలభూభుజుండును సతతత్యాగధ్వజుండును

వినిర్మలకులశీలుండును బౌద్ధ్యరాయకందుకశ్రీదావినోదుండును గవిజనస్తోత్ర

పాత్రుండును గౌండిన్యగోత్రపవిత్రుండును జతుష్టప్తివిద్యాజన్మభూమియు సయో

ధ్యానగరస్వామియో యనఁ బరఁగి జుబూద్వీపభూభువనమండలీమకుటమండనా

యమానంబగు కొండపీఠపురంబు రాజధానిగాఁ గీర్తిలతాధిష్ఠితాప్తదశగ్నిపాం

తరాశుండు నగు కొమరగిరిపసంతన్మహాలవలస నాందోళికాచత్రచామరతురంగాది

రాజ్యచిహ్నములు వడసి యమృతహారాజునకుం బ్రతిసంవత్సరోత్సవంబునకుం సగిన

కస్తూరీకుంకుమకుసార సుకుమదహిమాంబు కాలాగురుగంధసారప్రభృతి సుగంధ

ద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చియుఁ జీని సింహళ తవాణు హురుమంజి జలనోగిప్రభృతి

నానాద్వీపనగరాకరంబులగు ధనకనకవస్తువాహనమాణిక్యగాణిక్యంబులు తెప్పించి

యుఁ గవిగమకివాది వాంశికవైతాళికాదు లగునర్థి జనంబులకు నర్థంబులు గుప్పిం

చియు ధీరుండును నుదారుండును గంభీరుండును సదాచారుండును నన విఖ్యాతి

గూచిన యవవిదేవయతిష్ఠప్రభుం డొక్కనాఁ డాస్థానమంటపంబున సుఖో

పవిష్టుండై.

7

సీ. కమలనాభునిపాత్రుఁ గవితామహారాజ్యభద్రాసనారూఢుఁ బరమపుణ్యుఁ

బాత్రు నాపస్తంబనూత్రు భారద్వాజగోత్రు సజ్జనమిత్రుఁ గులపవిత్రు

భీమాంబికామారసామత్యనందను నఖిలపురాణవిద్యాప్రవీణు
నధ్వర్యు వేదశాస్త్రాధిపిష్టే న సంధ్యాభాషానైషధాబ్జభవుని

తే. సుభయభాషాకవిత్వప్రయోగకుశలు, బాలసఖు గారవించి తాత్పర్య మొప్పు
నవచిదేవయ త్రిపురారి యశ్వరాజు, హితమితోత్తులు వెలయంగ నిట్లు లనియె. 8

క. కంటిని విశుద్ధసంతతి, వింటిఁ బురాణములు పెక్కు విశ్వము వొగడక
ముఠి బహువత్సరంబులు, గొంటియశోధనము సుకవికోటి నులింపన్. 9

సీ. కట్టించె నొకతాత కంచి హర్మ్యంబులు హరిణాంకమాళి కేకామ్రపతికి
బాలార్క మనియెడివద్ద రాగముఁ దాచె నొకతాత కంచిసాయకునినాభి
నొకతాత గట్టించె యోజునత్రయదీర్ఘ తరతటాకాంభోధి తిరువభారం
గావేరి గట్టించె గార్వానరాసుల నుబ్బి చోడఁడు మెచ్చ నొక్కతాత

తే. ప్రతిదిగ్మండు గపురపునీవములువేయఁ, ప్రతముగా నొక్కతాత యాశ్వరున కొనుగె
నిఖిలలొకప్రసిద్ధవాణిజ్యవంశ, ధరులు మాతాన లుభయగోత్రములయందు. 10

తే. శైవవైష్ణవసమయదీక్షావిశేష, ధన్యమానసు లుభయగోత్రములవారు
సాయభీష్టం బొకఁడు పిన్న సాఁటనుండి, పరమమాహేశ్వరాచారభక్తివధము. 11

తే. అగమజ్ఞాననిధిని తత్త్వార్థభినివి, బహుపురాణజ్ఞాఁడవు శుభభవ్యమలివి
బాలసఖుఁడవు శైవప్రబంధ మొకటి, యనధగింపుము వాపేర నంకితముగ. 12

ప. అనిన నేనును శుభముహూర్తమున నిజాంతరంగమంగళాయతనకుమారాచలత్రిపురాం
తకుం డవచిదేవయ త్రిపురారి కృతిసామిగా హరవిలాసం బనుప్రబంధంబు నెప్పుం
దొడంగి యమ్మహాప్రబంధముఖిలకాయమానం బగుతనీయవంశం బభివర్ణించెద. 13

సీ. ముయ్యెడువాసరంబు లకాలనర్పంబు జడివట్టి కురియఁ బర్జయ్యఁ బనిచి
శివుఁడు తా నొకవృద్ధశివరొగి యై గ్రుడ్డి యవై వ్రతనబలజాక్షితోడఁ
గడువేడ్కఁ జనుచెంచి కొడుకుమాంసముతోడి భోజనంబునకు విభూతి యొసఁగి
పుత్రుఁబాకముఁ జేసి బోసమువెట్టినఁ గుడువంగ నొల్లక పెడము వెట్టి

తే. వీరమాహేశ్వరాచారనీధియందు, నిజముగా నిల్పె నెవ్వని నియలిపరుఁడు
వాఁడు పాత్రుండు కాఁడె శైవారమునకు, దురితదూరుండు క్రిచిరుతొండనంది. 14

సీ. అర్ధరాత్రంబున నల్లాడనాధుఁడు దానెయెవ్వనికిఁ గైదండ యిచ్చెఁ
బదకంఠుఁబచ్చను బైవేధువచ్చిన దనుజారి నిల్పె నెవ్వని నిజంబు
అలిగి పోయిన వేంకటాచలంబున కేగి కొనివచ్చె నెవ్వని కుభరధరుఁడు
వైకుంఠనాథుఁ డెవ్వనిసేవకును మెచ్చి యాత్మసత్కారకల్యాణ మొసఁగె

తే. నతఁడు భాగవతోత్తముం డతఁడు శుద్ధుఁ, డతఁడువైరాగ్యసంపన్నుఁ డతఁడుఘనుఁడు

- చరమవైష్ణవపథ సుతింపంగఁ దగఁడె, కాంచినగరికుటుంబి శ్రీకంచినంబి. 15
- వ. అందు. 16
- తే. సింహవిక్రమపట్టణశ్రేష్ఠుడైన, నెట్టి జగజ్జెట్టి పావాణిసెట్టివిభుఁడు
ఘుఁగుఁడు నగరేశచంద్ర శేఖరపదాబ్జ వందనానందితాత్ముఁడు వంశకరుఁడు. 17
- క. శ్రీవ్యతసోపాన, స్థాపకుఁ డగురెడ్డివేమజగతీపతికి
బ్రాహ్మవైవచిదేవయ, యాపావాణికి జనించె నభ్యుదయముతోన్. 18
- ఉ. విశ్వజగత్ప్రసిద్ధుని వివేక నిరంజన రామనాథ యో
గీశ్వరపాదసేవకు సహింపయాగుణశాలి వీరమా
హేశ్వరచక్రవర్తిఁ దరుణేందుకళాధరభక్తిభావనా
కాశ్వతచిత్తు మాయవచిసత్కులు దేవయ నెన్న శక్యమే. 19
- ఉ. ఆతతభక్తిసంపద నహర్నిశమున్ ఘృతఖండశర్కరం
పాశముతో నపూసములు పాయసమున్ గదళిఫలంబులున్
స్వీతము గాఁగ నన్నములు పెట్టెను శంకరభక్తకోటి రా
సేతుహిమాచలం బవచిసెట్టికి నెవ్వరు సాటి యిమ్మహిన్. 20
- చ. ఆయవచిదేవయకు చూచాంబయందుఁ ద్రిపురారియు తిగుమలనాథుండు జామిసెట్టి
యు ననుమువ్వురుతనయులు పుట్టి రందు. 21
- మ. ఖుసి మీఱున్ సురధాణ నిండుకొలువై కూర్చున్నచో నీకరా
భ్యసనంబు న్నుతియించురా యవచితిప్పా చంద్రసారంగనా
భినముత్పాదితతాళవృంతపవనప్రేంభోలనప్రక్రియా
వసరోదంచితసారపౌరభరనవ్యాలోలరోలంబముల్. 22
- క. తిమ్మధనాధుల పట్టుం, గొమ్మ వివేకాది నకలగుణరత్న సింహ
నమ్మఁ ద్రిపురారి యరుఁగుం, దమ్ముకు బుధజనము సంతతమ్ము సుతించున్. 23
- చ. హరిహరరాయ ఫేరొజరహా సురధాణగజాధిపానిభూ
వరులు నిజప్రభావ మభివర్ణన సేయఁ గుమారగిర్మధీ
శ్వరుని వసంతవైభవము సర్వము నొక్కడ నిర్వహించు మా
తిరుమలనాథుని ధీగుణభట్టికి నెవ్వ రీడగున్. 24
- కా. చామున్ వైశ్యకుగ్రాభిసోము విలసత్సొందర్యలీలాకళా .
కామున్ దానకళాభిరాము సుమనఃకల్లారవాటిసుధా
ధామున్ కోమలయామినీశధవళోత్తంసప్రశంసారుచి
శ్రీమన్నాననకైవయోగివిహితక్షేము న్నుతింపం దగున్, 25

సీ. పంజాబుకర్పూరపాదుకంబులు తెచ్చి జలనోగి బంగారుములక చెచ్చి
సింహశంఖున గంధసింధురంబులు తెచ్చి హరుమంజీబలు లేజీహరులు చెచ్చి
గోవసంతుష్టనంకుమద్రవము చెచ్చి యావగ నాణిముత్యాలు చెచ్చి
చోటంగిల గస్తూరికాటంకములు చెచ్చి చీనిచీనాంబరశ్రేణి చెచ్చి

తే. జగదగోపాలరాయచేశ్యాభుజంగ, పల్లవాదిత్యభూదానపరశురామ
కొమరగిరిరాజదేవేంద్రహర్షిహితుఁడు, జాణ జగజ్జెట్టి దేవయచామినెట్టి. 26

తే. తమ్ము లిద్దఱు దనయాజ్ఞ దల ధరించి, యన్ని దీవులఁ జెచ్చులాభార్థకోటి
యధులకు నిచ్చి కీర్తి బేహర మాడు, నవచి త్రిపురాంతకుండు వంశాభివిధుండు 27

మ. శరణాచీనితవాయిగోవరమణాస్థానంబులం జందనా
గరుకర్పూరహిమాంబకుంకుమరజకస్తూరికాప్రవృముల్
శరధిం గప్పలిజోగులక విరివిగా సామాన్లఁ చెప్పించు నే
ర్పరి యావై శృంగులొత్తముం డవచితిప్పం డల్పదే యిమ్మహిన్. 28

తే. మడువాణ్ణిరాడాదిపట్టణముల, యధిపతులు సూళి దాల్చురిత్నాంకురంబు
లవచిత్రిపురాంతకానీతయానపాత్ర, సింహశక్తివమండితశ్రేత్రజములు. 29

ఉ. పిన్నటనాఁడు నక్కరుణఁ బిల్లలమట్టిమహాప్రధాని పె
ద్దన్నగురూత్తముండు తగనక్షరశిష్యుం డై వమార్గసం
పన్నతయుక్ వివేకపరిపాటియును గృహసేనె నధి నే
యన్నకు నట్టిసెట్టి త్రిపురాంతకునిం దగుఁ బ్రస్తుతించగన్. 30

ఉ. ధీచతురు ల్పహోదరులు తిర్చలనెట్టియు జామినెట్టియున్
మాచన విశ్వనాథచినమల్లకుమారులు వీర లాత్తజుత్
శ్రీ చెలువంబుఁడైకొనిన చేడియ యన్నమదేవి భార్యగా
గోచర మీ సుతింప నియకోవిదునిం త్రిపురాంతకాధిపుల్. 31

అథ పవ్యంతములు ౩౨

క. ఆపుణ్యశ్లోకునకు ను, మాపతిపాదారవిందమధుకరమునకున్
ద్వీపాంతరమండలికా, భూపాలకమాననీయపురుషార్థునకున్. 32

క. సంధాభార్గవునకుఁ గి, ప్రింధాచలవతికి బాసకేశభరథా
రంధర్మనియతమతికి యు, గంధరచాణక్యనీతిగతినిపుణునకున్. 33

క. మాచాంబానందనునకు, వాచాగోచరుపేక వైయాత్యునకున్
చాచాలమిథగంగా, వీచీగంభీరవాక్యవిన్యాసునకున్. 34

క. వాణిజ్యచణున కంత, ర్వాణీసంస్తూయమానభాగురమతికిన్
వాణీసఖముఖముఖరిత, వీణానిక్వాణనిభకవిత్వఫణితికిన్.

35

క. త్రిపురాంతకదేవమనో, విపులకృపావర్ధితాభివృద్ధికై బాండా
ధివసఖున కవచిదేవయ, త్రిపురాంతకునకు విత్తీర్ణదీక్షానిధికిన్.

36

ప్రథమాశ్వాసము

ప. అభ్యుదయవరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పం బూనినహరవిలాసం బనుప్రబంధంబునకు
ప్రథమవిలాసం బైనకృతినాయకునివాణిజ్యవంశంబునకు గుటఘం దైన కిరాటకుల
శ్రేష్ఠం డగుచిఱుతొండనంబిచరిత్రంబుఁ జెప్పెద నది యెట్టి దనిన.

1

కథాప్రారంభము

తే. బడరికాశ్రమభూమిఁ బాత్పర్యనిష్ఠఁ, దపముసేయుదునుండె శాంతరి పహించి

క్రోధసంవర్ధమానతపోధనుడు, ఘనుఁడు దుర్వాసుఁ డను మహామునివరుండు.

2

ప. ఒకనాఁ డమ్మనీంద్రుండు మధ్యాహ్నకాలంబునఁ గృతస్నానం దై పితృతర్ప
ణంబుఁ జేసి సంధ్యావందనం బొనర్చి వైశ్యదేవబలిహరణంబులు దీర్చి దేవతార్చ
నఁ బనుష్ఠించి వర్ణకాలవాకిట హవిశ్చేవం బైనహవిష్యనీవారపాయసాన్నం బల్ల
నల్లన లేడిఁబల్లకు మేఘుచుండె నయ్యవసరంబున నంబరమార్గంబున దుంబురుగ
డనుప్రమథుండు దనినితంబినియుం దానును విమానం బెక్కి హేమకూటంబున
నుండి గోకర్ణవాసి యగు దృక్పర్ణభూషణు సేవింపం బోవువాఁ డయ్యాశ్రమం
బునడుచక్కినుండి యమ్మనీంద్రుండు హరిణవత్సంబులకుం జేయువాఙ్మల్యంబు
నకు నద్భుతంబడి యంగుళిసోఁఫటనంబు సేసె నచ్చిట్టమిడికి నాణేడిపిల్లలు బిట్టు
బెదరి చెదరి చేయొక పఱచిన నిది యేమి చప్పుడొకో యని గగనమార్గంబునకు
దృష్టిపఱసి యాదూర్వానుండు:

3

కా. హంకారం బొనరించి తుంబురునితో నోరీ! దురాచార! నా

జింక ల్భుక్తి గొనంగ నేమిటికిరా చేచిట్ట మ్రొయించి యా

తంకంబుకొ ఘటియించి తిట్టియపరాధం బేను నైరింతునే?

యింక న్నర్త్యుడతై జనింపు మహిలో నింకంగ నీగర్వమున్.

4

తే. అని శపించినఁ దుంబుధుం డతిభయమున, డిగ్గనంగ విమానంబు డిగ్గ నుఱికి

యతని పాగాజ్జములకు సాష్టాంగ మేఘి, యెంతయును భక్తిసమ్రుదై యిట్టులనియె.

క. కరుణింపు సమాశ్రితభయ, హరణ ! సురాసురకిరీటహరిహయరత్న
స్ఫురణామధుకరపరివృత, చరణ ! యత్యంతదాంతికాంత్యాభరణ ! 6

లే. హరిణవత్సంబులకు మీరు కరుణతోడఁ, బాయసాన్నంబు గుడిపింప భార్యఁ జూచి
సర్వభూతానుకంపకు సంతసిల్లి, చిట్టమిడిచితి నిది నాకుఁ జెట్ట యయ్యె. 7

ప. నీవచనం బమోఘంబు గావున నాకు మర్త్యత్వం బవశ్యభోగ్యంబుగాఁ బురాకృత
ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే నాయవరాధం బల్పంబ దీనికిం దగ శివభక్తగృహం
బున జన్మించునట్లుగా ననుగ్రహించి కాపాంతంబు కృప నేయు నీకృపావిశేషం
బునం గ్రమ్మరం బారిషదవదవి కలుగునందాఁక మద్భార్య నీకుం గోడలు నీపాదచర్య
నేయుచు నీయాశ్రమంబున నుండఁగలయది యని పల్కిన దాక్షిణ్యంబు వహించి
యవ్విరూపాక్షదివ్యాంశభవుం డగుమర్వాసుండు. 8

ఉ. ఇద్దురపద్మ రాఁదగినయింతటిత ప్నానరించి నాఁడవే
ప్రాద్దు గుణంబున న్నైగులు వొందిన నేమి యనంగ వచ్చు నీ
ముద్దియ నాదుకొడ లిటముందట నావగ నెచ్చినుండని
నిద్దుర మేలుకొన్నగలి నీవును గ్రమ్మరి రమ్మ పొమ్మిఁకన్. 9

ప. అనియె సనంతరంబ తుంబురుండు దూర్వానుశాపాక్షరంబులు ప్రేరేపఁ దక్షణంబ
జంబూద్వీపంబున ద్రవిడభూమండలమండలాయమానంబును గంపాతరంగిణీప్రవాహ
నదీమాతృకాయమాన విశ్వంభరాధిపతలమశాలిశిరాముఖవృష్టికపతంగహేయన ప్రముఖ
బహువిధప్రీతి భేదసంపత్సంపన్నంబును బంకజాసనహయ మేధయాగస్థానంబును హస్తీ
గిరికిభిరశృంగాటకాఘాటహాటకఘటనావాసవరదరాజాభిధాన వైకుంఠవిహారప్రదే
శంబును గామాక్షీకౌతుకాగారంబును నేకామ్రనాభదేవదివ్యావసధంబునునైన కాంచీ
నగరంబున వణిగ్వంశంబున నుద్భవించి. 10

మ. చిఱుతొండం డనుపేర వైశ్యకుల మార్జిత్యంబునం బొంగఁగాఁ
గఱకంతుం దరుణేందుశేఖరుని పట్కాలంబు పూజించు నెం
దఱుభక్తు ల్లను వేడిన నృమదముకొ దాత్పర్యము స్ఫుక్తియు
స్వైతివుం గల్గి తదీస్సితార్థములు గావించు న్నిరాలస్యతన్. 11

ప. అతనిపురంధి) తిరువెంగనాంచి తుంబురునిభార్య యగునప్పరోంగన నిజాంశంబునం
గాంచినగరంబునందు వణిగ్వంశంబునఁ గౌళికగోత్రంబున నవతరించి చిఱుతొండ
నంటికి భార్యయై సిరియాలుం డనుకుమారునిం గనియె నాపుణ్యదంపతు తిరుపురు

వట్కూలలింగార్చనంబులను సంతతజంగమారాధనంబులను గాలంబు గడపు
చుండెరి. 12

తే. కంచితా నేడువాడలు గలసియుందు, ప్రకృతిబంధులు సంబంధబంధులు నంబు
పాడి¹పంటయు వైభవప్రాభవములు, తగవు భర్తంబు గలిగి యుత్తమవనిజులు. 13

వ. చిఱుతోండండుచు బూర్వజన్మవాసనావిశేషంబునఁ దుమారగిరికన్య కాకరకమల
కిణాంకితుం డగుటంజేసి వలయాఁకుం డనం బ్రసిద్ధి పహించి యేకామ్రనాథు
సారాధించుచు శుద్ధపీఠతైవాచారపరాయణుండై జంగమప్రమథులకుఁ దనమనో
వంచనంబు లేక యేవేళ నేవగార్థంబువేడిన లే దన కిచ్చుట ప్రతంబు గాఁ బట్టి
బట్టిన ప్రతంబు చెల్లకుండిని దిరుదాసగా వర్తిల్లు చుండె నంగ నొక్కనాఁడు. 14

చ. తమలముకెంపున నైఱుఁగుదాఁకినచెందిరకావికోఱులుం
దుమికిఫలంబుచందమున నున్ననియాదలమీఁదిపచ్చిగం
దముఁ గరసంపుటంబున నదాశివలింగము నొప్పుమిండజం
గము చనుఁజెంచె నొక్కరుఁడు గర్వమునం జిఱుతోండనిటికిన్. 15

వ. వచ్చి యయ్యెనపరిమన్న భుండు మన్నభమధనసేవాహేవాకసాపధానమానసుం డైన
యాజగజ్జెట్టిసెట్టికి శివునికారుణ్యం బని దీవించి పాదార్పనాద్యుపచారంబులు
గైకొని సుఖాసీనుండై యిట్టనియె. 16

ఆ. కంచినగరిపాటిగట్టుతూమున తూమెఁ, డిత్తురసము మాకు నిపుడు తెమ్ము
హరుని నేఁడు మాకు నభిషిక్తు నొనరింప, వలయు నిశ్చయైన ప్రతము గాన. 17

క. చేగానుఁగాడుచెఱుకుం, దీ గెరసంబునఁ బురారిఁ చేల్చిక కుడువ
న్నాగురు వుపదేశించిన, యాగమ మిది గాన నిన్ను నభ్యర్థింతున్. 18

వ. అని కక్షంబునం భరియించినయాలాబుంపుగాయలొనిభన్తం బిచ్చిన వలై యని
యండుకొని యావైశ్యబృందారకుండు పరమానందకంఠశితమందస్థితస్తేరపదసాగ
విందుండై యిందుభరుండు మనమంజిరంబునకు విందు వచ్చినాఁడు గరగరగా వంట
కమ్ములు గావలయు నని లిరువేంగనాంచి కప్పగించి యప్పు డప్పరమభక్తునియందలి
భక్తి చిత్తంబునం తొల్లిల్ల నత్యుత్తమవ్యవహారోదాత్తం బగుచిత్తంబు చెఱుంగున
ముడుచుకొని కంపాతరంగిణీసేకసంపర్ధితంబు లైనచెఱుకుంగోలలు గొని. 19

సీ. కాంచిపురముపాటిగట్టుతూమునఁదూమెఁ డిత్తురసమ్మున కెన్నివలయఁ
జేగానుఁగాడంగఁ జెఱుకుదండము లని గుఱుతింపఁగా నూఱుకోల లైనఁ

- జాలుఁ బోవునుబుద్ధి సంభవించెను మనఁ జెఱుఁగొండసంబికి నెట్టిపతికి
నన్నికోలలు జట్టి యాడక కొనరక ద్రవిణంబుమూట వారలకు నిచ్చి
తే. ముదురుఁదీవెల విగువుగా మోపు గట్టి, వాడిపొద్దు విగించి చేవలతి యెగిరి
యెత్త మో పెత్తరాదయ్యె సంతయేని, నెత్తవచ్చునె నూఱుపుండ్రేక్షుఁగుటలు. 20
- ఉ. వెగల మైనమోపుఁ గడువీడన యెత్తఁగఁబోయి ముందటఁ
మ్రొగ్గతిలంబడెం జెనుట మోమునఁ గ్రన్తుఁగ ద్రావిడోత్తముం
డగ్గణముఖ్యుతోడ నొకఁడై సరి నాచెఱుప ల్భరించి తా
దిగ్గన వచ్చె శంకరుఁడు దెప్పర మైనవడిం జెనుర్పుచున్. 21
- ఆ. చెఱుకుమోపు వైచి శ్రీమహాదేవుండు, చాయఁ జూచునంత మాయమయ్యె
నద్భుతంబుఁ జెంది యతఁడు చిజంత్రాసఁ, జెఱుకుఁగోలలాడి చేసె రసము. 22
- తే. పాటితూమున రసము దై వాఱఁ గొలిచి, కొమరుజంగంబునకు నిచ్చెఁగోర్కిఁ దీఱ
నాతఁ డఱచేత నున్నచంద్రార్థమాళి, కారసంబున నభిషేక మాచరించె. 23
- మ. ఇట వైశ్యోత్తముఁ గూడి మోచుకొని పుండ్రేక్షుప్రతానంబు దె
చ్చుట నప్పాటను పొడిగొండపయి నస్తోకాప్పరోభామిని
నటనాల్కనవేళ మై చెమరిచె స్తంబాకిసిమాళికిఁ
ఘటియిల్ల నిగిరాజనందనకుఁ దత్కాలంబ యార్వోద్ధతుత్. 24
- చ. అమరవరేణ్య! ప్రేంకణము లాడెడువేలుపులేమఁ జూచి యే
చెమరిచి తంఁచుఁ గేళిసరసీరుహ మెత్తి ప్రతాప మొప్పఁగా
హిమగిరిరాజసందన మహేశ్వర మొత్తై మధుళికాపరా
గములు శశాంకశేఖరునికన్నులమూటను జిందు నట్లుగన్. 25
- మ. ఇట్లు లీలారవిందంబున హిమశైలనందనచేత వ్రేటువడి యిందుభరుండు నురసుం
దరిసందర్శనంబున నైనకందర్పవికారంబు కామి లేటవడ గోవిందశతానందపురం
దరాదులగు బృందారకులు వినుచుండ మంపస్థితస్త్రీరవదనారవిందుడై మంద్ర
గంభీరస్వరంబున నిట్టానతిచ్చె. 26
- సీ. కమలాక్షి యిది యేమిగాఁ దలంచితె విప్పు డర్థదేహంబు నీయదియ కాజె
హృదయంబుసౌరువున హృదయ ముండుటలేదె యేకీభవించినయిరువురకును
నేభావ మైన నీహృదయంబునకు దాఁచ నేభంగి వచ్చు నాహృదయమునకు
నవరాధశంక యావంత యైనను లేదు నీచిత్తమున కెక్క నిక్కుపంబు
- తే. తప్పు లేకుండ నేల నెత్తిచ్చిమొగడ, విసరి వక్షఃప్రదేశంబు వ్రేటుకొంటి

కేసరంబులరజముఁ బుష్పాసవంబు, నెఱసె నిదె చూడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మె. 27
 వ. నామై నెమర్చుటకుం గారణంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము. 2

అశ్వాసాంతము

ఉ. హాటకగోత్రధీర ! సిరియాలకులొద్వహ ! చంద్రము కలా
 జాటపదారవిందపరిచుంబనమానస ! ధర్మశీల ! క
 రాటవరాటఘూర్జరదహళ ! కళింగకుళింగమండలా
 ఘాటవిజృంభమాణశశికాంతివినిర్మలకీర్తిపూరితా. 29

క. కొమరగిరివసంతనృపా, గమకేళీగంధసారకస్తూరీకుం
 కుమకర్పూరహిమాంభ, స్సముదంచితబహుసుగంధికాలాధ్యతా ! 30

మాలిని. తిరుమలవిభుచామాధీశ్వరై కాగ్రజన్తా !
 పరమగురుసవర్యాప్రాధరామానుజన్తా !
 చిరపరిచితలంకాసింహాశద్వీపభూమి !
 సరసిచహభవోరుస్తంభగోత్రాగ్రామి ! 31

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయాచార్యపుత్ర వినయవిధేయశ్రీనాథ
 నామధేయప్రణీతం వైనహరవిలాసంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

రాజరాజ! పీఠత

భారతరామాయణాదిభవ్యపురాణా!

యారాధితతపఃమేశ్వర!

ధీరగుణాభరణ! యవచిదేవయతిపా! 1

ఎ. అవధరింపు మనంతరంబ పార్వతితోఁ బరమేశ్వరుం డిట్లు చెప్పందొడంగ. 2

తే. దీవులందెల్ల నేరెటిదీని లెస్స, భరతఖండంబు మే ల్తదంతరమునందు
ద్రవిడదేశంబు కడు నొప్పు దానియందు, కాంచికామండలం బందుఁ గాంచిపురము.

శా. అకాంచినగరంబునందు శివభక్త్యాచారసామ్రాజ్యల
త్వీకంతాభరణంబు నిర్మలవణిశ్చేష్టాన్వయాంభోధికి
రాకాపూర్ణనిశాకరుండు చిలుకొండ శ్రేష్ఠఁ డయ్యుత్తముం
డేకాలంబును బాయకుండు గిరిపుత్రీ! జంగమారాధనర్. 4

ఉ. ఎందఱు జంగమప్రమథు లెత్తటి నేమిపదార్థ మెంత యే
కందువ వేడినం దిరముగా నతఁ డందఱి కాపదార్థ మా
కందువ యేపు ప్రాణ మెడగా నిడియైన ఘటించి పెట్టుఁ బూ
జ్జేందునిభాస్య వానిసరి యెవ్వఁడు లేడు వసుంధరాస్థలిన్. 5

తే. కలియుగంబునఁ గళ్యాణకటకనగరి, నాకు భక్తుండు బసువరసాధుఁ డొకఁడు
కాంచినగరంబులోఁ నణిగ్దంశకరుండు, నాదుభక్తుండు చిలుకొండనందియొకఁడు.

శా. అయ్యూరూద్యవవంశసంభవుని నేకామ్రాధినాథాంబికా
శయ్యామందిరఃపర్వలాత్మకుని భిక్షావృత్తి జంగం బొకం
డొయ్యంజేరంగ వచ్చి మాశివుని నేఁ డొలార్చెదం గానఁ దే
పయ్యా యుత్సరసంబు తూమెఁ డనుచుం బ్రార్థించి నేమించినన్. 7

శా. అట్లే కా కని భూతి యందుకొని నైవాచారసంతుష్టుఁ డా

నెట్టిశ్రేష్ఠుడు తోటకుం జని రసక్రమదులీలస్నేహి

1 బట్టాయిమ్మల మంచినల్లచెఱుకుతో భారంబుగా విప్పి
కట్టెన్నోపు పసికతోరలతి కాండప్రకాండంబులన్.

8

క. తూమెడురసమునకుం దగఁ, బ్రామెడుపుండ్రేతలతలు పట్టువగలతా
దామములఁ గట్టిపెట్టిన, యామోవుఁ గదల్పులేక యవఘట డయ్యెన్.

9

క. పరఁబెడురసంబుగలుగం, గరియంత్రం బాడ నెన్నిఘటలు పలయు న
న్నిరసాలకాండకంబు, ల్నిరియాలనితండ్రి యెత్తలేకున్నయెడన్.

10

లే. ఏ నొకఁడఁ బోయి యొకమొక నెత్తికొంటి
నాతః డొకవంక నెత్తె మో పద్మితనయ !

భారమున డస్సి యవ్వణిక్పతి చెమర్చు
నేను నడుపు'చెమర్చి నేమి చెప్ప.

11

క. ఆచెమరించుట నుద్ది, యీచెమరించుట భవాని యిది యన్యముగా
నిచిత్రమునఁ దలంపకు, మీచనపులు భక్తకోటి కేను ఘటింతున్.

12

లే. వలతు నే భక్తకోటికి వాఁబాక్షి, లలన యాభక్తకోటియు వలతు నాకు
“భక్తిగతి లింగవతి” యను ప్రాతమాట, నేడుగాఁ గల్గెనే యలినీలపేణి.

13

ప. అనినం బార్వతి యాశ్చర్యం బంది యాసర్వజ్ఞతోడ దేవా! యవ్వీరమహేశ్వరు
నాకుం జూడవలయుఁ గంచికిం దోడ్కొని పోవే యని ప్రార్థించిన నప్పుంచవద
నుండు సమీపంబునం గాంచి యున్న పాకకాసనుం గాంచి యిట్లని యానలిచ్చె. 14

సీ. పాకకాసన! కంచిపట్టణమునయందు నాల్గదిక్కుల యోజనములు మూఁడు
ముయ్యేడువాసరంబు లకాలవర్షంబు గురియింపఁ బంపు మొగుళ్లగమలఁ
పగళులు రేలు కుంభద్రోణములు గాఁగఁ గలదు మాకు రహస్యకార్యమొకటి
యనినఁ దత్తణ్మూల నైరావణమునెక్కి యమరావతికి నేగి యమరభండంబు

లే. పున్నులావర్తకాపి కాంభోధరముల, సంకిలియ లూడ్చి తెప్పించి నత్వరమున
బంచెఁగాంచీపురంబునఁబదియుఁబదునొ, కొండుదినములు వర్షించుచుండుఁ డనుచు. 15

ప. అంత.

16

లే. పశ్చిమంబున నింద్రచాకుంబు వొడిచె, నిండునెలఁ జూడైఁ బరివేషమండలంబు
గగనమార్గంబునందు నాగడపతెగనె, నంబుధరమాలికలు దక్షిణంబు నడచె.

17

క. ఊజు ముటిమి మూలగాడ్పులు, సతించి విసరఁ జొచ్చె మదనసంహరుడనఁ గ్ర

మైఠుఁ గుడ్డువించె గప్పులు, ¹గజరవరట్కురవరరగ ట్టని యటచెన్.

18

ఉ. తూనిగ లాడఁజొచ్చెఁ దివిదూఁటి భ్రమింపఁగఁ జొచ్చెఁ బిచ్చుకల్
మానక యుబ్బి గబ్బలుఁగు మాటికిమాటికిఁ గొల్చెఁ గొమ్మవై
వాన యవశ్య మింక బహువాసరముల్ జడి వట్టునం చొగిన్
వానికి వాని కాడిరి యవారణఁ జొరులు కంచితోపలన్.

19

మ. గ్రహస్థిధాంతకథానిదుల్ సలినక్షత్రంబు నీహారరు
కృహవాసుంబు నభ్రపీఠిఁ బరివేషస్థాయియైయుండుటన్
బహు²బాధల్ వడఁ గల్గు నంచుఁ జమణి³ భాషింపఁగాఁ గంచిలో
గృహమేధుల్ భయ మంది రింధనతృణశ్లేశంబు చింతించుచున్.

20

ప. అనంతరంబు విగళితశృంఖలాబంధంబు లై పుంఖానుపుంఖంబులం బుష్కరావర్త
కాదికంధరంబులు కబంధంబులు పారణలు సేసి కారణాని చటులతటిన్దండతాడ
నంబులంజేసి యోసరేసినయవియుంబోలె గర్జిల్లుచుఁ బర్జన్యశిఖాడంబరంబున నంబ
రంబుఁ దోరకట్టుచుఁ గొక్కెరలు కెరలి యరుచక్రియల నుక్కడంబు నడువం
చొరస్త్రయంబులై ధారాకదంబంబులఁ గోరగింపఁజేయఁ దలతలం దొరఁగుచినుకులం
బుట్టుకట్టావితోడం గూడి పుడమిం బొడముకమ్మనెల్లాచి చిత్తంబుల కాష్టాదం
బాపాదింప విద్యున్నటిసటనారంభసంభ్రమోచితంబు లగుపుష్పాంజలిలిక్ష్మీవంబులం
బురుడించుచుండ డీలుకొనంబడువడగండ్లగములు గిరికటక శిలావిలంకంబులం గ్రంకా
రంబు లంకురింప నొండొండ మెండుకొన ఖండవరకుంకంఠమూలకహారకాలకూట
మషీకలంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటావటలంబుభంగి నంగీకరించుచు నిశ్చేదశిలీంధ్రబాంధ
వంబును నిర్భిన్నపథికమార్గంబును నిరవధి⁴లాంగలీప్రసూనధూళిధూసరదిశాముఖం
బును నిరుజ్జ్వలతగిరినిర్భరప్రవాహంబును నిబి⁵నకుసుమకేసరకరికరాధ ధారాకదంబ
డంబరంబునునై వహారంభంబు విజృంభించి కుంభద్రోణంబులంగ విశ్వంధరామండలం
బేకార్ణవంబుగా ధారాపాతంబు గురియం దొడంగ వెండియు..

21

చ. తటిదభిఘాతచేగమున ధారలు జోరున పోలు చుండఁగాఁ
బిటిలు పిటిల్లనం బిదిలి ప్రేలివడం దొడఁగెం జతుర్థికా
తటముల ముండుచుం బిడుగుతండము కాంచిపురీజనంబుహృ
త్పుటములు జల్లన న్నఘవపుత్రునిపేర్లు పదిం జసింపఁగన్.

22

తే. డొలవడి చొచ్చి కామాక్షి నుత్తరించె, నగరిలోఁ గూడ నేకామ్రనాథు ముంచె
హస్తీగిరినాథుశ్రీపాద మప్పించె, గంచె దెప్పలఁ దేల్చె నకాలవృష్టి.

23

1. గజపటగజగజ యనుచు గట్టుననిలిచెన్. 2. వర్షంబట. 3. కుర్చు.

చ. ఇవ్విధంబున నిరువదియొక్కవారంబులు నిలుపులేక పాముచ్రేలం గట్టినభంగి నింగి
యవసి కాఁజనచందంబున సముద్రంబువెల్లివిరిసినలీలం బిలంబు తెఱచినవడువునఁ
బురందరకీటకాటోపంబును గంఢూపదవిహారారంభసంరంధంబును మండ్మాకప్రకాం
డడిండిమధ్వానచండిమంబును గచ్చపోలేకహేవాకంబును మీనమానసోల్లాసంబును
నక్రప్రక్రీడనంబును గర్కటకనటనపరిధాటీపాటవంబును ఘటియిల్ల మిఱ్ఱుపల్లంబులు
సరిగా నంపజాలంబువగిడి గురిసి యిరువదిరెండవదినంబునందు. 24

ఉ. ఒయ్యన వెల్పు సూపి జడి నుబ్బరవోయెడుప్రాణికోటికిఁ
దయ్యమునెల్లికోలు తుది దాఁకఁగఁ దూరుపు తెల్లవాఱి తె
ల్లయ్యెను నీరు వీధిఁ బడి యంబుధి కేగ నదీమఖంబునం
1బయ్యర వట్టె మేఘములు నచ్చుగఁ బాఱె నురజ్జుఖంబు లై. 25

మ. ఎడవె త్రైవనసు లేక పెక్కుదినముల్ హేరాళమై వర్షముల్
జడిగాఁ బట్టి తటా లనంగ వెలిసెన్ జుర్రూసమీరంబుతో
నుడుమార్గం బఖిలంబు నున్ననయి శాణోత్తేజనం బొంది పు
ల్కడుగంబడ్డనిశాతభిద్రముక్రియం గన్నట్టై నప్పట్టునన్. 26

లే. కడు మహోత్పాత మగుచు నకాలవృష్టి, కంచి ముయ్యెడునాళ్లు వర్షించినపుడు
వెలిసినప్పడె యీవీడు విడుచువార, మనుచుఁ బట్టిరి ప్రతిన బౌద్ధాగిజులు. 27

వ బౌద్ధ జైన పామండ లోకాయతిక చార్యాక కాపాలి కాహితుండిక వానప్రస్థ
పాశుపత జంగమయోగి ప్రముఖు లగువై దేశికులలోఁ బట్టణంబునం గాపురంబున్న
వారందఱు దక్కఁ దక్కినవారందఱు 2గుంపులు గట్టి కోలం గొట్టినతెఱంగున జలా
వద్రవంబు తిట్టువాఁలై మూఁదామడమేర యంతయుం బుక్కిటిబంటియైనఁ దప్పి
దేశంబు పెడలి గండంబులం గడచితి మని గుండిములు నిగిడికొనుచుం జనిరి. 28

కా. ఆముయ్యెడుదినంబులందు శివభక్త్యాచారసంపత్తికిఁ
సీమాభూమి యసం బ్రసిద్ధఁ డగునాచిర్రొండనంబీశ్వరం
డేమీ కొంకక పెట్టుజంగములకుఁ హేరాల మిష్టాన్నముల్
మేమం బొప్పగ రేలునుం బగలుసుక్ విశ్వాసపూర్వంబుగన్. 29

చ. అనినమునుం గుమారసిరియాళుడు నాతనిదాది యైనచం
దనికయు భయ్య లప్పరమదంపతులుక్ శివభక్తకోటికై
యనుచమవృష్టి వేగ కొనియాడుదు రెన్నియునుం బెఱంగులన్
దినములు రేబవల్ దధిమధుప్రచురాన్న సమర్పణంబునన్. 30

లే. పంటచెరువులు లేకున్నవాములైన, వస్త్రములు తైలమున ముంచివహించుకొని
పంటకంబులు వండి యవ్వారి గాఁగఁ, బెట్టు శివభక్తతరికి నందిప్రభుండు. 31

ఉ. జోజున వర్షము ల్లరియ నువ్రతుఁ డాచిఱుతోండనంది డై
వాఱెడుభక్తిఁ బెట్టుశివభక్తుల కర్థిఁ జతుర్విధాన్నముల్
తాఱనియొల్పుఁబప్పును ఘృతంబును దియ్యని పాయసంబులు
జాఱలు బిండివంటలును శర్కరయుక్ దధియుక్ యభేచ్ఛగన్. 32

క. కఱకంతునిభక్తులకుం, జిఱుతోండఁడు మిగుల భక్తి సేయుచును గడుక్
దఱచగు పెనువానలలో, నుఱవగుకూటముల మడుఁగు లోరెము లిడుచున్. 33

చ. శతైకవృద్ధిలబ్ధులు లైనధనంబులఁ గోటికిం బడగ యెత్తినయక్కిరాటవంశకిరీటా
లంకారంబు వీరశైవాచారం బాధారంబుగా శరీరార్థప్రాణవంచనంబు సేయక
జంగమప్రమథుల సారాధించుచుఁ గల్పాంతకాలకల్పంబు లైనయాదుద్దినంబుల
నియమం బుపద్రవంబు నొందకుండఁ గాపాడుకొనుచు నుండె నిట్లుండ నవ్వాన
వెలయుదినంబు సంప్రాప్తింఁచె. 34

లే. ప్రతిదినంబును జంగమప్రమథముఖ్యుఁ
డొకఁడు మొదలుగ మఱి యెంద టొదవకున్న
నారగింపనిబాసవాఁ డగుటఁజేసి
నాఁడు పుణ్యండు చిఱుతోండనందివిభుఁడు. 35

ప. మధ్యాహ్నకాలంబున వీరమాహేశ్వరనమయసిద్ధాంతమార్గానుసారంబున. 36

ఉ. ధీనిధి నెట్టినంది తన ¹దేహమునిండ విభూతి మంగళ
స్నానముఁ జేసి గౌతపరిధానముఁ గట్టి త్రిపుండ్రదారి యై
చే నమృతాంశుమాళిని వశీకృతభక్తు ధరించి సంతత
ధ్యానముఁ జేసి యెంతయును దత్పరభావము ప్రస్ఫుటంబుగన్. 37

సీ. జలక మార్చె నవీనచంద్రార్థమాళికిఁ దడి యొత్తె భక్తమందారమునకుఁ
జంపనం బర్పించె జగదేశభర్తకుఁ బుష్పమాలిక లిచ్చె భూతవతికి
ధూపంబు సంధించె దురితసంహరునకు దీప మిచ్చెను మహాదేవునకును
దాంబూల మొనరించె నందికాధవునకుఁ బ్రణమిల్లె గజదైత్యభంజకునకు

లే. జంగమారాధనక్రియాసమయమునను, గాని యుపహార మీరానికారణమున
దేవదేవుని నురుసజ్జఁ దిరము నేసి, వాకిటికి వచ్చె శివయోగివరుల నరయ. 38

క. ఏవేళఁ జూచినం దన, శ్రీవాకిటఁ బగటివేళ శివయోగివరుల్

వేచేలసంఖ్య లుండెద, రావేళ నొకళ్లు లే మినుచున్నత మయ్యెన్.

39

లే. అప్పు డాశ్చర్య ముది వైశ్యప్రభుడు, మగుడి లోనికి జనుకెంచి మంద్రస్థితి
నోలతాశస్వి! శివయోగి మొకఁడు లేఁడు, నేఁడు మొగసాల నిదిశేమిమూఁడెనొక్కొ.

చ ముసురుదినంబులందు మనమోసలఁ బంచటరుంగుమీఁదటన్
భసితవిభూషణుల్ పరచుపావనమూర్తులు వైవసంపితా
భ్యసపరాయణుల్ గిరిశభక్తులనేకులు నిండియుండు నేఁ
డసితసరోరుహాక్షి! యొకఁ డైనను లేఁ డిది యేమి చోద్యమో.

41

లే. వీధికిై యేగి వత్తునా వేగవేగ, నేఁడుమాత్రము కొందఱు నియమపరులు
పాదసరసిజనుగళ ప్రసాదమాత్ర, మబ్బెదిరు గాక మనభాగ్య మల్ప మగునె.

42

వ. అని పల్కి లేరువెంగనాంచితో నేను జంగమప్రమథులం బురంబునీధుల
వెదకి లేరం బోవుదుఁ గాన లింగార్చకములకుం దినివపవార్థంబు కూడంగూర్చు
కొని యుండుమా! యని ¹చందనంబును భూమియుఁ జెందిరియొం బుచ్చికొని దప్ప
టంబు ధరియించి చిటుకొండనంది నిజగృహంబు వెలుపడి యక్కాం దీనగరము
నందు.

43

ఉ. అంగడి వేల్పుటిండుల సురావనధంబుల రచ్చపట్టులన్
జంగిలిసాలలం గణకకాలల వేశ్యలవాసవాటికా
ప్రాంగణభూములందు శివభక్తికరాయణుఁ డర్థితోడుతన్
జంగమముఖ్యులన్ వెదప సంభ్రమముం భయముం దలిర్పంగన్.

44

లే. ²బ్రమసి తప్పినవసరంబు వెదకినట్లు, బెరసి చేదప్పినట్లసా మ్మరసినట్లు
పురములో వాడవాడలఁ దిరుగఁ జొచ్చె, జంగమాన్వేషణార్థియై వైవపరుఁడు.

45

క. వచ్చినవాడప వచ్చుం, చొచ్చినవాసంబుఁ బొచ్చుం చొచ్చిననోటే
యచ్చుగఁ గ్రవ్వుఁ బొచ్చుం, బచ్చు శివార్చనకు శంకభక్తుల నెదకన్.

46

వ. ఇష్టిధంబుగఁ గంచియెల్లకుం బోకించి యెంచును గానక కోట వదలి యక్కిరాట
కులశ్రేష్ఠుండు తప్పగా నరిగి బాహ్యశివదేశంబునఁ బువ్వుంబోటచేరిప నొక్క
పాడుగుడిగర్భమంటపంబున నశీతివర్ష దేశియుండును జరాజర్జునితదేశంబును బలిత
పాండుజటామండలుండును దుద్రాక్షమాలికాభసితత్రిపుండ్రాలంకృతుండు నై నిజ
వ మోసురూప యగు గుడ్డియవ్వ పాదంబు లొత్తుచుండఁ బులికలానంబు మీఁదం
బవళించి యున్నయయ్యవారికి శరణార్థి యగుచు మ్రొక్కె.

47

1. చందనంగనంది యా జందియంబు దుప్పటంబు బుచ్చుకొని, 2. బ్రమసితప్పిన
వసరంబు వెదకినట్లు.

- ఉ. మ్రొక్కి కరాంబుజద్వయము మోడ్చి లలాటమునకొ ఘటించి మా
యక్కడ మీరు నీముసలియవ్వయు నేడు శివార్చనంబు న
మృక్కప్రతి జేసి నన్ను జరితార్థుని జేయుట గొంత మంచు నా
టక్కరిమాయజోగికి దటాలు మనం బ్రణమిల్లినంతటన్. 47
- తే. నరసి వ్రాలినదొమలెత్తి పరమవృద్ధు, తల వడంకంగ నొయ్యి నీ తెలుగుపడుచు
నంది నెవ్వ్రాముఁదేరకొనంగఁ జూచి, శివుని కారుణ్య ముచు నాశీర్వదించె. 48
- క. చీవించి యతనివదనముఁ, జేవెలఁ గిడి చూచి యేమి చెప్పెదు చెవుమా
యే వీనుల వినఁ గావున, నీ వొత్తుచుఁ జెప్పు చెప్పె దేని మహత్తా. 49
- ప. అనినం బిటుతొండఁడు కృతాంజలియై యుచ్చైస్వరంబున దేవా మాయొంటికి
శివార్చనంబు నేయ దేవియు నీవును విజయముచేసి మమ్ముం గృతార్థుల జేయఁ
విభూతి యందు మరుటయు 50
- సీ. నీవంశ మెయ్యది నీనామ మెఱిగింపు శివభక్తిసమయదీక్షితుఁడ వాడె
పెండ్లాము నీకుఁ జెప్పినయట్లు నేయునే కులము సంతానంబు గలిగి యున్నె
కూడు నీరకు నింటఁ గొడ లేకయుండునె యడిగినయర్థ మీ ననువుపడునె
యెదిరినా ఖండించు టిది దెప్పరమునుమ్మి చల్లజువులు జోగిజంగకొలము
- తే. లడిగిలిమి గాని యెవ్వండ వైననేమి, యొక్కభిక్షకుగా నిన్ను నొరయనేల
వైవవీరప్రతాచారసాహసుండు, తనయుఁ డొక్కఁడు కల్ల నాపనికఁ జాలు. 51
- ప. ఈవృథాలాపంబులఁ బనియేమి నామనోరథంబు విరుము. 52
- సీ. ఏడుకాలం బయ్యె నేను నిరాహార ఘోరప్రతంబుఁ గైకొన్నవాడ
చూరుని నుద్దేశించి యమ్మహాప్రతమున కుద్యాపనంబు పశూపహార
మయ్యాగపశువు నన్యం బేదియును గాదు నరుఁడు కావలయు నన్నరుఁడు బ్రహ్మ
ణక్షత్రవైశ్యసంతతులలో నొక్కఁ డౌ వాఁడును గడుఁ బిన్నవయసువాఁడు
- తే. రోగశంకానిహీనుండు రూపసియును
వానితల్లియుఁ దండ్రియు వడుగు నేసి
పాక మొనరించి వడ్డింప భవున కొనఁగి
కుడుతు నాపత్తి నీవు నీకొడుకుఁ గుడువ. 53
- ప. అనినం బిటుతొండనంది మహాప్రసాదం బయిన వైశ్యకులసంభవుండఁ దిరుకచ్చినంది
సంబంధబాంధవుండ, నాపేరు చిటుతొండనంది యందు. శివభక్తులకుం బాదచర్య
నేయుచుండు. 54
- ఆ. భక్తుఁ డేప్రతంబు పట్టె నాప్రతము పాఠంబుఁ బొందఁ జేయుప్రతము నాది
హర—2

యీప్రతంబు నాకు నెప్పుడ నొడఁగూడ, దప్పుడు తిరు బాస యనఁకుచరిత. 55

ప. నీయానతిచ్చిన ప్రకారంబున నయ్యుచహారంబు సేయించెద విభూతి యందుకొనుము.
మాయఁటికి విచ్చేయు మధ్యంజనస్నానం బవధరించిన యంతలోన పంటకంబు లాయి
తంబు లగు నని ప్రార్థించిన. 56

కా. మో మద్దంబుఁ గదల్చి మోఁకుఁడునుంబోలెన్ శివారాధకుం
బామాసాధికులోడ ని ట్లనియె నయ్యా! వృద్ధ నే నీవచఁ
ప్రామాణ్యంబులు విశ్వసింపు నతిదూరం బానతీవచ్చె నీ
రామారత్నము కాదు కూడ దనినన్ రాఁ జాల నీచోటికిన్. 57

చ. ఉదరమునన్ భరించి ప్రసవోద్భవవేదనఁ బొంది సిమ్మటన్
ముదిముది యైనపీతఁ బడి మూత్రమునం బడి లజ్జ వండుగా
నదవద యైనతల్లికిఁ బ్రియంబొ సుతుండు వృథాభిమానదు
ర్షదుఁ డగుతండ్రికిం బ్రియుండొ మానసపీఠిఁ దలంచి చూడుమా.

ప. ఇంతకుఁ గతం బింతలేని పీరమాహేశ్వరఘోరప్రతంబులు నీవు చేసినయవిలేవు; పుత్ర
స్నేహంబు సామాన్యంబు కాదు; నీవుచు నీభార్యయును విచారించుకొనునది; యిక్కా-
ర్యంబు మీ కిద్దఱకును సమృతం బగు నేని. 59

తే. అందు నది భూతిఁ దొలుత నీయనుఁగుభార్య, యందుకొనువాడ వీవు ననంతరమున
నాలు మగఁడును నొకకుత్తు కైనఁ గాక, యిట్టిధర్మంబు మిన్నక యేల కలుగు. 60

ప. మీ రిద్దఱు సమ్మలించితిర యేనియు హంతవృత్తిం డగునక్కమారుం డిక్కార్యంబునకు
నెవ్విధంబున నొడంబడువాఁడు. 61

తే. నీకుఁ జంబఁగవచ్చుఁ బో నియమనిష్ఠఁ, దల్లి కోర్వంగవచ్చుఁ బో ధైర్యగరిమ
మాకు భుజియింపవచ్చుఁ బో మనసులివుటఁ, జిటుతవానికిఁ 1 జావు దు స్తరముగాని.

ఉ. పా డయినట్టిచిత్త మొక పాటున నిల్వఁగ మాటిమాటి క
ట్రాడును నుండుఁగానఁ దనయాత్మయునుం దన కిట్టి దౌ ననం
గూడునొ కూడదో యెదిరిఁగి యెఱుంగుట యెట్లు కుట్టియా
మాడఁగ దోసకాయలె విశుద్ధయశోధన యన్యచిత్తమౌ. 63

క. శివభక్తుడ యిదికొని యయ్యువిదకును విభూతి యీప్రయోజనమునకై
యవుఁగాక టెంకి కేగు మ, నవలంబియె కంచి నీకు నడుగామడయే. 64

ప. అనినం జిటుతోడండు నిజాంతర్గతంబునఁ దనభార్యకుం గలశివభక్తివిశ్వాసంబులును
జంగమారాధననియమనిష్ఠయఁ దనయానలి దాటమియునుం గుమారసిరియా

కుండు నట్టివాఁడగుటయు నెఱింగియు నాశివయోగితో నవుఁగా దని యుత్తర ప్రత్యుత్తరంబులకు నెట్టుకొనంజాలక ఛందోసువర్తనంబ మహాప్రసాదం బని యతం డిచ్చు విభూతి యందుకొని నిజకుందరహస్య వచ్చినంత. 65

తే. ఇంటిలోనుండి వెలువలి కేగుచెంచి, యంగసారక్ష మగుతిరువెంగనాంచి
భర్తముఖరాగ మీఠీంచి ప్రమద మొందె, గాలమున నెందుశివయోగి గలిగెననుచు.
వ. చిఱుతోండనంచీయు నాచిబాధరకు శివయోగి సంభ్రమించుటయుఁ దద్యతచర్యా ప్రకారంబును నాచిమధ్యావసానంబుఁ దెలియం జెప్పటయు నయ్యితి యింతయు మిసిమింతురాలుగాక ముసిముసినవ్వు నవ్వి మనశరీరాధ్యప్రాణాంబులకుం గర్తలు శివ యోగీశ్వరులే కాక మరి యెవ్వరు? నాసింపులు చారికే సమర్పించు టదియును నొకదొడ్డపనియే యెటు విశేషించి. 67

చ. వలచినయేని నబ్బువనవంద్యునకున్ ¹శివయోగి నేతకున్
చోలకయి గారవం బయినపుత్రకుఁ డొక్కండ యేల మాంసమున్
వలముగ మీరు నేను నగువారమె కామె విభూతిఁ దెం డిడకం
బలుకులు పేయు నేటి కలభక్తునినేమను పార మొందుతన్. 68

వ. అనినఁ దదర్థంబు నిశ్చయించి చందనికకు నవ్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి మువ్వరు నేకోద్యోగంబున శివయోగికిం బరిచర్య నేయువారైరి. చిఱుతోండండును శివయోగిం దోడ్డేరం జనియె నటకుఁ బూర్వంబునను. 69

చ. కపటపుమాయజోగి యగుఖండశకాంకధరుండు వృద్ధవే
వపుఁ దనరూపు వీడి వెలిచక్కిన యుండఁగ నొందురూపుతో
నవగతదోషుఁ డైనసిరియాళకుమారకుఁ డొజ్జయింటిగో
లిసి పరియింపఁగా మనిఁ జలింపఁగఁ జేయనుతూహలంబునన్. 70

వ. వచ్చి చూచినంత. 71

ఉ. హస్తగ్రహీతపుస్తకమునందు లిఖించిన యిట్టి నీలకం
తస్తవమున్ బఠించుచు ఘనంబుగ ధీగుణవైభవోన్నతుల్
విస్తరిలంగ బాలకులు వేపురిగో సిరియాళుండుండె న
భ్యస్తలిప్తిప్రపంచుండు గ్రహంబులలో నుడురాజుకైవడిన్. 72

తే. ఆజటాధారి చేరంగ నరుగుచెంచి, తనకు సాష్టాంగ మెరగి తార్పర్యమెసఁగఁ
గేలుదమ్ములు మొగియించి కెలన నున్న, చిన్నిముద్దులసిరియాళునెట్టి కనియె. 73

కా. అన్నా! యాచిఱుతోండనంచి యనుపాపాత్తుండు మీతండ్రియే?

యన్నిర్భాగ్యుడు జోగి కొక్కరునికి హాలామదోస్తాదికి
నిన్నుం జంపి మహేశహరముగ వండింపంగ నున్నాడు నం
వన్నన్నేహమనోడ నీకు నెఱిగింపజే చచ్చితిం జెచ్చెరన్.

74

క. కడుపున బుట్టినకూరిమి, కొడుకున్ నుకుమారమూర్తి గులవర్ధనుని
మెడఁ గోసి జంపి నంజుడు, గుడుపులజోగులకు బెట్టుకూరులు గలరే.

75

తే. దానవుడు గాక వాఁ డేటితండ్రి చెపుమ

శక్తునిండినవన వల్కు చిఱుతవాని

బత్తు డొక్కడు మధుపానమత్తుఁ డగుచు

నిన్ను వేడినఁ జంపఁగ నిశ్చయించె.

76

వ. “జీవన్ భద్రాణి వశ్యతి” యను పేదవచనం బవలంబించి యెక్కడికేనింబోయి
యీబారి తప్పించుకొనుట నీకుం గ ర్తవ్యంబు.

77

చ. అనవుడునుం గుమారసిరియాళుడు వీనులు మూసికొంచు నో
యనఘచరిత్ర నీకు నిట్టలానలియిఁ దగు నయ్య నీకుఁ గా
దని పలుకంగ నాకు భయ మయ్యెడుఁ గాక పరార్థమై తనూ
ధనము వ్యయింపఁ గల్గుట కదా జననైకఫలం బెఱింగినన్.

78

తే. ఎఱుక చాలనివాఁ డంద మే దధీచి, నల్పబుద్ధులె మేఘవాహనుఁడు శిబియు
ధరఁ “బరోపకారార్థ మిదం శరీర”, మనెడువాక్యంబు వినవె సంయమివరేణ్య.

79

తే అధ్విపం బైనమలభాండ మైనదేహ, మనఘ యన్యోపకారార్థమై వ్యయించి
ప్రవిమలంబుఁ గల్పాంతరధ్విపము నైన, కీర్తికాయంబుఁ గైకొంట కార్తియేల.

80

వ. అనిన జటాధారిజగమప్రమథుండు వీడు చిఱుతొండనంబికంటె నధికుండు పొవ్వు
నుచు మరలి పోవువాఁడు వెండియు.

81

తే. కపటమాయామహానాటక ప్రపంచ, సూత్రధారుండు చిఱుతొండనుతున కపుడు
మూర్ఛరప్పించె హరుఁ డందు మోసపోయి, యక్షరాచార్యుఁడును భయమంద నలసి.

కా. నోర న్నుచ్చిలు గ్రవ్వు మై వడఁకఁ గన్ను ల్తారకాబింబనం
చారవ్యాప్తి నధఃకరింప హృదయస్థానంబు కంపింప గ్రీ
వారంధ్రంబున ఘర్భిరధ్వనులు తీవ్రస్ఫూర్తి వర్తింపఁగా
నీరాలుండు ధరిత్రిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లె ¹న్నిరాలస్యతన్.

83

క. మోహంధకారధారా, వ్యూహమున సిరాలునెట్టి యును ఊడుగుటయున్
హాహకారధ్వనితో, లాహల మచ్చోట గురుకులంబునఁ జేలఁగన్.

84

తే. ప్రజుతపంచాక్షరీమంత్రపాతశక్తి, ఫాలమున దేశికుడు భూతిః బ్రాముటయును
గ్రమ్మఱును మూర్ఖు డెలిసె సిరాలనెట్టి, భక్తులకు భస్మమే కదా ప్రాణరక్ష. 85

వ. అంత నక్కడ. 86

సీ. చిఱుతొండఁ డావృద్ధశివయోగిపుంగవుఁ బ్రబలకుష్ఠవ్యాధిబాధితాంగు
వీఁపుమీఁద భరించి వెనువెంట గ్రుడ్డవ్వ కోలూఁదికొని రాఁగఁ గూర్చుకొనుచు
బూది బొక్కణ లాతమును కమండలువుచు బులికళాసముఁ గరంబున వహించి
శరణీయు లెదురుగా శరణార్థి నేయుచు నొయ్యెయ్యి సందడి కోసరిలుచు

తే. చంద్రశేఖర భూతేశ శర్వ రుద్ర, పార్వతీనాథ శంకర భవ గిరిశ
కాలకంధర హర కాలకాల యనుచు, వచ్చె నింటికి జనకోటి ¹యిచ్చగింప. 87

మ. మహి నూహింపఁగ నెంతభాగ్యమొకొ యామ్నయాంతసిద్ధాంతవా
త్సహిశాకుంతలమాక్తికాభరణమున్ మందాకెనీశేఖరుం
గుహనాభైరవు యోగిపుంగవుని భర్తున్ రాజమార్గంబునన్
వహియించెం దనవీఁపునం దిరముగా వైశ్యుం డసాలస్యతన్. 88

ఉ. ఇంటికె దెచ్చి యోగిపర మేశునకున్ వణిజుండు తాను వా
ల్గంటియు భక్తియున్ భయము గౌరవమున్ వినయంబు నాత్మగా
నంటుకొనంగ నప్పు మునలమ్మకు నైతము కమ్మనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలక మార్చి ²యొసంగిరి ధౌతవస్త్రముల్. 89

వ. అనంతరంబ యేకాంతగృహంబున సర్వోపచారసంభారభరితంబుగా దేవతార్చనకుం
బెట్టిన నయ్యాదిమదంపతు లిరువురు శివపూజావ్యాపారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండి
రప్పుడు శివాజ్ఞావశంబునం జేసి. 90

ఉ. పల్లియచోటనుండి యెల ³పాసెము నడ్కులు జక్కిలంబులున్
బెల్లపుటచ్చులున్ నెనగ బేడలుఁ జిమ్మిలి నువ్వుటుండలున్
బెల్లగ నంటివియ్యములు పెద్దఱికంబుఁ బ్రియంబు నొప్ప మే
నల్లునకుం గుమారశిరియాలనకుం గొనితెచ్చి రర్చిల్న్. 91

వ. అంత. 92

సీ. ఫాలపట్టికయందు భస్మత్రిపుండ్రంబుఁ గర్ణంబులను రాగికమ్మదోయి
కరమునం దిత్తడికంబంపుఁగంటెయు ఘనకుచంబులమీఁదఁ గావిగంఠ
కటిమండలంబునఁ గరకంచుఁబుట్టంబు మడఁచి కట్టిన మేలినడిమికట్టు
కేలుఁదామరయందుఁ గేదారవలయంబు గడకుచ్చుమీఁదఁ బచ్చడపుఁగండ?

తే. సంతరించి పదాఱువర్షములవయసుఁ, బచ్చిబాలెంతరాలు తాపసపురంధ్రీ)
నంబిభామినిఁ దిరువెంగనాంచిన జేరి, పాలువోయింపుఁ డమ్మ పాపనికి ననియె. 93

ఉ. మక్కువ రేఁగి నెయ్యపుఁగుమారునిఁ జంపుట కంతరాయమై
యక్కటికంబు పుట్టుటకు నల్లన వచ్చి భవాని యత్తఱి
దక్కటిమాయజోగెతవిధంబున బిడ్డకుఁ బాలు వేడ నా
యక్కయుఁ జోసె నెల్లసమయంబులఁజోలె నిరాకులాత్మ యై. 94

తే. పాలువోయించుకొని యాకృపాభిమూర్తి
శూలిసాంచారి పాలిండ్లచూచుకములు
పాలచేపున గిలిగింత వాఱుటయును
మెత్తమెత్తన నఱచేత నొత్తుకొనుచు. 95

ప. తిరువెంగనాంచితో నిట్లనియె. 96

మ. ప్రజలెల్లం బురిఁ గ్రంతక్రంతల మహాపాపంబుగాఁ బల్కెడుకొ
నిజమో కల్లయొ కాని మీ రఁట కడుకొ నిస్త్రింశభావంబునకొ
నిజపుత్రుకొ నుకుమారుఁ జంపి యొక దుర్నిర్వాణికిం జోగికి
స్ఫుజియువంగ నొనర్చువార టిది యెందుం గల్గునే యిద్దరన్. 97

క. జోగులు కపటోపాయ, ప్రాగల్భ్యంబున నిధాననవసిద్ధులకై
యేగతుల నైనఁ దిరుగుదు, రోగిరముగ నుతునిఁ జంపు టుచితమె మీకున్. 98

తే. ఆవగింజంత భూతి మై నలఁదికొనిన, వెలఁది గుమ్మడికాయంతవెట్టి పుట్టుఁ
గటకటా యెట్లు తనబుద్ధి కాటఁ గలియ, నినువుఁ జంపంగఁ దలఁచెనో నీమగండు.

క. కానండు గాక కన్నులు, దానేమిటివాఁడు నీదుతనయునిఁ జంపకొ
మానవతీ “మగవాఁడో, మానో” యనుమాట నేటిమాటయె చెప్పుమా. 100

ప. అనినం దిరువెంగనాంచి యక్కపటపుంజంగమచేవిమాటలు వినక నిర్వికారం బైన
యాకారంబుతో నమ్మా శివుఁ డన శివయోగి యన భేదంబు గలదే! శరణార్థులయర్థ
ప్రాణంబులు శివాధీనంబులు, శివుండు కర్త, శివుండు భోక్త, యాయర్థంబునకుం జిం
తించనే! నీకుం దడవయ్యెడు. బాలెంతరాలవు చన్నులు చేపుచున్నవి బిడ్డ యింత
కేంత యలమటం జేందునో పాలు చాలుగదా! యెప్పుడు మాయొంటికి వచుచ్చుం
బోవుచుండునది నిండుకొని యుండు మని కేలువోయి ఫాలంబునం గీలుకొల్పి నము
చితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తించు చుండం జంప గానరాక పార్వతీదేవియు నటనుండి
చని యంతర్ధానంబు సేసె నానమయంబున. 101

తే. చేర నేతెంచి చిఱుతొండనెట్టి యంత, యింతి తిరువెంగనాంచితో నిట్లు లనియె

నొజ్జలగృహంబునకుఁ బోయి యుత్పలాక్షి, వడుగు నేయఁగవలెఁ బిన్నవానిఁ బెండ్లు.
చ. చెలవ కుమారుని న్వడుగు నేసినచేతడి యాటకుండఁగాఁ
బొలుపెనలారఁగా నిరుగుపొద్దలవారల భాగ్యసంపదల్
కుల మభివృద్ధిఁజెంద మనకూరిమినందనుఁ బెండ్లిసేయఁగా
వలయు ననంతరక్షణమ వైభవ మొప్పుఁగ మాక్షికన్యతోన్. 103

ప. అనిన నామెయు నట్ల కాక యని యాచార్యగృహంబున విద్యాభ్యాసముఁ జేయు
చున్న కుమారునిం దోడ్కొని వచ్చినంత. 104

ఉ. మంచిగ మేనయ తల్లు నమాదరణం బడరంగఁ బెట్టి పు
త్రైంచినమంచిభక్త్యములు లేనియ నేతను ముంచి ముంచి భ
క్షించుచుఁ దల్లిఁ దండ్రుఁ దనచిన్నికరాంగుళి వంచి వంచి యుం
1రించుచు నిచ్చ మీఱఁగఁ జరించె గుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. 105

ప. ఆనంతరంబ. 106

సీ జడలయల్లిక యూడ్చి సంపంగినూనియఁ, బిన్నకూకట్లఁ జొచ్చిలఁగ నంటి
గోవ్యదేశంబు సంకుమద్రవంబున నయమార నుద్వర్తనంబు సలిపి
గీసి గొజ్జఁగ నీరుపోసి నూతనక్రొత్త చిరుబాలి పశుపునా చెవపు నలఁది
కస్తూరిఁ బొరపినగంధసారంబుతో నీకాయయెరువున జిడ్డు పఱపి

లే. లేటనులివెచ్చనీరునఁ దీర్థమాడి, వేణి యింటార్పి సురపొన్నవిరులు ముడిచి
మడుగు కట్టి కాటుక యిడి తొడివి పూసి, భసితరేఖా త్రిపుండ్రంబు నొసటఁ దీర్చి.

ప. కయిసేసి కుమారునిం గనుఁగొని జనసేజనకు లిట్లనిరి. 108

ఉ. భైరవయోగి కొక్కనికెఁ బాశుపత ప్రతచర్యతీరునం
బారణకై నినుం బలలపాకము గా నొనరించి పెట్టుచు
న్నారము భోజనంబు ప్రియనందన! నీహృదయంబునందు సం
సారముఁ బొయఁ జాలనివిచారము లేదు గదా యొకింతయన్. 109

ప. అనినం గుమారసిరియాటండు. 110

గా. సంసారభ్రమ మించు కేనియును మత్స్యాంతంబునన్ లేదు మీ
పంకం బీబరిపాటిదే యుడుగుండే వైక్లబ్యసంభావనల్
మాంసాహారము నయ్యెదన్ శివునకున్ మామూమహాయోగికిన్
హింసాక్షేపము మానుడే గురులు మీరే మిమ్ముఁ బ్రార్థించెదన్. 111

ప. అని పల్కి నప్పుడు. 112

- ఆ. చాప నియ్యకొనినసత్పుత్రకునకును, జంప నియ్యకొనినదంపతులకుఁ
దారతమ్య మెద్ది వీరమాహేశ్వరా, చారసమయమార్గ గౌరవమున. 113
- వ. ఇవ్విధంబున మువ్వరును జందనికాపురస్సరంబుగా నేక నిశ్చయు లయిరి. తదనంత
రమున. 114
- సీ. చన్నిచ్చువాగున జనయి త్రి తొడలమై బసిబిడ్డఁ బవ్వళింపంగఁ బెట్టెఁ
జందనిక తనహస్తప్రకాశంబులు క్రింద నంటుక సంతరించుకొనియెఁ
జిన్నిబుగ్గల లేతచిరుతనవ్వు వెలర్ప శిరియాలుఁడు మొగిడ్చెఁ జేయిదోయి
చిటుతొండనంబి క్రొమైఁ గార గురుకత్తి వాడిగా మారుచు వంక దీర్చె
- తే. నేక మై యట్లు మువ్వరిహృదయములును, గుండ కానందవారిధియందుఁ జేలె
గురులు మువ్వరును గుమారవరునితోడ, నేకవాక్యంబుగాఁ బ్రితి నిట్టు లనిరి. 115
- మ. మది శంకింపకు మన్న! మావలనిప్రేమన్నేహవాత్సల్యసం
పద పాటింపకు మన్న! నాలుకతుదిక బంచాక్షరీమంత్రముం
బదిలం బొప్పఁ బరింపు మన్న! పరమబ్రహ్మర్థసంసిద్ధి యి
య్యది ను మ్మన్న! యనుంగునందన! శిరాల! వీరతైవ వ్రతా. 116
- ఉ. నంబి శివార్థము న్నననునమ్మిక శంక యొకింతయేని చి
త్తంబునయందు లేక వనితామణియూరవుఁ దావుఁ జేసి వీ
క్ష్యం బగుకత్తి మోప మెడ గ్రమ్మనఁ ద్రెవ్వి సమశ్శివాయమం
త్తంబుఁ బఠించుచుండెను శిరాలశిరంబు వసుంధరాస్థలిన్. 117
- ఉ. కందక గాఙ్గవాఱక వికారము దప్పక మందహాసని
వృందము చెక్కుటద్దముల జాఱక నెమ్మది నిద్రవోవున
ట్లందము నొండె ధాత్రి శిరియాలకుమారునివక్త్రచంద్రుఁ డా
నందము నొండె నవ్వు డెలనాఁగమనంబును భర్తచిత్తమున్. 118
- తే. చన్నిదం బాడి గెలిచినభావ మొప్పు, నవ్వు చక్కంగఁ గిర్చినయశువు మెఱయ
నతియుఁ బతియును గారంపునుతు వధించి, వరుస నడపిరి వీరతైవ వ్రతంబు. 119
- చ. మిరియము నుల్లియున్ బసుపు మెంతయు నింగువ జీరకంబు శ
ర్కరయును జీంతవండును గరాంబువు గమ్మనినేను తైలమున్
తెరుగును మేళవించి కడుఁ బెక్కువిధంబులఁ బాకశుద్ధి వం
డిరి శిరియాలునిం గటికిడెందమునం దరళాక్షు లిద్దఱున్. 120
- సీ. కమ్మగాఁ గాంచినకట్టునంజాళ్లను నీరు వెళ్లఁగ నొత్తి నేత వేచి
చక్కఁగాఁ దఱిగిన నన్నమాంసంబులు పరిపాటిమై జాఱుఁబదను వండి

- మూల్గుబెమ్మలతోడ ముదక గా కుండఁగఁ జాదుచేసిననల్లచాణు గాంచి
వలయుసంబారాలు వడియాలు బలియించి దళమైన ప్రోవ్వలతోఁ దాలఁబోసి
తే. వడ్రాసోపేతములు గాఁగఁ జతురభంగి, నమృతపాకంబులుగఁ జేసి రాక్షసంబు
నెట్టి శిరియాలు వంకాబ్బి శీతకరుని, సతులు తిరువెంగనాంచియుఁ జందనికయు. 121
- క. నానావిధపాకములుగ, నానాలుగఁ జేసి యపుడు నాల్గవిధములకొ
బోనాముదొంతిఁ జేర్చిరి, నూనాస్త్రసమానుఁ డైన సుతు శిరియాలున్. 122
- సీ. నిగనిగం గాఁ దోమి నిండుబోనముదొంతి భోజనశాలలోఁ బోసఁగఁ జేర్చి
చెలువ గొజ్జఁగనీటిచేపట్టు గావించి పాటించి రత్నకంబళము వఱచి
దేవతార్చకు ధూపదీపాదు లాడఁగూర్చి కప్పరంబున మ్రుగ్గు గలయఁబెట్టి
యెడమదిక్కున రాగివడిఁగెంబు ఘటించి గరగతో విమలాదకములు డించి
తే. యతివ సర్వాయితం బయ్యె నయ్యగారి, కారగింపఁగ నవసరం బనుచుఁ బలుక
నెట్టి తోడైచ్చె జంగమసిద్ధవృద్ధు, నంధురా లగుముడుసలియవ్వతోడ. 123
- క. శ్రీపాదంబులు గడిగెను, శ్రీపాదోదకముఁ గొనియెఁ జెలువయుఁ దానుకొ
వ్యాపారిసార్వభౌముం, డాపరమతపస్వి సునిచి యర్పించె దగన్. 124
- ప. ఆనంతరంబు చిగురు ముదురునుం గాని నిడుపు వెడల్పుం గలకదళిపలాశంబునడిమి
యీనియఁ బుచ్చి పఱచి యుదికంబునం బ్రత్యుశించి యుపస్తరించి పాయసాపూప
నూపపుండ్రేక్షుద్రాక్షాగోక్షీరమధుశర్కరాఘృతదధిరసాపఢీకాకపాక శిఖరిపానకంబుల
తోడ గారాపుంగొడుకుపాల మేలోగిరంబుతోడం గూడ భరితభోజనంబుగా వడ్డించి
గ్రుడ్డియవ్వకు సైత మట్లనే నమర్పించి, దేవ ! భక్తవత్సల ! శివయోగీశ్వరయా !
విరూపాక్ష ! యమృతాహారం బారగించి రక్షింపు మని చిఱులొండఁడు భార్యయుం
దానును భక్తితాత్పర్యవిశ్వాసపురస్కరంబుగా నమస్కరించిన. 125
- ఉ. భైరవయోగిరాజు పసిపాపనినంజుడుఁగూరలందు లో
నారసి చూచి మస్తకమునందలిమాంసము లేమి గాంచి యీ
సీరసమాంస మేటికి వణిగ్వర ! పుత్రునియుత్తమాంగముం
గూరలు శేయ వైతి వివిగో నిజపుత్రనిసర్గమోహముల్. 126
- తే. కటకటా ! మాప్రతంబు భగ్నంబుఁ జెందె, నేటిపారణ మిది మాకు నేటి కింక
నుత్తమాంగపుమాంసము నుజ్జగించి, యేల యధమాంగమాంస మే నెటు భుజింతు. .
- ప. ఆనిన విని చిఱులొండఁడు భయంపడి వెలవెలంబాఱుచుఁ దిరువెంగనాంచి వదన
బూలోకించి యొక నెట్లనినం బట్టమిడుచు నంతఁ దలకాయపా(పా)ల మేలోగిరంబు
ముందటం బెట్టి చందనిక యిది యేను మొదలన బెడందకాం ద్రగుయోగిబృందార

కులచందం బెఱింగినదాన నగుటంజేసి పాకంబుఁ జేసికొనియున్నదానఁ దపస్వి
చిత్తం బేపాకంబునుం బొందకుంగ వడ్డించెదం గా కని యట్లు చేసిన సక్కుహానా
తైరవుండు వెండియు. 128

లే. బంటి నీ వారగింపక వరమపుణ్య! నాకుఁజేయాడునే భోజనంబు నేయ
నొకఁడు భుజియించు టెన్నఁడు నొప్పుదనెడు, వేదవాక్యార్థ మన్నది వివే చెపుమ.
వ. మఱియు నొక్కభోజననియమంబు కలదు పిన్నవాఁడు బంటిభోజనంబునేయక
కూడు నోటికిం బోదు; మగబిడ్డండు లేనినిర్భాగ్యునింట భోజనంబునేయఁగూడదు.
నీకుమారు నాబంటికి రప్పింపు మారగించెద మనవుడు. 130

మ. మొదలం దేవర యానతిచ్చితిర యేయుం జిత్తమం ¹దెంతు మ
య్యది నాకుం గొడు కింకనుం గలఁడె? వాఁ డాడంగ వేంచేసెనే?
చదువం బోయెనో? పిల్వఁ బంతు నెటు ! నేజాడం బ్రతీక్షింతు నీ
యదనం గూరలు చల్లనారవె మహాత్మా! యోగిచూడామణీ ! 131

వ. అనిన నత్తప్రోధనుఁ డిట్లనియె. నీయుత్తమాంగన యెలుం గెల్లి నలుదిక్కులం బిలుచు
నది. కుమారుండు వచ్చెనేని బంటిం బెట్టుకొని భుజింతము. రాకుండెనేని నేమును
నీమునలియవ్వయుం గుడుత మటుగాక యొఱిగొడ్డెంబులు వలికినీపడ్డపాటు గొడ్డె
ఱుఁగా జిడ్డువఱపం గలవారమె! యనినం బ్రసాదం బని వలియనుమతిం బురంధీ
రత్నంబు. 132

సీ. రారా వణిగ్గంశవారాశిహిమధామ! రారా వికస్వరాంభోరుహాక్ష!
రారా మహాఘోరపీరతైవాచార! రారా ఘనాదార్యరాజరాజ !
రారా కుమారకంఠీరవేంద్రకిశోర! రారా సమగ్రధీరాహితేయ!
రారా మనోభవాకారరూపవిలాస! రారా యసారసంసారదుర !

లే. రార నావన్నెవడుగ! రారా తనూభ! రార శిరియాల! రార నాప్రాణపదమ !
రార నాకుఱ్ఱ! రాజియ్య! రార యనుచు, జీరుఁ గారావుఁగొడుకు రాజీవనయన.

కా. అత్తనన్వంగి సమస్తదిక్కులను పర్యాయక్రమం బొప్పుగా,
నొత్తెం జిన్నికుమార రార యని యత్తుపై ప్పశ్చులిగ జీవనం
జిత్తంబుం గనవచ్చె బాలుఁడు మహాకిఘ్నప్రచారంబునన్
దత్తద్వ్యంజనపాకగంధ్యవయవస్థానప్రతాసంబుతోన్. 134

కా. రక్షాపాండుర మైనదేహము సహిశ్రవేయముం గంధరా
కుక్షిం గప్పును బ్రహ్మరథ నజటాకోటిన్ శశాంకార్థముం

జక్షుఃపద్మముతోడ ఫాలతలమున్ సంధిల్ల శంభుండు ప్ర
త్యక్షం బయ్యె శిరాలుతండికి హృదాహ్లాదంబు సంధిల్లగన్. 135

ప. అప్పుడు భయభక్తితాత్పర్యంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పురమహాహేశ్వరం
డిట్లని స్తుతియించె. 136

మ. జయ హాలాహలనీలకంధర ! మహేశా ! భక్తచింత మణీ !
జయ గంగాధర ! చంద్రశేఖర ! జగత్సామి ! కృపాంభోనిధీ !
జయ నీహరిధరాధరేంద్ర తనయాచారు ప్రసద్వంద్యుని
శ్రయసంలగ్నపటీరకుంకుమరజన్మంపన్న బాహంతరా ! 137

ప. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించె నిట్లు ప్రత్యక్షం బైనవిరూఢుండు
చిఱుతోండనంబీ ! నీవు తుంబురుండవు శిరియాలుండు కుమారస్వామి తిరుకంగ
నాంచి యచ్చర. మీరిద్ద టొక్కక కారణంబున మర్త్యయోనిం జనించితిరి. మీమీ
స్థానంబులనుండి తొంటిచందంబున నన్నుం గొలుపుండు. శరీరంబులతోడం గైలాసం
బునకు, రం డని యనుగ్రహించిన. 138

సీ. వైశ్యాన్వయంబుర వసుధ వర్జన కెక్కి పేయిగోత్రంబుల విఘటించి
వీరమాహేశ్వరాచారంబు వదలక యేడువాడలవార మేము గలసి
వర్తిల్లుదుము వాసి పట్ట మేమియు లేక యిట్టిబాధులఁ బాసి యే నొకండ
రా బుద్ధి రాదు తారకరాజశేఖర ! యిందఱు గొనిపోయి లేని వత్తు
లే. సూర్యుకొని పోవు నీ కొడఁగూడె నేని, నట్లుగా కున్న విచ్చేయు మభవ మరలి
ప్రమథనన్నిధి కేమియు బాధ లేదు, కొలిచెదము నిన్ను మేమెల్లఁ గూడిమాడి.
ప. అనిన శంభుండు కరుణించి యేడువాడలఁ గదలివచ్చునది. నీకుం బ్రియం బగునివ్వ
రం బిచ్చితి నని యానతిచ్చిన తత్తణంబు. 140

లే. కంచిలీ నేడువాడలఁ గలిగినట్టి, నాణెపుంగోమటులతోడ నంబినిట్టి
యఖిలజీవరాసులఁ గూడి యభీప్రీతి, భానురస్ఫూర్తి నేగెఁ గైలాసమునకు. 141
ప. ఇది కావేరివల్లభులును నుభయరావలును గిష్కింధాచలక్రిడావిగోదులు నయో
ధ్యాపురాధీశ్వరులును నగువైశ్యకులంబులచారలకుం గూటస్థుం డయిన చిఱుతోండ
నంబియుపాఖ్యానము వినిననుం జదివినను వ్రాసినను బుత్ర శత్రుభివృద్ధియును ధన
కనకవస్తువాహనసమృద్ధియు నిష్టార్థసిద్ధియు నగును. 142

— ఆశ్వాసాంతము —

కా. చామండాపరమేశ్వరీపరకృపానందశైశ్వర్య! ని
స్సీమప్రాభవ ! లక్ష్మణాగ్రజ ! సుధాసిక్తాక్షరాలాప ! య

భ్యామధ్యాష్టనవీరశై వసమయవ్యాపారపారీణతా

సామాన్యప్రతిభావనిర్వహణదీక్ష ! శర్వరాధీశ్వరా !

143

క. కర్పకటకాంఘ్రీసేవక, కర్పూరపసంతరాయ ! కావేరీశా

దర్పితరిపుగర్వతమోఽ, హర్పతిసౌందర్యరక్ష ! యంబురుహాక్ష.

144

తోటకవృక్షము.

అలకాధిపతీ ! నుగుణాభిరతీ ! మలయోద్భవచంద్రసమానయశా !

కులపావన ! యూరుజగోత్రవరా ! లలనాజనతార్కుమలక్షునిభా.

145

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ

నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బహుమహాప్రబంధంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

పర్వతసోపాన

స్థాపక ! వేమక్షితీశసామ్రాజ్యశ్రీ

వ్యాపారిముఖ్య ! యన్వయ

దీపక ! యలకాధిరాజ ! దేవయతిప్పా !

1

ప. ద్వితీయవిలాసం దైనగౌరీకల్యాణం బాకర్ణింపుము.

2

ఉ. తారకుడేక్ మహాసురుఁడు తామరసాసనదత్త మైనదు

ర్వారవరానుభావమున వ్రాలి త్రిలోకము నేలుచుండు ని

హ్మరణితీవ్రబాధ ననిశంబును ముప్పదిమూఁడుకోట్లబృం

దారకులక్ మహర్షులఁ బ్రతాపగుణంబున నెచ్చి పాఁతుచున్.

3

తే. నిరవరాధబాధితు లగునిర్ణయలకు, బంధమోక్షంబుఁ గావించు గంధవహుఁడు

సతులపయ్యెడ వెడలించి చన్నుఁగవకుఁ, దప్పు నేసియు దైత్యుచిత్తంబు వడసి.

4

మ. ప్రకటన్నేహదశాధురంధరత పర్వంగా నిశీఢంబులక్

సకలాంగంబులు నిక్కి దీపకలికాస్తంభంబు లై యుండు పా

యక చూడామణు లొప్ప రాక్షసుని శుద్ధాంతంబులక్ శేషవా

సుకిరొక్కటకతక్షకప్రముఖచక్షుశ్శ్రీత్రబృందారకుల్.

5

తే. గూనవునివీటిలోన మార్తాండుఁ డెండ, యంతమాత్రంబ కాని కాయంగ వెలుచు

నెంతమాత్రము కాసిన నెలమిఁ బొందుఁ, గేళిదీర్ఘకలందుఁ బంకేరుహములు.

6

మ. పటుదిగ్విరణగండమండలసత్ప్రత్యగ్రదానచ్ఛటా

కటుగంధం బగునీరు చిక్కినివియద్గంగాప్రవాహంబులొ

పటిహ్రాహంబుజనాళముల్ పెరికి యూర్ధ్వం జేయు దేవాళిచే

నిటు దైతేయుండు కేళిదీర్ఘకలలొ నిచ్చానినోదంబుగన్.

7

తే. వింద్రమాసుర మాగ్నేయమైలబిలము, వాయవీయ మైకానంబు వారుణంబు

యామ్యమును మున్నుగాఁ గలయష్టదిశలు, తాన కైకొని కైకోఁ డభంధు సురల్.

8

ప. ఇవ్విధంబునఁ దారకాసురుండు కాసరాక్ష తామ్రాక్ష ధూమ్రాక్ష చతురోదగ్ర
భద్రరోమ బాలబిడాల కాలనేమి ప్రధానగానాబంధుసహాయుండై పాకశాసన
పావక పరేతరాజ వలకాళి పాళి పవన పౌలస్త్య వన్నగాభిగంజులఁ బరిభవించి నిర్జ
రులం దర్శించి కిన్నరుల వెన్నునూది కింపురుషులఁ జూపి గరుడల బడలుపఱచి గంధ
ర్వుల బంధించి గుహ్యకుల సూహించి యక్షుల సధిక్షేపించి భేచరులఁ గీటడంచి
యచ్చరల సొచ్చు గుందాడి సింధులకు బుద్ధినెప్పి సాధ్యుల సాధించి మహారాజుల
రాజసం బుడసి విద్యాధరుల నధఃకరించి మహాముఖుల నదలించి పితరులఁ బ్రతిబం
ధించి వసువులఁ బరిహర్చి రుద్రులకుపద్రవం బాపాదించి విశ్వేదేవకల కనాశ్వాసంబు
వీసి యవశ్వరం బగునైశ్వర్యంబున నప్రతీపం బగుప్రతాపంబున నవార్యం బగు
వీర్యంబున నవక్రం బగుపరాక్రమంబున నస్తోకం బగువివేకంబున నేకాతపత్రంబుగాఁ
ద్రిలోకంబు లేలుచున్న కొంతకాలంబునకు.

9

సీ. అనువు దప్పిరి నొచ్చి రలసి రావడ నొంది రదవడ లైరి చీకాకుపడిరి
యంగలార్చిరి విచ్చి రాజుడి బొందిరి బ్రతునీరి పాటిరి వల్లటిలిరి
బెగ్గడిల్లిరి పికాపిక లైరి సాలసిరి కులకులఁ గూసిరి కులలపడిరి
గగ్గలకా తైరి కలగి రోటాటిరి వెలవెల్ల వైరి నివ్వెఱుగుపడిరి

తే. యనవునవు లైరి గుజగుజ యైరి డస్సి, రొల్లఁ బోయిరి వెగ్గిరి తల్లడిలిరి
సిగ్గుపడి రొచ్చవడిరి యిస్సియిసి యైరి, తారకునిచేత మునులు బృందారకులును. 10

ఉ. ఇట్టివిధంబునకొ విబుధు లెప్పుడునుం గనుఁగాపులట్లు ము
వెట్టియఁ జేసిచేయును కేసరి యింద్రుడు మున్నగాఁగ ది
కెట్టిటు లున్నమా కనుచు నేగిరి పద్మజుఁ గూర్చి యేగి నూ
పెట్టిరి హస్తముల్ మొగిలి పెద్దయెలుంగునఁ దగ్గుణస్తుతున్.

11

ప. జయ జయ జగన్నాథ! జగజ్జననస్థిరిసంహారకర! జంభారిప్రముఖనిఖిలబహ్నిర్ముఖ
శిఖామణీమయూఖమంజరీరంజితపాదపీత! జలశాసన! జాహ్నురీప్రముఖసకలతీర్థ
తీర్థ సంపూర్ణసర్వర్థకమండలుధర! జవతపోనిష్ఠాగరిష్ఠమునిమనోధిష్ఠాన! ఋగ్యజుస్సామా
ధ్వరణమయనానానిశ్వాస! హిరణ్యగర్భ! భూర్భువస్సువస్త్రయీశుకీవంజర! నిరంజన!
భారతీవిహారసౌధాయమానచతుర్వదన! సనాతన! ససత్కుమారజనక! శతానంద!
కాశ్యత! విశ్వతోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరీహ! నిరాకార! ఓంకారగమ్య! అద్విగీశకా
లవ్యవచ్ఛేదనీయ! ఆదిమధ్యాంతకూన్య! ఆవ్యయ! అవాప్తసకలకామ్య! ఆనంత!
అద్వితీయ నిరస్తనమస్తోపాధిక! సచ్చిదానందసద్వరూప! నమస్తే నమస్తే నమః. 12

- సీ. సృష్టికి నటమున్న చిన్నాత్రసంకుద్ధిఁ గేవలాత్మత్వ మంగీకరించి
 విష్ణుట మూర్తిప్రభేదంబు వహించు గుణసంవిభక్తి కారణము గాఁగ
 నీళ్లలో నూఁదితి నిఖిలప్రపంచమై పెరుఁగంగఁ జాలిన బీజ మొకటి
 మూఁడవస్థల జగంబున కుద్భవస్థితి సంహారములు లీల నల్పు దీవ
- తే. నీదునిట్టూర్పు గాడ్పులు నిగనుపజ్జి, ప్రణవమంత్రాక్షరము నీకు భద్రపీఠి
 విలయకాలంబు నీనిద్ర విశ్వమునకు, నీప్రబోధంబు యుదయంబు నిఖిలమునకు. 13
- తే. అవధరింపుము విన్నపం బాదిపురుష!, యవధరింపుము మమ్ము లోకాధినాథ!
 తడవు నేయక రక్షింపు కష్టిచూలి!, తారకుఁడు మమ్ముఁ బెక్కుదుర్దశలఁ బెట్టు. 14
- చ. పడితిమి కుక్కలంబడిన పాటులు దుర్భర మైనవృత్తి వె
 న్పడితిమి గర్భయాచకులభంగి దరిద్రత నట్టుకొంచు లోఁ
 బడితిమి పాలలోఁ బడినబల్లులకైవడి నెల్ల వెంటలం
 జడితిమి పేయు నేల సరసీరుహసంభవ! దుష్టవై త్యుచేన్. 15
- తే. తారకుం డెవ్విధంబున ధ్వంస మొందు, నెట్లు బ్రదుకుదు మేము మాకేది దిక్కు
 చిత్తగింపుము దేవ! సంశ్రితజనార్తి, హరణపారీణ! కరుణారసార్ద్రహృదయ! 16
- చ. అని కరుణంబుగా విన్నవించిన హిరణ్యగర్భుండు ప్రసన్నుండై బృందారకులను
 మహద్వలనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 17
- సీ. వెఱవకుం డింద్రాదివిబుధులంగవులును శాండిల్యభృంగాదినయములును
 నస్తద్వరప్రభావానుభావంబున వాఁ డింతవాఁ డయ్యె వాఁడి మిగిలి
 విషవృక్ష మేనియు వృద్ధి బొందఁగఁ జేసి తనకుఁ గాఁ బెఱుకుట తగవు గాదు
 పార్వతీదేవికి భవున కుద్భవ మైన లేజంబు వాని మర్దింపఁ గలదు
- తే. తండ్రి యగుదత్తుమీఁద శ్రోధంబువలన, యోగనిర్ముక్తదేహ యై యుద్భవించి
 పెరుఁగుచున్నదిహిమభూమిధరగృహమున, నమృతాదేవి శివుఁగూర్చు డను వెఱింగి.
- చ. ఇంతనుండియు మీకు మేలయ్యెడుఁ బొండని పురందరాదిబృందారకుల పీడుకొల్పి
 శతానందుండు యథోచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లు చుండె నిట్లు దేవతలు భావి
 శుభసూచకంబు లగుగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించుచు నిజస్థానంబుల
 కరిగిరి యనంతరంబున. 19
- సీ. అటమున్న దక్షకన్యక తండ్రితో నల్లి యోగమార్గమున మే నుజ్జగించి
 యపరజన్మంబున నజ్ఞాతియోనియై ¹యోషధులకు నెల్ల నున్నిపట్టు
 మేరుమందరవింధ్య పారియాత్రాదిసుప్రథితాద్రి సంబంధబాంధవంబు

జైనసీహరజ్జేలాధినాథునకును బిత్తుచేవకలకన్నబిడ్డ యైన

లే. మేనకాదేవి కుదయించె మేలువేడ్క, నభివేలికాఁడు మైనాకుఁ డన్న కాఁగ
నభిజనాఖ్య పార్వతి యన నభలజనని, యాదిశక్తి పురారియర్థాంగలక్షి. 20

క. పావనజంగమభువనశుభావహ మై విశదదశదిశాంతర మై యీ
దేవి యుదయంబు నొందిన, యావేళం గునుమపర్వ మంతటఁ గురినెన్. 21

లే. జనని విద్యుల్లతాభ మాచాయ గలిగి, క్రొత్త యుదయించినట్టియాకూతువలనఁ
గారు కాలంబుమణిశలాశయంబు బోలె, నొప్పెడువిమారభూమికి యుద్ది యయ్యె.

చ. ఆనంతరంబు ప్రతిదినవర్ధమాన యై లభ్యోదయ యగుచంద్రరేఖయుంబోలె బంధు
జనంబులకుఁ బ్రమోదంబు సంధించుచు మందాకినీనైకతపేదికాన్ధలంబులఁ గందుక
క్రీడ సల్పుచు నుపదేశకాలంబుల విద్యలు నేర్పుచు బాల్యంబుఁ గడసి నేత్రోస్థిల
నంబు నేసినచిత్రంబునంబోలె యావనవిభక్తం బై యభ్యుదయం బై యభ్యున్న
తాంగువ్వనఖప్రభావితేజంబున రాగంబు వెడలం గ్రక్కునవియుం బోనిచరణప్రవా
ళంబులు వృత్రాసుపూర్వంబు లై యనతిదీర్ఘంబు లగుజంఘాప్రకాండంబులును
వేదండశుండదండంబులకు వైదండికంబులై యొప్పురునూరువులును మేఖలాక
లాపమధ్యశీలతమహేంద్రనీలమాణిక్యకీరణరేఖయుంబోలె నాభిరంధ్రంబునం బుట్టి
మీఁదికి నిగుడ రాజిల్లురోమరాజియును నవయావనారోహణార్థంబు మన్నఘండోన
ర్చిన మణిరోపానంబులంబోనివల్లివిభంగంబులును గుదుర్లు నిండఁ బలుకం బండిన
మాచేమపండ్లగారాముఁ జెఱుచుగబ్బిగుబ్బలబెడంగులును నభినవశిరీషకుసుమకు
మారంబు లగుబాహువులును ధర్మబంధురం బగుకంధరంబును సంపూర్ణపూర్ణిమా
చంద్రబింబాబుడంబు విడంగబింబంబు జూచుచాననంబును గావియగుమోవియును నూఁ
బూవువంటి నాసికయు నిర్బంభుటద్దమ్మలకుఁ దోడిముద్దు లగుముద్దుచెక్కులును నుమ
కోదండవల్లిమతల్లు లగుకఱివంక బొమలును విదియనాఁటిచందురునకుం గదిసి చుట్టం
బగులలాటపట్టంబును గొదమతుప్పైదచాలంబు బురుడింపం జాలునీలాలకంబులును నొప్ప
సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్ఛయం బగుసౌందర్యంబు నేకత్రావస్థానదిదృశ్యచే విరించి
నూత్నీకరించి యథాప్రదేశనివేశితంబుగ నొనర్చెనో యనం దల్లిదండ్రులకు నామో
దంబు నాపాదించుచుండ నొక్కనాఁడు నారదుండు నకువెంచి. 23

క. త్రిభువనమోహన యగున, య్యుభగమనం జూచి పర్వతేశ్వరునిమహా
సభలో నిట్లని పలికెను, శుభవచనప్రాధి మెఱయ నురముని యెలమిన్. 24

సీ. ఈనీరజాతాక్షిమేనిలో సగపాలు గజులింప మగ పాలు గాఁగ నున్న
దీపల్లవాధరశ్రీపాదపద్మంబు నొరయు నొక్కొక్కమా టుడుగణేశుఁ

డికాంతతోడ మగదాకిసినాహిని సవతి గాఁ గల దేమిచందమనను
నీల కా తన్నికి నీరేడుబాకంబు లభిరామకేళిహర్త్యంబు లగును

లే. నిండుపేడుకఁ గాంచు నీనీలపేణి, కొమ్ముటేనుంగుమొగ మైనకొడుకుఁగుట్టి
నత్తయెను మామయును లేనితి త్తయిట. మనువు మనిపెడు నీయింతి మగనితోడ. 25

ఉ. మాటలు పేయునేమిటికి మంగళలక్షణలత్తై యైనయా
జోటికి భర్త కాఁ గలఁడు పోమకిరీటుఁడు సర్వదేవతా
పోటికిరీటుపోటిపరికుం విశ్వసనీయనిచ్చటా

పాటలపాదపీఠఁ డగుపట్టి కృతార్థుఁడ వైతి భూధరా. 26

వ. అనిచెప్పి నారదుండు చనియె నంతనుండి హిమవంతుండు నివృత్తాన్యవరాభిలాషుం
డై యయ్యాపారత్నంబు శేషభూషణునకు నీ నిశ్చయించియు నభ్యర్థనాభంగ
భయంబునం జేసి

27

క. త న్నడుగ రానిశివునకుఁ గన్నియ నె ట్టిత్తు నతనికారుణ్యము నా
కెన్నఁడు సిద్ధించునో యని, యన్నగపతి యాత్మఁ దలంచె గొత్తుకృంబున్. 28

వ. అంత విరూపాక్షుండు దక్షరోషంబు కాగణంబు గా దాక్షాయణి శరీరమోక్షంబుఁ
జేసెనది మొదలుగా సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ గావించి యపరిగ్రహుం డై. 29

సీ. గంగా ప్రవాహసంతాపితాభ్యున్నత రుద్రాక్షదేవదారుద్రుమంబుఁ
గమ్మరికాకురంగజనాభిపరిమళ శ్లాఘ్యుండుకాంత పాపాణతలముఁ
గిన్నరద్వంద్వసంభిన్న పంచమరాగ మూర్ఛాచులాపసమ్మూర్ఛితంబు
నిర్వస్త హావేగనిర్ఘోషూత్కార ఘుమఘుమా మతదికాగోళకంబు

లే. నైసహిమతైలపాదంబునందు నియతిఁ, దవముసేయంగ మదిలోనఁ దలంచి విడిసె
బ్రమభవర్గంబుఁ దానును బసవఁ డవుడు, కృత్తివాసుండు విషయనివృత్తుఁ డగుచు.

లే. ప్రమథు లెల్లరు విడిసి రప్పగ్యతమునఁ, జుద్ర కాంతశిలామణిస్థలములందు
నమరియుండు నమేరువృక్షములనీడ, భూర్జశరుచర్త పరిధానములు ధరించి. 31

చ. బసవఁడు అంకె వైచి హిమపర్వతచారువనాంజరంబులం

బసిరిక వేసి నిర్ఘ రులఁ బాటెడుతియ్యనిసీరు గ్రోలి కొ
వ్వెనఁగ ఘనాఘనధ్వనుల నుల్లస మాడెడుఁ దత్పురంబునకే
బ్రసభగతికొ మృగేంద్రములు భద్రగజంబులు భీతిఁ జెందఁగన్.

32

లే. ఆత్మమూర్త్యంతరం బైనయన్నిదేవు, నర్చనము సేసి నియతి నయ్యవ్వమూర్తి
బహుతపోవ్రతనియమైకఫలవిధాత, తపముఁ జేసెను మది నొక్కతలఁపుఁ జేసి. 33

1. నిర్వస్త హావేగ నిర్ఘరాంబు, పతితప్రతిష్ఠానభంగోరు ఘుమ ఘుమ ఘుమ
ఘుమాయత.

- లే. అపుడు హిమవన్నగేంద్రుః డత్యాదరమున, నతిథి యై యున్నశంభున కర్ప లిచ్చి
తత్సమారాధనక్రియార్థమునఁ బంచె, నిజతనూజ సభినమన్వితము గాఁగ. 34
- క. రమణి తపోవ్రతచర్యా, సమధికవిఘ్నంబ యనుచుఁ దలపోసియు శీ
ఘ్రము గైకొనె శివుఁడు వికా¹రము లేక మదిం దనుబు రమణీయాయున్. 35
- సీ. పాటించుఁబువ్వులు పల్లవంబులుఁగోయుఁ గుశపవిత్రంబులుఁ గూడఁబెట్టు
నావగ రహి మీ య నర్హోదకములును నుపకరణంబులు నొయ్యిఁ జేర్చు
వేదికాసమృద్ధవిధి నివర్తించుచు లీలమై రంగవల్లిక లొనర్చు
గల్పించు తెన్నుగా గంధాక్షతంబు లుత్పాదించు ధూపదీపాదికములు
- తే. ప్రత్యహంబును హిమధరరాజతనయ, భవునిపదపద్మములమీఁద భక్తి గలిగి
తచ్చిరశ్చంద్రచంద్రికాస్తబకశైత్య, శాంతపర్యటనక్రియాశాంతి యగుచు. 36
- వ. అక్కలంబునం దొక్కనాఁడు స్వర్గలోకంబునఁ బాకశాసనుండు కల్పానోకహం
బులనీడలఁ జింతామణి వేదికాస్థలంబులందు బృందారకులు పరివేష్టించఁ జేరోలగం
బుండి దివిజకార్యార్థసంసిద్ధిఁ బొంద మనంబునందుఁ గందర్పునిం దలంచిన. 37
- సీ. కాంతాజనంబుల కఠివంకబొమలతోఁ బ్రతిపచ్చు పుష్పచాపంబుతోడఁ
గోకిలవ్రాతంబు గ్రుక్కిట్లు మ్రింగించు క్రొమ్మాని చిగురాకుగొడుగుతోడఁ
రతిదేవినిడుసోగఁ గ్రాలుకన్నులడాలఁ దలపించు మినకేతనముతోడ
భుజగలీలావతీభుక్తశేషము లైన గంధవాహాకిశోరకములతోడఁ
- లే. జందురునితో వసంతమాసంబుతోడ, రాజకీరరగం బెక్కి ప్రాభవమున
వచ్చె వలరాజు చిత్తానువర్తనముగ, సుప్రమముతో మహేంద్రు నాస్థానమునకు. 38
- ఉ. పక్షము పెంపునం గునుమబాణునిమీఁద నె వ్రాలె దేవతా
ధ్యక్షునివేయికన్నులును దక్కినవేల్పుల నుజ్జగించి నూ
త్నేక్షికఁ జూడఁ గార్యగతి యిట్టిదయా ప్రభువుల్ ప్రయోజనా
పేక్ష నొకప్పు డాశ్రితుల²పేర సమంచితగౌరవోన్నతుల్. 39
- క రా యిటు రమ్మని చేటికిఁ, జే యిచ్చు ప్రమోదరేఖ చిగురొత్త మరు
న్నాయకుఁడు నిల్పె సుమన, స్నాయకు సరిగడ్డెమీద సౌహార్దమునన్. 40
- వ అప్పుడు. 41
- తే. పతిప్రసాదంబుఁ దనమాళిపై ధరించి, మహితవినయావనస్రుఁ డై మన్మథుండు
సంగతంబుగ హస్తాంబుజములు మోడ్చి, విస్ఫురోక్తుల నిట్లని విన్నవించె. 42
- వ. దేవర నన్నుఁ దలంపున నవధరించిన కారణం బేమి యానతిమ్ము. 43

- సీ. ఎవ్వండు నీవదం బెలమి నుద్దేశించి యతిఘోరమగు తప బాచరించె?
నెవ్వండు నీచిత్త మెరియించుచున్నాఁడు కైవల్యపదవికై గాలుసాచి?
యెవ్వండు గురునీతి కేసాకమును బొంద కుద్దండరీతి మాటొడ్డి నిలిచె
నెవ్వండు దంభోళిహేలినిర్దుర్ధార: దలచె నీలోత్పలధార: గాఁగ
- తే. వాని భంజింతు నాతనిమాన మడఁతు, నతని నిర్జింతు నాతని నతకరింతు
నానతిష్టు మహేంద్ర! నాయటిహితుఁడు, నీకుఁ గలుగ నసాధ్యంబు నెగడు నెందు.
- తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థ యై యెలతాంగి, నీకుఁ ¹జేయాడుధర్మంబు విలువరించె
నది వినిర్దుక్షలజ్జ యై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహశ్లేషణంబు. 45
- తే. ప్రణయకోపప్రశాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోడి మన్నింప దయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళక మ్యాశరణ్య, దేహఁ గావించు విశువు సంజేహ ²మింద్ర. 46
- క. నీవజ్రము నుఖముండుం, గావుత దివ్యాస్త్రశాలికామధ్యమునకొ
దేవేంద్ర! చెఱకువంటం, బూవులు శరములుగ నే రిపుల నిర్జింతున్. 47
- ప. నీప్రసాదంబున మలయానిలంబుప్రాపును వసుతంబుసహాయంబును నిండువెన్నెల
చెలిమియుం గలుగఁ బినాకపాణి యగుహదు నైన జయించు జాలుదు నని తలంతుం
దక్కినవారు నాకెవ్వరు నెంత యని యుత్సాహంబునం బల్కినం బురందరుండు
సంకల్పితార్థంబు సఫలం బయ్యెనని యంతరుగంబున సతోషించుచుఁ గంతున
కి ట్టనియె. 48
- సీ. సంకల్పసంభవ సమకూర్తు వట్టనే యరుగంగ నీ కసాధ్యంబు గలదె
యటుకాన కానిమహాకార్యభరమునం దేము నియోగింతు మిపుడు నిన్ను
ధరణిభారధురీణతాప్రాధి కని కదా తను మోచుశేషునిఁ బనిచెను హరి
విబుధకార్యార్థంబు విశ్వేశ్వరు గుఱించి యరుగంగవలయు నీ వధికభక్తిఁ
- తే. గుధరకన్యను శశిమాళిఁ గూర్చవలయుం, బార్వతీపరమేశ్వర ప్రభవ మైన
దివ్యతేజంబు నేనాపతిత్వ మొంది, జయముఁ గావించు నని చెప్పె జలదభవుండు. 49
- ప. హిమాద్రి పాదంబున! దేవదారువనంబున నియతాత్ముఁ డై పరబ్రహ్మనుసంధానంబు
నేయుచు నంధకారాతి తపంబు నేయు చున్నవాఁడు పార్వతియు హిమవన్నియో
గంబున నీశ్వరునకుం బాయక పరిచర్య నేయు చున్నయది యీవాత్త సకలలోక
వృత్తాంతవిజ్ఞానార్థంబు వంపిన యపురస్త్రీ ప్రణిధివర్గంబువలన వింటి నిది కార్య
క్రమంబు. 50
- తే. ఇది యనన్యసాధారణ మిది యవశ్య, మిది పరోపకృతిక్రియాభ్యుదయశాలి

51

చేయు మిప్పుని సంకల్పసిద్ధి గాఁగ, బాహువిక్రమపారీణ! పంచబాణ!

తే. కోరి యభ్యర్థనము నేయువారు సురలు, కార్య మూహింప మూడుఁజూకమ్మలకును
 1. నతిశుభము కృత్యమో యల్ప మైన గాదు, కామసంస్కృహణీయవిక్రముఁడ పీఠ.
 ప. హుతాశనునకు సమీరంబుబలె మధుమాసంబు సహాయం బగు గాత మర్థలాభం
 బును నేమాబును బునర్ధర్షనంబు నయ్యెడు మని గీవించిన దేవేంద్రునియానతి
 ముత్యాలనేనఁ బోలె శిరంబునఁ దాల్చి యైరావణకుంభిసుంభాస్ఫులనకర్కశం బగు
 కరంబున వాస్తోష్పతి తచ్చుసంస్కరించి గౌరవించిన మన్నఁకుండు మధుసహాయం
 డై హిమవత్పర్వతంబు చేరం జనియె గానమయంబునందు.

53

చ నకలవసంబులందుఁ గలసాయమిఁకొటి తపస్సమాధిని

ప్రకుఁ బ్రతికూలవర్తి యయి వచ్చుచు నొక గాఁచి
 లకములతోడఁ గూడ యుషలాంభు నెచ్చెలి గాఁడు పచ్చె వా
 రక మధుమాసరాజు నవరాగనమంచితవల్లవాస్తుఁ డై.

54

తే. ఉత్తరాభిముఖుం డైనయుష్టరశ్మి, చంద మీక్షించి దక్షిణాకాపురంధ్ర
 గంధవాహంబు దీర్ఘదీర్ఘంబు గాఁగఁ, జాఁగ విడిచెను విరహనిశ్వాసధార.

55

క. ఆమూలాగ్ర మశోకపాదపము ప్రత్యగ్రప్రవాళావళి

వ్యామిశ్రంబుగఁ బూచె నప్పు డటు నీహారాద్రికుంజాబునకొ
 భామాశోమలపాదపంకరుహసంపర్కం బపేక్షింప కు
 ధ్రామం బైనవసంతజృంభణము సత్వం బొప్ప గీసింపఁగన్.

56

తే. చివురుగఱితోడ లేమావిపువులు శరముఁ, జేసి మధుమాసకాలంబు చిత్తజూనకు
 నళికులంబులపేర నామాక్షరములు, వరుసతో నిల్పె ననఁ బొల్పె వానియందు.

57

క. నవకము లగుములుమోదువుఁ, బువుమొగ్గలు విశినపీథిఁ బొల్పెసలారకె

దివుట వసంతుం డుప, ల్లవుఁ డిడినసఖితంబులకు సరి యగుచున్.

58

తే. చెమట కింపురుషస్త్రీలచెక్కులందుఁ, గ్రమ్మి మృగనాభిపత్రభంగంబుఁ గరచె
 జందనద్రవ మిం పయ్యెఁ జచ్చుఁగవకు, నలరుఁ జన్నీటితో గుహ్యకాంగనలకు.

59

ప. అప్పుడు వనాకను లగుతాపను లతిప్రయత్న సంస్తంభిత క్రియారంభులును మదనుండు
 సమారోపితపువ్వుచావుండును మధుకరంబులు కుసుమపాత్ర పరిపూర్ణమధురసగంధూష
 సముపకాలిత ప్రయాసందోహంబులును మృగంబులు మృగీకంఠూయసపరాయ
 ణంబులును నైయండిరి వెండియు.

60

ఉ. పంకజరేణుగంధి యగువల్వలవారిఁ గరేణు విచ్చె ని

1. గర్తమున హింస పలమైనఁ గానరాదు.

శృంక మదావళంబునకు గంధగజంబును బద్దిసీమ్మణా
లాంకుర మధ్ధభుక్తము నిజాంగనకుం బ్రియమార నిచ్చె నా
పంకఁ దపోధనుల్ హృదయవత్సలకక్ బ్రియ మంది చూడఁగన్.

61

ఉ. దేసికగాన(ని)మార్గములఁ దిన్ననిరీతులఁ బాడిపాడి యా
శ్వాసము నొంది సోలి యరవాడినయంగనమోముఁదమ్మిఁ బు
ష్పసపఘూర్ణి లేక్షణము లల్లనఁ జూంబన మాచరించి యు
ల్లాస మొనర్చెఁ గిన్నరవిలాసి హిమాచలకందరంబునన్.

62

తే. ఆచ్చరలు పాడుపొందోళ మాటకించి, యిందుమాళి ప్రసంఖ్యాన మెడలఁడయ్యె
నిర్మిలేంద్రియు లైనట్టినియమపరుల, నొతరాయంబు లేమి సేయంగఁ గలవు.

63

ప. అప్పుడు వామప్రకోష్ఠార్విత్తహేమవేత్రకుం డగునందికేశ్వరుం డభినవపసంతసను
యారంభసంఘాతమనోవికారంబు లగుప్రమదపీరులభావంబులు భావించి హంకా
రంబుసేసి మాను మని యదల్చిన నాశిలానందసుదివ్యశాసనంబునఁ గాననం బెల్ల
నిష్కంపవృక్షంబును నిభృతద్విరేఫంబును మూకాండజంబును బ్రకాంతమ్మగచారంబు
వై చిత్రార్వితావస్థాసంబునుఁబోలె నుండె నేనియు మనోభవుండు ముక్కుంటి
యొడురుఁ జక్కటి గాని యొక పక్కియఁగాఁ బురశ్శుక్రంబు నడచువాఁడుఁబోలె
మనంబునం జంతుచు నెట్టకేలకు నాజగజెట్టి తపంబు సేయు చలికొండచట్టుపట్టునకుం
జనుఁడెంచి చుట్టునుం దిరిగియున్న సురభాన్న మోకలనీడ నిల్చి యచ్చొట శార్దూల
చర్మంబునం బర్మంకబంధురీతపూర్వకాయంబును నుత్తానపాణియుఁ బ్రణాయామ
పరుండును నగు నమృతదేవునిపార్శ్వంబునం బుష్పాంజలి వట్టి ధ్యానావసానావస
రముం బ్రతీక్షించుచుఁ గించిద్విలంబమానకేసరభరా(చదా)భిరామకాంచీకలాపయుఁ
గర్జికారకుసుమతాటంకయుఁ బల్లవావతంసయు నగుపార్వతిం గనుంగొని యిదియ
నాకవసరం బని యథిజ్యశరాసయం డై.

64

సీ. వలాదకెంజడకొప్పు వలలి వీడకయుండఁ బెనుపాఁవతలపాగ విగియఁజుట్టి
మెడకప్పుతోఁ గూడి మిక్కిలి నలు వైన కమసీయకృష్ణాజీనము ధరించి
భూవికారము లేనిపాడవుఁజెప్పలఁగి ఘనదృష్టి నాసికాగ్రమున నిల్చి
యోగపట్టికఁజొంది యొఱ వైననిలుకడ నాననస్థితబంధ మనువుపఱచి

తే. నిస్తరంగక మైనమున్నీరువోలె, గర్జితము లేనిఘనఘనాఘనము వోలె
ధ్యాననిశ్చలఁ డగునిందుధరుని జూచి, ప్రసవనారాచుఁ డలిభయభ్రంతుఁడగుచు.

ఉ. ఒయ్యన డాయఁగాఁ జనియె నుగ్రవిలోచనుపార్శ్వభూమికిం
దయ్యనుఁజేడు నెచ్చెలి యెదక భయకంఠము నుప్పల్లెఁగాఁ

- దియ్యనివిల్లుఁ బుష్పములఁ దీర్చినయమ్ములు శౌర్యసంపదత్
వయ్యము గాఁగ భూమిఁ బడ వైచె నిలింపులు చూచి బెగ్గిలన్. 66
- క. స్థాపరరాజతనూభవయావేశన, డాయ వచ్చె నభవునిసేవా
హేవాక ప్రాధిని వన, దేవత లెంతయును నభిరతి దనుఁగొలువన్. 67
- తే. పద్మరాగవిభూషణ ప్రతతిమాటు, లలి నశోకలతాప్రవాళములు దాల్చి
సింధువారప్రసూనరాజీవరాజిఁ, గమ్రమాక్షిరత్నశృంగార యగుచు. 68
- చ. చనుఁగవప్రేగునకొ మిగులసన్నపుఁగౌ ససియాడఁ గెంపు మీ
ఱిన నునుఁబట్టుఁజేలఁ గటి ఱింగులు వాఱుఁగఁ గట్టి భూమిభృ
తనయ ప్రసూనగుచ్ఛములు దాలిచి లేఁజిగురుల్ ధరించి వ
చ్చిన నడతీవవోలె నిలిచెం దరుణేందుకిరీటుసన్నిధిన్. 69
- తే. తరుణి యందందుఁ గేసరదామకాంచి, జఘనపులిసంబు సందుండి జాఱిపడఁగ
మాటిమాటికిహస్తపద్మముల నెత్తు, చచలభావంబుతో నుండె నభవు మ్రూల. 70
- ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడుపులగందముఁ గ్రోలఁగ వచ్చి యొప్పటిం
బమ్మసమీపదేశమునఁ బాయక యాడెడులేటిఁ గేళిప
ద్మమ్మన మాటిమాటికి సమంచితవిభ్రమలొలప్పిప్తి యై
యమ్మదిరాక్షి ¹చిమ్మ దరహాసవికస్వరగండపాళి యై. 71
- తే. ఆఖిలలక్షణసంపూర్ణ యైనయట్టి, యాలతాతన్విత జూచి పుష్పాయుధుండు
రమణదాఁ బూనుదేసతారాధనంబు, సఫలతం జెందె నని చాల సంతసిల్లి. 72
- ఉ. అప్పుడు డాయ వచ్చెఁ దరుణాబ్జశిఖాధరు గౌరి భక్తితో
నప్పుడు డానె నీశ్వరుండు సంచితయోగసమాధినిష్ఠమై
దప్పక బాహ్యసీమఁ బ్రచురం బెసఁగం బరమంబు సోఽహమై
యొప్పెడుదివ్యతేజము సముజ్జ్వలకొటితటిత్పికాశమన్. 73
- క. ఆసమభయభక్తు లలరఁగఁ, గునుమంబులు దోయిల్గిచి కోమలి నిలచెం
గిసలయభంగంబులతో, నసదనడుము వణక మృదునియొడుగులమీఁదన్. 74
- ఉ. పల్లవపున్నభంగములు పాదసరోరుహయగ్గకంబునై
జల్లి శ్రవోవతంస మగుసంపగిమొగ్గ యొకింత జాఱుగా
నల్లన మ్రొక్కెఁ బార్వతి భయంబును భక్తియు సంభ్రమంబు నం
ధిల్లఁగ భావి భర్తకు ఫణిప్రభుహరున కంధకారికిన్. 75
- క. సరిలేనిమగనిఁ బడయుము, తరుణి యని పల్కె శివుండు తథ్యమ యిది యా

శ్వరభాషితమునకుం దర, తరములయంజైన నన్యథాత్వము గలదే.

76

ఉ. పంచశరుండుఁ దత్పరత బాణవిమోక్షణకాలముం బ్రతీ
క్షించుచు గౌరి శంకరునిఁ జేరినయప్పటినుండి యెట్లును
న్నించునొకో హరుండు తరుణీమణి నంచును వింట నారి సా
రించుచు నుండెఁ జెంత నురరీకృతదైవతకార్యధుర్యుఁ డై.

77

తే. ప్రియము శోభిల్లుఁగా నమర్చించె గౌరి, పసనివయ్యెద జాతి దోషివల్లవమున
భానుదీప్తులు నీటారి ప్రన్ననైవ, పృథులమందాకినీపద్మబీజమాల.

78

తే. అంబుజాక్షి సమర్పించ నాదరమున, నక్షమాల్యంబు నిటలాక్షుఁ డందుకొనియె
బంచబాణుండు సంధించె నించువింట, సస్త్రరాజంబు సమ్మోహనాశుగంబు.

79

మ. శమనారాతి నివృత్తైధ్యుఁ డగుచుం జంద్రోదయారంభకా
లమునం బొంగిన దుగ్ధసాగరములీలం బక్వబిబాధరో
వృత్తుఁ గర్ణాంతవిలాసనేత్రము నతిస్వచ్ఛాబునై యొప్పు గౌ
రిముఖాంభోజమునందు నిల్పె సరసప్రేమంబునం జాడుక్కులన్.

80

తే. కైలసుతయును భావంబుకీలు దెలిసి, యంగకంబులఁబులకంబు లంకురింప
వ్రాల్చె నెమ్మోము లజ్జాభరంబుపేర్చి, గేకరాల్కనసంబులఁ గెల్లుచులగి.

81

ప. అనంతరం బంతకమగ్ధుం డతర్కితం బైన యింద్రియతోభంబు బలాత్కారంబు
గాఁ గుదియించి, చేతోవికారంబునకుం గారణంబుఁ దెలియం దలంచి దిశాంచలంబు
లకుం జాపు పఱపునప్పుడు కట్టెదుర వచ్చి న హాసవిస్మయమున నాతతాంగుండును
నాకుంచితనవ్యపాదుండును జక్రీకృతకార్డుకుండును బ్రహతోద్యుక్తుండునునైన
మన్మథునిం గనుంగొని తపఃపరామర్శవిపృథక్రోధుండయ్యె నవ్వేళ భ్రూభంగదుష్పే
క్షం బగునిరూపాక్షునిలలాటేక్షణంబునం జనియించిన సముజ్జ్వలజ్వాలాజాలం బైన
కృపీబయోని భువనంబులెల్ల భయభ్రాంతంబులై హాహాకారంబులు సేయ నమ్మినకేతను
శరశరాసనచూణీరంబులతోడం గూడ భస్మంబు చేసెన.

82

సీ. నాగభూషణుఫాలనయనాగలముచేతఁ బంచబాణుండు బిట్టు భస్మనుయ్యెఁ
బ్రబలాభివంగసంప్రభవమోహంబున రలిదేవి యవశయై వ్రాతె ధరణి
యమలినంసర్గంబు యోగఃస్థుం బని యభవుఁ డంతర్ధాన మాచరించె
శైలికాండు తన మ్రొల నొలికి బూడిద యైన నామని యెడ్చె నా పఱచినట్లు

తే. గౌరి తనచారుసౌభాగ్యగౌరవంబు, విలువ పోయినచెలువున విన్నవోయె
బర్వతేంద్రుండు నిర్విణ్ణభావ యైన, తూర్చినందన నింటికిఁ గొంచుఁబోయె.

83

ప. అనంతరంబ రలిదేవి మోహం ధోన్తి లితంబు లైసలూచనంబుల నత్యంతప్రియదర్శనం

డగుప్రియుం గానక పురుషాకారంబున భూమిం బడియున్న భస్మంబుం గని యిట్లుని
ప్రలాపింపం దొడంగె. 84

ఉ. చక్కనివారిలోన నెఱజూణలలో విటరాజుతోటితోఁ
జిక్కినివారిలోఁ గడుఁ బ్రసిద్ధిపఱించిన సీవు ప్రాణముం
దక్కినచోట సీమనను ధైర్యమున న్నిసిమితురాలు గా
నక్కట! పుష్పసాయక! మహాకఠినాత్మలువో మృగేశ్వరాత్. 85

మ. ప్రతికూలాచరితంబు నావలన నల్పుం బైనయం గాంచిలే
ప్రతికూలాచరితంబు సీవలన నల్పుం బైన నేఁ గంటినే
కృత మెన్నుండును లేనిచంద మిది లక్ష్మీపుత్ర! నీయందు న
న్నతిదుఃఖాన్నిత డించి పోవఁ దగవా యధ్వాచపుంబట్టునన్. 86

క. తలఁలే మన్నఁ! గోత్ర, స్థలితంబుం జఘనమాత్రకరబంధంబుల్
తలఁలే! మఱియు వసంతో, త్వలకలికారాధనంబుం దత్సమయమునన్. 87

క. మెఱయంగ మనురు కురియంగ, నుఱుముం బురపీఠులం బయోధరవేళం
దెఱవల రమణులయొద్దకు, నిఱుఁజేకటినికల నింక నెప్పం డనుపున్. 88

సీ. మదిరారసాస్వాదమదవికారంబులు బింబాధరలకు విడంబనములు
ప్రియవియోగంబున బెదరించునాఁ డయ్యు నుడువెల్లభుండు నిష్ఠాదయండు
కోయిలనోరారు క్రొత్తమామిడిమోక నవపల్లవంబుబాణత్వ ముడిగె
శుకకారికలు గూడి కోకన్దరంబులఁ బలవింపఁ దొడంగెఁ బాపము గదిరి

తే. మానములు దుఃఖవడె మధుమాధవములు, జిన్నిమలయానిలంబులుం జిన్నవోయె
మాట లేటికి పెయఁ నోమగలరాజ!, విశ్వమున సీవు లే కున్న వెలివి వడియె. 89

తే. హృదయమున నుండి యెప్పుడు హృదయసాధ!
ప్రియముఁ జెప్పెద ననుటెల్ల భేషజంబు
హృదయమున నుంట నిజమేని మదిఁ యెట్లు
భస్మమైతివి! నే నెట్లు బ్రదుకుఁ గంటి? 90

ప. మన్నఁ! మధురాలాపనినర్థపండితంబు లగుగండుంగోయిలల నేలాశో భువనం
బులకు రాయభారంబు వండువు! ప్రణిపాతయాచితంబు లగుగాడోపగూహనంబులు
మఱచితే? యార్తవం బగుకుసుమప్రధానంబు నాయంగంబులం దిది సీవు రచి
యించినది కదా! దక్షిణేశ్వరం బగుమడియచరణంబు లాక్షరాగపరికర్తంబునకుం
దగదొకో? పతంగమార్గంబున నింగలంబునం బడి భవదంకంబాశ్రయించెదఁగాక
మదనుండు లేక రతీదేవి జీవించు ననునపవాదంబు లార్వవచ్చునే! నీనుహృదేశ్వరుం

డయినవసంతుం డెచ్చట నున్నవాడు? పటుక్రోధరేఖానటద్భాభంగభీషణముఖుం
డగులలాటలోచనలోచనంబుచిచ్చున నతండును వెచ్చి నిన్నుఁ గూడెనే యని యనేక
ప్రకారంబులం బలవింపఁ దత్పరిదేవనాక్షరంబులు బాణపాత్రంబులంబోలి తూట
నాటుటయు సంతయు నొచ్చి యమృతధుమాసం బక్కినలయకోమలికిం బుట్టినమహా
వ్యసనం బూరార్పం జేర వచ్చుటయు.

91

సీ. క్రొమ్మడి కై పెక్కి కుసుమంబు లుమియుదు నపటుప్రదేశంబునందుఁ బొరల
జేవురించిన లేత చెక్కుటద్దంబులఁ దాటంక యుగళంబు తన్నియాడ
నాక్రోశపరిదేవనాక్షరప్రాత్రంబు కంతగద్గదికచేఁ గ్రక్కుపడఁగ
హరిసిలములచాయ నక్షిగోళమ్ముల సొబగుగాఁ గన్నీటిసోస గురియ

లే. ముత్తెయంబులు పేరులు ముఱిసిపడఁగ
హస్తముల వీఁగుఁ జనుదోయి యడచుకొనుచు
సంబెరం బిచ్చె రతిదేవి శంబరారి
కమలినవసంతు నెదుట దుఃఖార్త యగుచు.

92

ప. ఇన్విధంబున నారామ పేరామనియెగుట నెమ్మనంబునఁ బేరామనియై వర్తిల్లునార్తి
సంబెరంబిచ్చి సొమ్మసిలంబోయి లేచి వసంతునిం గనుంగొని మాధవ! నీచెలికానిం
జాడు కపాతకర్పరం బైనభస్మం బైనవాడు! నీవు వచ్చుట యెఱుంగండు
నుమ్మా! ననురాసురం బైనజగంబు బినతంతుగుణం బైనకోపండంబునం గలగుండ్లు
కట్టు నిట్టి జగజ్జెట్టియుం గలండే? యతిపరుషవనసంపాతాహతం బైనదీపము
నుంబోలె నీపరమమిత్రుండు క్రమ్మటిలండు నుమ్మా! నాపాపంబునంజేసి విధి వెలి
గాఁ గొన్ననవిలుకానిం గొనిపోయె. నీవును బరమమిత్రుండవు గావున నన్నును
నగ్నిముఖంబున నీసఖుం గూర్పం బాడి. “శశితోడంగూడఁ గౌముదియు మేఘం
బుతోడంగూడ మెఱుంగు” ననుట నకలసమ్మతంబు. కుసుమశరుశరీరభస్మచూర్ణంబు
శరీరంబునం దొచ్చి నామేను విభావసునందు వేల్చెదం గిసలయతల్పంబులకు నిట
మున్ను సహాయుండ వగునీకు జేరి పేర్పంజాలవచ్చెనే యని సల్పి శోకాశోకంబున
పెండియు.

93

సీ. హస్తయుగ్మము మోడ్చి ప్రార్థించి పలికెదఁ దమ్ముఁడా! నా కిమ్ముఁ దగఁ జీతాగ్ని
మందమందంబుగా మలయానిలంబులు కెరవుతో మండంగ విసరుఁగాతఁ
బరలోకకృష్టికై బంధు లిద్దఱుకును ధర్మోదకం బిండు తమ్మితేనె
సహకారమంజరీచరుసిండుకలబళంబు పెట్టుండు మామనై పికము ముట్టఁ

లే. జేనె పెట్టుండు కస్తూరి దీప్తి యచటఁ, జేర గొజ్జంగపూసీటఁ జెంబు లిడుండు

నన్ను వలరాజుఁ దలఁచి మన్నన దలిర్పఁ, దగ సమర్పణ చేయుఁడు దంపతులకు.

వ. అని తెంపునేని యగ్నిప్రవేశంబున కాయితంబై యున్నసమయంబున రతి సుద్దేశించి
యాకాశవాణి యోమన్తధిపతీ! సాహసంబు వలప దుడుగుము. నీకుం జేరువన
మేలుగాఁగలయది నీమగఁడు కందర్పండు భుజాదర్పంబునం గన్నఁ గానక కనక
గర్భుని సమావిర్భూతమనోవికారునిం జేసి తనకుమారికయం దతనికిఁ గాఁగాని
తలంపుఁ బుట్టించె. కన్నియంగవసిన తనయన్యాయంబునకుం దాన రోసి సరసిగుహాన
నుం డీసునంబుట్టించినవాఁడు కుసుమశరుండుకదా ! యద్దురాత్తుండు వారకోపా
నలంబున భస్మం బగుం గావుత మని శపించిన నది కారణంబుగాఁ బ్రద్యుమ్నున
కిద్దరవస్థ తటస్థించె.

95

ఉ. ఎప్పుడు పెండ్లియాడుఁ బరమేశ్వరుఁ డద్రితమాజ వేడ్కతో

నప్పుడు లబ్ధిసౌఖ్యుఁ డయి యంబికప్రార్థన నానదాశివుం

డెప్పటియట్లు సర్వభువనైక ధనుర్ధరునిం బ్రహ్మం బ్రయం

బొప్పంగ నిచ్చు నీకు మది నొండు తలంపకు నమ్ము మాత్మలోన్.

96

వ. అని యదృశ్యరూపం బైనభూతంబు రతీదేవిమరణవృషసాయబుద్ధి మంగీభవింపం
జేసెఁ గుసుమాయుధబంధుం డగువసంతుండును నావృత్తాంతంబునకు సంతసించి
యక్కాంత నూరాచై నాకాపాంతం బవలంబించి శంబరారిపత్నియు గౌరీకళ్యాణ
కాలమ్ముం బ్రతీక్షించుచు విరహక్షీణం బైనకరీరంబు రక్షించుకొను చుండె నంత.

— ఆశ్వాసాంతము —

ఉ. మంకణమానివంశమణిమండన ! కాంచిపురీనివాస ! యే

ణాంకకిరీటదివ్యచరణాంబుజసేవక ! వైరిభద్రనా

గాంకుశ ! హరహీరదరహాసవిపాండురక్తిచంద్రికా

లంకృతదిగ్విభాగ ! శుభలక్షణ ! వారిరుహాయలేక్షణా !

98

క. కరదీపదాశోభిత, బిరుదాంకిత ! యంబునిధిగభీరసుహృదయా !

హరచరణకమలపూజా, పరతంత్రస్వాంత ! వంశపావనచరితా !

99

మాలిని. మాచమాంబాసుతా ! మానదుర్యోధనా, యాచకాభిప్సితత్యాగచింతామణి !

ధీచతుర్వర్గ యాస్తిక్యసంజన్మిధి ! లోచనాంభోరుహాలోలలక్ష్మికళా !

100

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభశాస్త్ర మార్యమాత్మపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ

నామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

కావేరీవల్లభ!

లోకస్తపసియ! సర్వలోకాశ్రయ! ద

ర్వీకరభూషణభిక్త! సు

ధీకలితవివేక! యపచిదేవయతిప్పా!

1

ప. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకళ్యాణం బాకర్ణింపుము.

2

తే. ఆవ్విధంబునఁ దనమ్రాల నసమశరుఁడు, తనకుఁగా నీశ్వరునిచేత దగ్ధమైన

ధరణిధరకన్య నిందించెఁ దనదురూపుఁబతులు మెచ్చనిచెలుపు నిష్ఫలము కాదె

3

ప. అనంతరంబ పసుంధరాధరకన్య యవంధ్యప్రతిజ్ఞయై తపస్సమాధినియతత్వంబు

వహియింప నిజాభిప్రాయంబు మేనకాదేవి కెఱింగించిన.

4

ఆ. గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని యమ్మహీధర, సార్వభౌముడేవి చతురథంగి

బుజ్జగించి కూర్చి పొంపిరివోవంగ, హితమితోక్తిఁ బుత్రి కిట్టు లనియె.

5

ఉ. ఎక్కడ లేరె వేల్పులు సమీప్సితదాతలు ముద్దుఁగూన! నీ

మెక్కడ? ఘోరవీరతప మెక్కడ? యీపటుసాహసిక్యముల్

తక్కు శరీరపుష్ప మవధానపరత్వమునకై మధువ్రతం

బెక్కిన నోర్పునో విహగ మెక్కిన నోర్పునో నిశ్చయింపుమా.

6

తే. అని నివారించె గిరిపత్ని యసుఁగుఁగూఁతుఁ, బార్వతీయుఁ దల్లిమాటఁ జేపట్ట దయ్యె

నీప్సితార్థంబునకుఁ బాఱువాదయరుచియు, నిమ్మమన కోడిగిలునీరు నిలువరాదు. 7

ప. అంత గాచంద్రానన సఖముఖంబున నిజమనోరథంబుఁ దండ్రి కెఱింగించి యమ్మ

హనుభావుచేత సరణ్యనివాసమునకును ఫలోదయాంతం బైనతపస్సమాధికిని నానతి

పడసి దృఢప్రతిజ్ఞానిర్వాహంబున.

8

ఉ. భూధరరాజకన్య వణిభూషణముల్ దిగఁద్రావి యీశ్వరా

రాధనకేళికౌతుకపరాయణ యై భరియించె బొండుర

తాధృతిపూర్వకంబుగఁ బ్రాధాన్యయోధరమండలీసము

త్రేవవిశిష్టసంహతుల నేలుమహీచరవల్క్యులంబులన్.

9

తే. చంచరీకాంగనాగరుచ్చాయ నేలు, కుటిలకోమలతరదీర్ఘ కుంతలములు

మడమ లంటఁగ నిడుపాటిఁడలు ¹గట్టి, పాశుపతవివృదీక్షఁ జేపట్టి గౌరి.

10

సీ. ముత్యాలమొలనూలు మురువుసూపెడునట్టి ఒభునంబువై మాంజి సవధరించె

గండుకఁద్రీడవై గారాబు పచరించు వాస్తాబ్జములఁ బూనె నక్షమాల

కస్తూరికాంగరాగములతో విలసిల్లు తనువల్లి హత్తిచె ధవళభూతి

బొమ్మపెండిలపాటఁ బ్రొద్దుపుచ్చు నెలుంగు నీలకంఠస్తోత్రనియతిఁ గూర్చె

తే. బసిఁడికమ్మలయందంపుఁ బట్టుచేల, కొంగుచాటున వర్ధిల్లుకుచభరమున

గంతుఁగా వైచెఁ బులితోలుకళవసంబుఁ, బరమకళ్యాణి గిరిసార్వభౌమతనయ.

11

తే. హంసతూలికపానువువై నలరుమొగ్గ, యొత్తునును మేను గల్లునీలొత్పలాక్షి

బాహువల్లితలాడఁగాఁ బవ్వళించె, తైలపాహణపట్టికాస్తంధిలమున.

12

తే. పాశుపతవివృదీక్షావిభాసమాన, దివ్యలేజోవిశేషసంగి ప్రమూర్తి

కాలతాంగికి కతవృద్ధు లైనమునులు, ప్రణతు లగుదురు భావిప్రభావశక్తి.

13

వ. ఇవిధిధంబున ధరశిఖరంబులయందలిహరిణికోరంబులకు నరణ్యబీజాంజలినిధానంబునుం

దరులతాకుంజంబులకు నిర్ఘరధారానేకంబును నొనర్చుచుఁ గృష్ణాదినోత్తరా సంగ

వలియు సర్వాంగభసితాభ్యంగమంగళస్నానయు నై కొంతకాలాబు గడపి కాంక్షి

తంబు కడఁగానక తెంపు నేసి ముడువేసవిం గనగన మండు నన్నిముఖంబు నడు

మున నిలిచి మధ్యాహ్నకాలంబున సర్కమండలం బాలాకించియు వర్షాకాలం

బునఁ బత్తి పాళీక్షణస్థితంబులును పండితాధరంబులును బయోధరోత్సేధనిపాత

చూర్ణితంబులును ద్రివళీక్షణస్థలితంబులును నాభిగహ్వరప్రవిష్టంబులు నగుజలధరజల

మీదుధారలం దోఁగియు శిశిరకాలంబునం దివతాళించుకొలంకులలోనం బుక్కిటి

బంటిసీట నికాసమయంబుల నిలిచియు నంబుచుళి(కు)కంబులును నుడువతికరంబులును

సురకరువలిం డుల్లినజీర్ణతరువర్ణంబులును నాహారాబుగా దుష్కరం వై సతపంబు

నేయుచుండ నొక్కనాఁడు.

14

మ. అజినాహఢధరుండు ప్రాధతరభాషాతిప్రగల్భుండు నీ

రజబంధుప్రతిమానలేజుండు జటారాజిచ్ఛటాతామ్రమూ

ర్ధజుఁ డేకాకివటుండు బ్రహ్మజుండు విక్రమార్థముంబోలే నా

త్రిజగన్తోహనమూర్తిసన్నిధికి నేతెంచెన్ పనాంతంబునన్.

15

తే. ఇవిధిధంబున నేతెంచి యెదుట నిలిచి, గౌరి నాశీర్వదించె నక్కపటవటుండు

కలితకోమలనవకుశ గ్రంథి యైన, యంగుళీపల్లవంబుల హస్తమెత్తి.

16

వ. పార్వతియు బహుమానపురస్కరంబుగా నయ్యర్హిసురవటునకు నతిథిపూజ యొనర్చిన నతండును గొండరామాలి నేయనత్కారం బుగీకరించి ముహూర్తమాత్రంబు విశ్రమించి మెయివడిచూపునం జూచి ప్రస్తావనోచితముగా నిట్లనియె. 17

సీ నలింబు త్రిషవణస్నానక్షమం బౌనె యంభోజపత్రదీప్తాయతాక్షి !
కుసుమంబులును నిద్వకుశవల్లవంబులు సులభంబు లై యున్నె సుందరాంగి !
సత్వంబు లన్యోన్యజాలివైరముఁ దక్కి శాంతి గైకొని యున్నె చంద్రవదన !
యనుదినంబును దేహయాత్ర కాంతి మానె నీవారపాకాది పూవుఁబోణి !

తే. శక్తికొలఁదిఁ దవశ్చర్య సుఖుఁడీతె, ఫలముతై నాన నాగ్రహబంధ ముడిగి
తామ్రబింబోష్ఠి ధర్మసాధనములందు, నాద్య మగుసాధనంబు దేహంబ కాదె. 18

౩. మగువా ! నీ పెంచినలత, చిగురున ముకుళంబు నుల్లసిల్లెనె చెవుమా!
పగడపుఁగెఁమైవివయి, న్నగ వుదయించినవిధంబునం బ్రచ్ఛట మై. 19

క. పంకజలోచన! కరద, రాంకురములు నేసినట్టి యపరాధమునకొ
రంకుమదపాతకంబుల, జంకింపపుగా తపఃప్రశాంతి వెలిలిగాన్. 20

తే. ఆభివీధీపరిచ్యుతం బైనయట్టి, యమరకటిసి జలప్రవాహమ్ముకంటె
ధరణిధరరాజు నీచరిత్రంబుకతనఁ, బరమపావనుఁ డయ్యె నోవద్దనయన! 21

వ. సంబంధంబు సాప్తపదీనంబు గావున నింతతడవు నీతోడఁ గదిసి పలుకు చునికిం
జేసి యే నాపుండఁ గావున నొక్కమాట యడిగెద. బ్రహ్మణజాలిస్వభావ సులభం
బైన చాపలంబుఁ జూచి హెచ్చు గుండడం బని లేదు. రహస్యంబుగా కుండె
నేనిం జెప్పము. 22

సీ. ప్రథమప్రజానాథ పావనకులమునఁ బ్రభవించి తబల! ప్రపంచసార
సౌందర్యసంపద సడిసన్నదానవు నశ్వరం బైశ్వర్యనైపుణంబు
సౌఖ్యంబు నిరవధి సర్వసామగ్రి నీ యతిచేతిభాగ్య మత్యాయశంబు
భాగ్యంబు నీకేమి బ్రతి యైనది మనోరథ మేమి చెప్పుమా రాజవదన!

తే. దుష్కరం బైనతప మిట్లు తొడరి చేసి, మేను డయ్యించుకొనఁగ నేమిటికి వచ్చెఁ
జిత్తము విచారమార్గంబుఁ జేరఁదెచ్చి, తత్వముఁదెలియఁజెప్పు చూతము మృగాక్షి!

వ. పితృగేహంబున నవమానంబు పుట్టదు గదా! పన్నగఫణారత్నంబుమీఁదఁ జెయి
సాఁచువాఁడు గలండే! నిండుజవ్వనంబునకుం దగినవిభూషణంబులు తొలంగంబెట్టి
వార్ధకోచితంబు లగువల్కలంబు లెట్టులు ధరించితివి! దేవలోకనివాసంబున కానవ
డెదేని నది వృథాశ్రమంబు! నీపుట్టినిట్లు దేవభూమియకదా! తగినవరునిం గామించి
నసూధి వహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు రత్నం బొరునిచే నన్నేషింపఁబడు;

గాని యొరు నన్నేక్షించునే? నిట్టూర్పుగాడ్పులచే దుర్లభజనానురాగంబు నీయందుఁ
జేటపడుచున్నది. అట్టి కఠింహృదయం డెవ్వండో? వాఁ డెవ్వని సోపేక్షించియేని
నీవు తపంబు సేయుచుఁ గలమా? గ్రహింకళం బగుజటాభారంబు ధరియింపఁ దగ దని
యంత నిలవక యక్కవటవటుండు. 24

ఉ. ఏనుట బ్రహ్మచారిఁ దరళేక్షణ! నీవును గన్య పెంతుకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగు నెని విచార మేల న
వ్వానముతోడ నన్ను మునిమాన్యు వివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
డేనిఁ దపంబుఁబొసినగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. 25

వ. అనినం బార్వతి యమ్మిథ్యాపటుఁకుం దనమనోరథం బెఱిగింప నొల్లక వయస్యం
గనునన్న సేసిన నచ్చెలికత్తెయు నత్తపోధరకుమారునితో ని ట్లనియె. అయ్యా! నీకుఁ
గుతూహలంబు గలదేని వినుము. కాలకంఠకఠోరకంఠశూంకారప్రవర్తకం బగు
పుష్పచాపునిన మోహనాస్త్రం నీకన్యహృదయంబుననాటిన నాటంగోలె లలాట
చందనఘాసరాలక యై తుహినసంఘాతతళిలాతలం బగుజనకునింట ధృతిం జెందక
మహేంద్రప్రభృతు లగుదిగ్గీశుల నుజ్జగించి పినాక పాణిం బలిఁగాఁ గోరి తపంబు
సేయ నమకటై. సబాష్పకంఠస్థలితంబు లగుసంగీతాక్షరంబుల విరూపాక్షుచరి
త్రంబు పాడుచు వనాంతసఖు లగుకిన్నరరాజకన్యకల వగపించుచుఁ ద్రిభాగశేషంబు
లగునిశానమయంబుల నించుకించుక నిద్రించుచుఁ గలఁ గాంచి నీలకంఠ ! యెచ్చో
టికిం జనియెద వని యసత్యకంఠార్చితబాహుబంధన యయ్యును విరహవ్యథా
దుస్సహంబగుతపోభారంబున భర్త వశీకరింపం దలంచి యున్నయది యనిపల్కిన.

చ. వికవిక నవ్వి యక్కవటనిప్రకుమారుఁడు వేలు లెన్న వా
నికి నయి రాగబంధమును నిల్పె మదిం దరళాయతాక్షి మీ
నకియ వివాహవేళఁ బురశాసనుపాణిఁ బరిగ్రహించుచో

మొకమున బుష్పమంచు నహి ¹ మ్రోగిన నెట్లు భయంబు ² చెందునో. 27

సీ. రాయంచ యంచుఁ జీరకు జోక యగుఁగాక పచ్చిమేనికతోలుఁబచ్చడంబు
హరిచందనాన్నదం బగుచనుగవమోదఁబట్టుఁ జేకొనుఁ గాక భసితధూళి
కమనీయదరణలాక్షారాగలేఖచే ముద్రితం బగుఁ గాక రుద్రభూమి
కలితముక్తాఫలస్త్రవేయకంబుతోఁ దులదూఁగుఁ గాక పెంజిలువపేరు

తే. మనువు లెన్నయి యుండెఁ బో మానవతికి

నివ్విధం బన్న లోకంబు లెల్ల నగరె

యహహ ! 1 ముదిగోద నెక్కి భిక్షాటనంబుఁ

జేయఁ బోవుట యదియు మేల్పాయ చువ్వె.

28

*ఉ. అంధవరంపర స్వెడఁగవై యభవు నిద్రిని వానితోడి సఁ

బంధము గోరి నిర్భరతపకృశకోమలదేహయప్తివై

బాంధవకోటి తోడఁ బెడఁబాసిన నీవును నింద్యువాడు సా

గంధిక బంధురేఖ యనఁ; గామిని! మాటలు వేయు నేటికిన్.

29

ఉ. పుట్టు వెఱుంగ నెవ్వరికిఁ బోలదు మూఁడవకన్నుఁ జూచి చే

పట్టుడు వెఱ్ఱివాఁ డయినఁ బ్రాణహరుం డట జంతుకోటికిన్

గట్టినతోలుచీర కలకల్పిప్రకాశము నేయు చున్న దె

పుట్టునఁ గాచినన్ శివునిబైసి యెఱుంగఁగరాదు భామిని.

30

తే. మాటలేటికిఁ జాలింపుమా తపంబు, హరునిఁ గూర్చి సరోజపత్రాయతాక్షి !

వధ్యు తివియంగఁబాఁచినవాడికొట్టు, యూపసక్రియకర్త మైయున్నెచేపును.

31

ప. అనిన నక్కపటవటునకు నవ్వధూటి యిట్టనియె

32

ఉ. చాలు వివాదము ల్పదిగ శంభునిగూరిచి యిట్టివల్కు లీ

చాలముచేసి పల్కితివి యైనను నా విను చంద్రమకళా

కూళిపూ న్నదీయ మగుమానస మెంతయుఁ జిక్కె నింక నేఁ

జాలుదు నయ్య యెప్పుయి భుజగవిధూషణుని దొరంగఁగన్.

33

ప. అని జయావిజయలం గనుంగొని యపాంగంబులఁ గెంపు గదుర నీబ్రహ్మచారి శం

కరుని గుఱించి యొకను వంకరకొంకరమాటలాడ నుంకించుచున్నవాఁ డితని మెడ

వట్టి నూతుం డని పల్కి కోపావేశంబున.

34

చ. జిలఁ గగువల్కులాంచలము చే న్నయి చచ్చులనొడ జాఱఁగా

నలుకఁ దుమారకైలనుత యవ్వలిమో మయి నాలుగేవ్వదం

బులు సని భూ)కుటీకుటిలముగ్ధలలాటముభేదుబింబ యై

మలఁగి కనుంగొనెన్ భుజగమండనుఁ డైనశతద్విజోత్తమున్.

35

కా. సాక్షాత్కారముఁ జెంది నవ్వుచు గిరిశానుండు ధాత్రీధరా

ధ్యక్షాపత్యముఁ బ్రేమనిర్భరకటాక్షాలోకినప్రాధిమన్

వీక్షించెన్ దరళాక్షియు న్ననమున నీవ్రిడాప్రమోదక్షమా

దాక్షిణ్యంబులు సందడింప నిలిచెం దత్సన్నిధానంబునన్.

36

చ. ఆరు దగునీతపమ్మనకు నమ్ముడువోయితి నేలుకొమ్ము నీ

పరవుడ నంచు కూలి ప్రియవాక్యములుం దగ గారవింపఁగా

- ధరణిధ కేంద్ర నందన యువ గ్రతపోమహనీయచేతనా
భర మఖిలము వీడ్కోలిసి భావమునం బరితోష మందుచున్ 37
- వ జయవిజయ లకుప్రాణసఖులతోడొ గూడ మాతృప్రిసామవత్సర్వ తేంద్రుండు చేవ
రకుఁ బ్రమాణీకరింప బాత్రం బయ్యెను. కన్యకం బిభృషరాధీన నగుట చేవర
చిత్తంబున నవధరింపవలయు నని విన్నపము సేయించిన. 38
- తే. అమృతకరహాళి యవుఁ గాక యుచుఁ బలిసి, వేడ్క గిరిరాజనందన వీడుకొలిది
తారగిరి కేగి దివ్యచిత్తమునఁ దలఁచె, సప్తములు సరుంధతీసుయంతముగ. 39
- కా. ఆసప్తర్షు లరుంధతీసహితు లై యాకాశమార్గంబునకొ
భాసదోహము మార్యచంద్రుచులకొ భంజింపఁగా డిగ్గి కై
లాసస్థానముఁ జేరవచ్చి కని రుక్మాసంబునకొ హేమవీ
తాసీయం డయి చేవత ల్గొలుప రాజై యొన్న శ్రీకంఠునిన్. 40
- మ. పదియార్వన్నె పసిండివల్కలమునకొ భాస్విముత్యాలజ
న్నిదముల్ రత్నమయాక్షతంబులు మణిక్యంపుఁబాత్రంబునకొ
జమ రొప్పకొ ధరియించి యల్పధరణీజాతంబులకొ బోలెఁ గ
టైదురకొ నిల్చినదివ్యసంయముల సంపీఠించి సంభావనన్. 41
- సీ ఆకాశగంగలో నఘమర్షణస్నాన మహారహంబులు జేయునట్టివారిఁ
బ్రసాదితాశ్వుచే భానుమాతునిచేత గురుభావమున మ్రొక్కుకొ గొనెడివారి
1. సంత్యకాలమ్మునయం దుర్వితోఁగూడ నుదధిలోపల ముగ్ధ కున్నవారి
సర్గశేషమునకై సాహాయ్య మొనరించి వర మేప్పించే మెచ్చుఁ బడయువారి
- తే. గగనములు లేడునర వారికటైదురన, పరివదంబులపై దృష్టి భక్తి నిడిన
దివ్యచరిత సరుంధతీదేవిఁ జూచి, సప్తదము నొందె కందర్పతాననుండు. 42
- తే. అంధకారి యరుంధతి నాదరించె, గౌరవంబున భేదంబు కలుగకుండఁ
బెద్దవారికి స్త్రీపుంవిభేద మేల, మానసియంబు పుణ్యకర్తంబుగాక. 43
- క. ఆముఖులఁ జూడ శివునకుఁ దారపరిగ్రహము పెంటఁ దద్దయుఁ దగిలెకొ
దారపరిగ్రహమే కద, సారపుధర్మముల కెల్ల సాధన మరయన్. 44
- ఉ. పర్వతసార్వభౌమునుతపై ననురాగము సంప్రసాదమై
శర్వని చిత్తవృత్తి కొనసాగుచు నుండుట కానవచ్చుటం
బూర్వపుఁదవ్వఁ జేసి వెఱు బొందుచు నున్నయనంగుఁ డెంతయుకొ
నిర్వృతిఁ జెందె నౌ తనదునీతి ఫలించి తపంబు పండినన్. 45

వ. అప్పుడు సప్తర్షులు హర్ష విషయభక్తిశ్రద్ధావిశ్వాసతాత్పర్యంబులు మనంబునం దెనఁ గొనంగఁ గలుగోయి మొగిచి ఫాలభాగంబునం గీలించి కంటకితకపోలభాగులై జేవా! యితకాలంబునకుం గదా మాతపోజానాద్భుతన విజ్ఞప్రతాపిధర్మంబులు ఫలి యించె. భువనాధ్యక్షుండ వైనసీవు మనోరథాగోచరం దైనమన్ననం జేసి మనోరమ యంబున మన్నించితి వింతకందెను భాగ్యంబుగలదే! యోవానిచిత్రంబున నీవు వర్తిం తువు వాడు కృతార్థుండు గదా! నీచిత్రమున ప్రవర్తించుమాకృతార్థత్వంబు వేఱి వర్తింప నేల? సోమార్కుస్థానంబునకు నెక్కువ యైన చక్కి నుచరింతు రను కీర్తిస్ఫూర్తి దేవర మాచుం గృహసేసిన యీ సుస్తరజానుగ్రహంబునం జేసి యినుచుడించె. భవత్పుంభావనావిశేషంబునయంద మాకు బహుమానంబు ప్రత్యయం బునయ్యె. యుష్మదనుభూనసంభవం బగుప్రమోదబారంబు మాయంతరంగమాలయం దంగీకరించుటకు సకలభూతాంతర్యామి నగునీవప్రమాణంబు. మాటలు వేయు నేటికిఁ జింతితోపస్థితుల మైనమమ్ము నేపనిపంపునః చలాచిత్రో యానతిం దచుటయు. 46

చ. లలితజటాకిరిటనదలంకృత మైనకళాంక రేఖ కో

మలరుచి దంతదీధిలినమాజముతోఁ బొదలంగఁ జేయుచుకో

బలికె లలాటలొంచుఁడు ప్రస్ఫుటభంగి మునివ్రజాముతోఁ

దొలకరి మేఘఘోషములతోఁ బురణించు నచుచితధ్వనిన్.

47

లే. ఎఱుగుదురు కాదె మీరు నాహృదయవృత్తి, నాకొఱకు నేన వర్తింతు నేకృతులను మన్ననోమూర్తు లెనిమిది మానులార, భువనగర్భాప్రవాజంబునక కాదె. 48

లే. విప్రకృతు లైనయబ్బండివేల్పు లెల్ల, మనఁగఁ గోరిరి నేనాని మత్స్యనూతి ననఘులార! తృప్తిజుతురు లైనవాట, చారిణాహంబు ఘనవృష్టిఁ గోరినట్లు. 49

వ. వితదర్థంబ పార్వతిని ధర్మపత్నిగా నపేక్షించుచున్నవాడ. మాకొఱకు మీరు హిమాచలంబునకుం జోయి యక్కార్యంబు సుఖుజీవవలయు. యుష్మత్సంఘటితంబు లైనసంజంధముల కెన్నందును విః రంబు పుట్టనేర దభ్యున్నతుడును స్థితిమంతుం డును వసుంధరాధారధూర్వహుండును నగుసద్ధరాధరసార్వభౌమండు సంబంధబంధ వాద్వండు. కన్యార్థంబ యిటు ప్రవర్తింపుడు భవత్ప్రేమిహితంబు లైనపురాణాగ మాదులు గదా లోకవ్యవహారంబులకు నిబర్హంబులై యుండు నీయరుంధతీజేవియు నీకార్యంబునకు సహాయ కాఁగలదు. విశేషించి వివాహోద్దేశకార్యంబులయందుం బురంధ్రీజనంబులకుఁ జనుచున్న నిది శుభముహూర్తం చిన్నద కదలి యోషధిప్రస్థ పురంబునకుం జనుండు. కైలాససానుప్రదేశంబులఁ బునస్సన్మాగమం బగుం గాత మని శంభుండు విస్త్రంభగంభీరంబుగా నానతి యిచ్చి.

50

- చ. ఆతఁడు సమస్తసంయమిడనాద్యుఁడు శైలనుతాపరిగ్రహా
ద్యుతఁ డయి యుండఁగా సురమహర్షి వరేణ్యులు ప్రాక్షనప్రజా
పతులు తదాదిగా హృదయపంకరుహంబులతోఁ బరిగ్రహ
వ్యతికరసంభవం బయినయచ్చులజ్జ పరిత్యజించుచున్. 51
- వ. మహాప్రసాదం బని యంబరమార్గంబున హిమవంతంబు డాయం గని. 52
- తే. గగనమున నుండి డిగ్గి సత్కారముక్తి, వెలింగె హిమవర్షతాంతరస్థలమునందు
నిర్మలం బైననిధిలోని నీడఁదోచు, నిందుబింబులనుబోలి ఋషిగణంబు. 53
- శా. పాదన్యాసములన్ ధరిత్రి పరిపంబొంద నత్యంతస
మైదంబున్ భయభక్తులన్ మనమునన్ ముట్టంగ శైలేంద్రుఁడం
భోదాకారముతోడి డిగ్గినమహాపుణ్యాత్ములన్ సర్వలో
కాదిశ్రేష్ఠుల వే యెదుర్కొనియె నర్హ్యపూర్ణహస్తాబ్జుఁడై. 54
- తే. ధాతుతామ్రధరుఁడు దేవదారుబుజుఁడు, సానువక్షస్థుఁడు వటస్కంధుఁడైన
మంచుగుబ్బలిరాజు సంభ్రమముతోడ, ఋషిసమూహంబు నతిభక్తి నెదురుకొనియె.
- సీ. విధిమార్గ మొక్కింత వీరవోకుండ సర్వపాద్యాదిక్రియాకలాప
మాచరించి వినిర్మలాచారసంపన్ను లగునమ్మహర్షుల నాదరమున
నతఃపురానకు నల్లఁ దోడ్కొని పోయి క్రమముగా నుచితాననముల నునిది
స్వాగతకుశలవారాసు పూర్వకముగ నతిభీరప్రస్ఫుటాక్షరముల
- తే. వారితో నిట్లు లనియె నప్పేరుసఖుఁడు, గాఢనినయావనతపూర్వకాయుఁ డగుచు
హస్తయుగళంబు మొగిచి సంప్రార్థనమున, యాపవర్థపదం బగునట్లుగాఁగ. 56
- తే. ఆపపయోదసముద్భవం బైనవాన, యనధిగతపుష్పజాలకం బైనఫలము
పుణ్యనిధురలార! నాగృహంబునకు మీరు, తలఁపుగానితలంపుగాఁ దారసిలుట. 57
- క. రెంటును నేఁ బావనుడను, వింటిరె మునుజార! మీపనిత్రాంఘ్రిలు న
న్నంటుట మదీయమూర్ధము, వెంటుగా నభ్రగంగ వెల్లివిరియుటన్. 58
- సీ. స్థావరం బగుమేను పావనత్వముఁ జెందె భవదీయపాదసంస్పర్శనమునఁ
గడగంటి నాజన్మ కలికృతార్థతఁ బొందఁ గన్నులారఁగ మిమ్ముఁ గానఁబడసి
యువ్మత్కృపాసమభ్యుదితసంతోషంబు నిండి దైవాతే నా నెవ్వనమున
మితేజమున నాదుమేనిలోఁ దహతహ కలుషాంబుపటలంబు గ్రాగి పోయె.
- తే. ననుఁ గృతార్థుని జేయఁ బావశునిఁ జేయఁ, బరమపుణ్యునిఁ జేయ సంపన్నుఁ జేయఁ
దలఁచి యెఱింగితిరి గాని తక్కుగలదె, కార్య మానతి యిం దార్థవద్యులార! 59
- మ. అని వర్ణనకతోరగర్జ కెనగా నాడంబరాటోపముం

జైనయం బల్కుగభీరనిస్వనమునన్ శీతాచలేన్ ద్రుండు ప
ల్కిన నందందఁ బ్రతిధ్వయ ల్పడిగుహగేహంబులం దుండఁగా
నినుమార్పల్కినరిలిఁ దోచె నపు డూహింపన్ మునిశ్రేణికిన్.

60

ప. ఆప్ప డంగిరసుం డందఱిమునులయచుచులి నప్పర్వలేన్ ద్రున కే ట్లనియె.

61

క. సర్వము సంపన్నంబగు, నుర్వీధరసార్వభౌమ యల్లము నీకున్
సర్వోన్నతంబు గాదె య, ఖర్వము లగునీమహాశిఖరములభంగిన్.

62

ప. చరాచరభూతజాలంబులకు నాధారుండ వగునిన్నుం బురాణబ్రహ్మవాదులు విష్ణుం
డని స్తుతింతురు. సప్తపాతాళభవనగోళమూలాధారంబ వగునీవు భూభువనంబు
భరియింపనినాఁడు భుజంగమకేభురండు మృణాలపేశలం బగుఫణామండలంబున
నిడి భరింప నమర్థం డగునే? సత్సావనంబులు నాసేతుసముద్రావనిచిహ్నంబులు
నగు నీసలిలప్రవాహంబులు భవతీర్థిర్థంబులుంబోలి భువనపావనంబులు. తిర్వ
గూర్ధాధరస్థానంబు లాక్రమించి త్రివిక్రమావతారంబున విరాడ్రూపంబు పహిం
చినవిష్ణుక్వేన ననుకరించెదవు. నీకు నితరపర్వతంబులకును సాటియే. ఇది యిట్లుండ
నిమ్ము. మేము వచ్చినకార్యంబు సావధానుండ వయి యాకర్షింపుము.

63

సీ. ఏవేల్పులకు లేనియాశ్వరశబ్దంబుఁ దాల్చు నెవ్వఁడు సుధాధాముతోడ
నవనిప్రభానంబు లైనయంగంబుల నవరించు నెవ్వఁడు సకలజగము
నేకతంబున వసియించి యెవ్వని గంధ్రు యోగీశ్వరేశ్వరుల్ యోగదృష్టి
నెవ్వనిపదము నూడ్చేడుబుధులు పునరావృత్తికూన్య మండు తెలిసి

తే. యతఁడుశంభుండు విశ్వలోకైకసాక్షి, యనంగుత్తైంచినాఁడు నీయయఁగుఁగూతు
నిమ్ము పెండిలిపెద్దల మేము మీకుఁ, దుహినగిరిరాజ! భాగ్యవంతుండ వైతి.

64

సీ. త్రైలోక్యమనకుఁ జంద్రకళాధరుండు తండ్రి తల్లి యాఁగాక యీతలిరుఁదోడి
హరునకు మ్రొక్కి యనంతరం బమరు లీకుటిల్లంతులకు మ్రొక్కుదురుగాక
యీతలోదరి నిచ్చి హితబంధవంబున నగుదుగాక గురుండ వఖిలపతికి
నీరాజబింబాస్య కారణంబుగ నద్రికులము దేవమలంబుఁ గలియుఁగాక

తే. తనినవరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చు, నుతకంటెను మఱి భాగ్య మన్య మేది
తల్లిదండ్రుల కఖిలభూధరవరేణ్య!, సకలయజ్ఞాంగసముదాయజన్మభవన!

65

తే. దా*తవట నీవు మేము సంధాతలమట, గౌరవపు బెండ్లిహాతురు గౌరియంట
శంభుండట పెండ్లికొడు కిది సంప్రదాయ, మభియంతింపఁగఁ దగుఁ బర్వతాగ్రగణ్య!

ప. అని దేవర్షి బహుప్రకారమధురప్రహారసందర్భముం
బనిగొం చుండఁగఁ దండ్రి పార్శ్వమున సద్భావంబు లజ్ఞాభరం

ఋను మాగ్ధ్యంబును దోచ న ప్రవహసాంభోజాత యై యల్లన
ల్లన తెక్కించుచు నుండెఁ బాణి నవలీలాశ్చప్తపత్రంబులన్.

67

తే. భూమిధరరాజు సంపూర్ణ కాముఁ డయ్యె
ముదముతో మేనకాదేవి మొగము సూచి
కన్యకాదాసచేళలఁ గలదు చనవు
క్షీతి గృహస్థులకంటె సద్దేహినులకు.

68

వ. అనంతరంబ తనహూర్తి కన్యం జూచి హిమవంతుండు.

69

సీ. రావమ్మ తల్లి! సర్వజగచ్ఛరణ్యున కమ్మతాంశుచూళికి నైతి భిక్ష
యధ్యై వచ్చినా రాదిమ బ్రహ్మలు ఘనపుణ్యరాసులు గగనమునులు
వరమపతి ప్రతా పరిషచ్చిరోమణి యచె యరుంధతి త్రిలోకేకవిరుత
సీవు కారణముగ నెఱయంగ సిద్ధించె భాగ్యంబు గృహమేధి ఫలము నాకు

తే. ననుచు మ్రొక్కించె ఋషులకు నందఱుకు, నబ్జభవుకోడలికిఁ దుమారాద్రినాథుఁ
డవధరింపుఁడు శివునియర్ధాంగలక్ష్మీ, ప్రణతి యొనరించె మీ కని పల్కి నగుచు. 70

తే. ఈప్లితార్థక్రియాసముపేతుఁ డైన, శైలవలిమాట కందఱు సంతసిల్లి
ప్రణతి యొనరించి యంజలిపాణి యొన, గౌరి నాశీర్వదించిరి గగనమునులు. 71

వ. అనంతరంబ యభిలషితవరసంప్రాప్తి సముదజాతకుతూహల యగునాహంసగమన నరుం
ధతి తనతోడలమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుకొనియె. మునులును వినిశ్చితకార్యులై వివాహ
తిథి నేటికి నాలవనాఁ డని ముహూర్తనిశ్చయంబు సేసి సారంధతీకులై హిమా
చలంబు నామం త్రించి చని విశుద్ధం బైనకార్యార్థంబు విన్నవించి యమ్మహాదేవుం
డనువ నిజస్థానంబుల కరిగిరి. పశుపతియు నెట్టకేలకు దివసత్రయంబు గడపుదుండె
నట యోషధీప్రసపురంబునందు. 72

తే. ఓషధీనాథుఁ డభివృద్ధి నొందు చుండఁ, దిథికి జామిత్రగుణము సంధిల్లుచుండఁ
బర్హతేంద్రుండు సముపేరబాంధవుండఁ, పుత్రికోద్వాహకళ్యాణమునకుఁ దొడఁగె.

తే. నవకుభారంభసంవిధానముల నపుడు, కాతుకవ్యగ్రకాంతానిశాయ మగుచు
ననువమస్ఫూర్తి సానుమంతునిపురంబు, సకలమును నొక్కయిలువోలె సంధ్రమించె.

సీ. సంతానక ద్రుమచ్ఛాయాసమాక్షిర్ణ రాజవీధిపరివ్రాజితంబు
ధవళ చీనాంశుకోత్తమసమాకల్పిత మహనీయతరకేతుమండంబు
సమధిక స్తంభకాంచనశోరణావళి మేళనోలేజిత మిహిరదీప్తి

ప్రతిగృహద్వారవర్యంతసందానిత సుమగుచ్ఛమాలికామండరంబు

తే. గరుడగంధర్వ కిన్నరభిచరయతు, సిద్ధవిద్యాధరాంగనా శ్రేణిధరిత

మఖిలలోక విలోచన హర్షకరము, రాజితం బయ్యె నోషధీప్రస్థపురము.

75

ఉ. ఎందఱు కల్గినం గలుగనీ హిమభూధరచక్రవర్తికి

నందను లవ్వివాహపు దినంబులలో నుమబోడిమీఁదఁ బూ

ర్ణేందునిభాస్యమీఁద హరిణేక్షణమీఁద విశిష్టదృష్టి నా

నందము గల్గియుండెను మనంబున మేనక పొంగె నత్రణిన్.

76

గీ. అంకముననుండి యే తెంచె నంకమునకు మండనం బూడ్చి ధరియించె మండనంబు

ప్రేమబంధంబు సంభిన్న భిన్నమయ్యు, బంధులకు గౌరియం దొక్కవగిది నుండె.

77

వ. మైత్రీముహూర్తంబున సుహృద్భవంబున త్రంబునకుం జంద్రయోగంబు గలుగుచుండఁ

బలిపుత్ర వంతు లగునమ్ముతైదువ లమ్మత్తకాళినికి శృంగారులు సేసి రపుడు.

78

తే. గౌరసిద్ధార్థవినివేశకలిత మగుచు, దరుణదూర్వాప్రవాళసంభరిత మగుచు

నాత్మరక్షాశీలముఖం బగుచు నపుడు, బాల కభ్యంగనైష్యశీల యమరె.

79

క. బంగారుకంకవత్రముఁ, గెంగేల ధరించి యొప్పె గిరినందన య

భ్యంగముతటి భాస్కరకర, సంగత యగువిదియనాటికళికళవోలెన్.

80

సీ. కమనీయలోభ్రీకల్పంబునలుగున నభ్యంగతైలంబు నవనయించి

యాశ్యామ మైనకాలాగరుద్రవమున నంగరాగాలేప మాచరించి

కస్తూరి పురుగును గంధసారంబును సంపంగినూనెయు సుతరించి

యభిషేకవిధియోగ్య మగుచుండఁ గొల్లియ నిర్హాభిబలముగా నెఱికి గట్టి

తే. చలువనెల వైన ముత్యాలచరిత్రలోనఁ, బృథులమాణిక్యశశికాంతపీఠియందుఁ

బదియునార్పణైషసిఁడికుంభములనీట, జలకమార్చిరి గౌరికి జంద్రముఖులు.

81

వ. మంగళస్నానవిశుద్ధగాత్రియు గృహీతప్రత్యుద్గమనీయయునై ప్రభుల్లకాశయగుశర

త్కాలవసుంధరయుంబోనిపార్వతిం దత్ప్రదీశంబులనుండి మణిస్తంభచతుష్టయాభి

రామంబును వితానవంతంబును నగుకొతుకవేదిమధ్యంబునకుం దెచ్చి నెచ్చెలులలంక

రింపం దొడంగి రప్పుడు.

82

తే. అగరుధూపంబు సంపూజితార్ధ్రభావ, మంత్రరన్యస్తకుసుమమాల్యము తదీయ

మలిమనోజ్ఞంబు ధమ్మిల్ల మలరుఁబోడి, యిప్పపూదండఁ గైసేసె నెలమినోర్తు.

83

తే. కలితగోరోచనాపత్రకములతోడఁ, గరము విలసిల్లె నీహరిగిరితనూజ

చక్రవాకపదాంతినైకతములఁ, గరము విలసిల్లునాకాశగంగ వోలె.

84

తే. తుమ్మెదలతోడఁ గూడినశమ్మివోలె, జలదరేఖాయంతం బైనచంద్రు పగిది

ఫాలమునఁ గుంతలంబు సేర్పఱచినపుడు, నెలవుగాఁ దోచె గిరికన్యనెమ్మెంగంబు.

85

వ. మఱియు నొక్కనైరంధ్రీ లోభ్రీకమాయరూక్షంబును గోరోచనాక్షేపనితాంత

గౌరంబునగు నీహరిగిరికన్యకాలలామంబు కపోలభాగంబునంబరాగలాభంబు సంధిల్లఁ గర్ణావతంసంబుగాఁ గాయజప్రరోహణంబుఁ గీలించె; నొక్కచంచలాపాంగి మంచుంగొండరాచూలియధరప్రవాళంబు కించిన్నధూకచ్చవిమృష్టరాగంబుఁ గావించె; నొక్కయిందుబింబానన యంబికచరణంబుజుంబులఁ గ్రొత్తలత్తుక హత్తించె; నొకకిసలయపాణి చరణపల్లవంబుల ఫాలబోచనుకిరీటబాలేందుని ముట్టు మని నెట్టుకొని దీవించె; నొక్కశాతోదరి కళిందనుతాజాతసింహోత్పలవలాశ కాంతిమం తంబు లైనహిమవంతుముద్దుంగూఁతు నిద్దంపువెడందసోగకన్నులం గాలాంజనంబు మంగళార్థంబుగా రచించె; నప్పుడు కుసుమంబులతోడ లతయును నక్షత్రగ్రహ తారకంబులతోడ రాత్రియును గలహంససందోహంబుతోడ మందాకినియుం బోలె దివ్యాభరణంబులతోడం గూడి పార్వతి సర్వలోకనయనోత్సవకర యయ్యె నయ్యవసరంబున.

86

చ. ద్రవ మయి యున్న క్రొత్తహరితాళమనశ్శిలలం గరంచి పల్లవమునఁ బోంచి మేనక యలుకరణం బొనరించె గౌరికిఁ నవనవపత్రభంగరచనాకలనంబున మంగళార్థ మత్వవిహతలీల రత్నముకురామలతోమలగండమండలిన్.

87

తే. దంతతాటంకమండనోద్భాసి యైన, ముద్దుఁగన్నియయాననాంభోజ మెత్తి తీర్చి రచించె మేనకాదేవి రక్తి, మలయజంబునఁ గళ్యాణతిలకరేఖ.

88

చ. ప్రమదస్తనోద్భవనం బాదిగా నెయ్యది ప్రతినివప్రవర్ధితం బయ్యె నది మనోరగంబు ఫలియంప వివాహదీక్షాతిలకంబు లలాటంబునం దీర్చి యధిష్ఠానాంతరసన్నివేశం లై ధాత్రీప్రతిసార్యసూణం బైనపూర్ణకౌతుకహస్తసూత్రంబు బంధించి మేనకాదేవి బాహ్యకులలోపన యయ్యె నప్పుడు సప్తఫేనపుంబ యగుదుగ్ధాబ్ధిపీచి పోల్కిఁ బట్టుపుట్టంబు గట్టి చెలువారు నానరోపహాక్షి కులదేవతలకు మ్రొక్కి ముత్తైదువల కభివాదనంబు నేసి కళ్యాణమండపచ్చుగ గణిలపగివారపరివృతయై సింహాసనంబుమీఁదగ గూర్చుండి నావకోక్షలాంభనాగమంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నుండె నంత.

89

సీ. బ్రాహ్మి సంపాదించె భసితాంగరాగంబు మాహేశి రుద్రాక్షమాలఁ గూర్చెఁ గౌమారి వెలంచి భిక్షాకరోటిక యిచ్చె వైష్ణవి తోలుదువ్వలువ మడించె వారాహి కెంగేల గారాపుటిట్టికి గైసేనె మణిమయాకల్పపక్షిఁ నింద్రాణితోఁ గూడి హేరాళముగ గ్రుచ్చెఁ జామండ హస్తభూషాప్రజంబు

తే. నాదికాలంబు సమిఁ బెండ్లియాడఁ బోవు, నవనరంబున నెట్లుంగి నవదరించె

దివ్యశృంగార మబ్బుంగి దేవదేవుల, డవధరించెను సమైద మావహిల్ల.

90

సీ. భసితంబు కర్పూరపాళికన్లు, పరిభ్రమంగరాగసంపద వహించె

పచ్చియేనుగులోలు పసిడికమ్ములపట్టుపచ్చడం బనెడివిభ్రమముఁ దాల్చె
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలు భోగిభోగంబులు తారహరములచందంబు నొందె
చికిలించు నెఱగంటి చిగురుమోడుపు డెప్పు హరితాళలిలకంబు గరమ పెడసె

తే. దినమునందు వెన్నెల డిటుకొనఁగ, శైశవంబున విగతలాంచనతఁ జెంది

చాల నొప్పారుసుమారచంద్రరేఖ, తనకుఁ దాన చూడఁమణిత్యము వహించె. 91

వ. ఇవ్విధంబున గంగాధరుండు సమాసన్నగణాపసీతం బైనఖడ్గంబున నీడఁజూచి నంది
భుజావలంబియై శార్దూలచర్మపిహితవల్కలబంధం బగుప్రవర్ణంబును గైలాసశిఖ
రంబుదోలె నారోహణంబు నేసి బ్రాహ్మి మొదలయినమాతృకలును గపాలాధరణ
యైన భద్రకాళియు భృంగిరినికుంభధర భద్రకాళప్రముఖ ప్రమథపరివారంబు
నుం బరివేష్టించ భూతదేతాళకాకినీడాకినీగణంబులు మంగళవాద్యంబులు మొర
యింప ద్వాత్రింశతోక్తిదేవతాసమూహంబులు గొలువ నహస్రరక్తి ధవళాత
పత్రంబు ధరియింప గంగాయమునలు వింజామర లిడ నుభయపార్శ్వంబుల నిజ
వాహనారూఢులై హరివిభాతలు వేత్రహస్తులై తలంగుండు పాయం దొలంగుం
డనుచు సందడి నెడఁ గలుగఁజేయఁ గలహాశనతుంబురులును విశ్వావసువులును
హాహాహూహూవులును ద్రిపురవిజయాదివిద్యాధరులను ద్రిపురవిజయాదికంబు లుగ్గ
డించుచుండ సప్తర్షు లరుంధతీనహితంబుగా మంగళద్రవ్యంబులు సంతరించుకొని
నడవ నాకాశమార్గంబునం గోవుషవాహనంబుదోలుచు జలధరంబులఁ బోలయించు
చుఁ జామికరకింకిణీక్వాణంబులు నెలగ ముహూర్తంబునకు నగేంద్రగుప్తం బగు
నోవధీ ప్రస్థపురంబునకుం బని తదిమోవకంతంబున డిగ్గిన.

92

మ. వనగంధద్వికరాజి నెక్కి యధికవ్యాయ మవిస్ఫారసం

హనసుల్ బంధులఁ మేదిసీధరము లవ్యాజ్యవసంబోధముల్

మనముల్ సిండఁగఁదోడరాఁ ద్రిజగతీమాన్యుండు ధీరుం డెదగు

గొనె నీహరగిరీశ్వరుండు సుమనఃసోదండసంహారునిన్.

93

వ. ఇట్లేదుర్గొని సుహరగిరీశ్వరుండు వేనకాదేవి పసిండిపాత్రంబుల జలంబు వోయ
చురాసురకిరీటమణికాణోత్తేజితంబు లగుపురాసురాంతకునిదంబులు గడిగి కన్యా
దానం బొనరించె.

94

సీ. ....
.....

.....తోలిక్రొత్తపలివంపు దోయిగట్టి

కల్యాణ మంగళగానధ్వనులతోడ భిఘ్నండు వధూసమీపమునకేగ

తే. వట్టుతెఱచిరెచాటున బ్రహ్మమంత్ర, వాదపూర్వముగాఁ బలం బ్రాలుహస్త

కమలములు దోయిలించి శ్రీకంఠరుద్రు, గౌరిశిరసునఁ బూజెను కౌశుకమున. 95

వ. పార్వతీదేవియు బంధుజనోపశేషమున, గాలకంఠరు శిరమున ముత్యాలస్రాలు
నించె ననంతరంబ. 96

సీ. చెట్టవట్టిచిరి శ్రీకంఠ సుమహోటి బోటి కత్తియలించు పాలుపు మీఱఁ

గూర్చుండఁబెట్టిరి కనుమకోదండారిఁ బార్వతీదేవిని భిఘ్నీ

హోమకుండము నిల్పి హేళిపీఠమునఁబడిరి యెరులధరీని కడఁక

నాపుణ్యదంపతు లఖిలలోకములకు నొనరించి రవళిఁ నోత్సవంబు

గీ. యజ్ఞపురుషున కఖిలలోకార్చితునట, సప్తజిహ్వన కంబిఁ చంద్రధరులు

భక్తితోడఁ బ్రదక్షిణప్రక్రమములు, సుఖుటించి వరమేష్టికానమన. 97

వ. ప్రదక్షిణప్రణామంబున నామిగులంబు నిభావను నారాధించునపుడు మేరువునకుఁ
ప్రదక్షిణంబునీయు నహస్త్రియామంబు ననుకరించె. సమిద్ధిజ్వాలలైన యనలంబు
నందు దాతాయని లాజమోక్షం జూనరించి ధ్రువదర్శనావసానంబునఁ దుషారగిరికన్య
కాశంకరులు సంకల్పసిద్ధి వదసిరి. నిర్వృత్తపాణిగ్రహణమహోత్సవులై భవానీధర్మలు
భక్తిభావనావశంవదులై బ్రహ్మసనానీసుల డగుఁజితామహులకుం బ్రణమిల్లిరి. చతు
రంతకేరికామధ్యాధ్యానీసులై పార్వతీసర్వజ్ఞులు లాకిరం దైనయాద్వాక్షతారోపణం
బనుభవించి రంత. 98

సీ. అమృతబిందువులు వై నందంబ చిలుకంగఁ బట్టుతపత్రంబుఁ బట్టెఁ గమల

కళ్యాణసమయార్థగద్యరద్యములు, గైవార మొంగిరిపఁ గడఁగె వాణి

రంభోర్వశీముఖ్యజంభారివనితాళి తూర్వత్రయంబునఁ దోడు సూపె

మందాకినియును గాళిందియు నిలుచుక్కి రమణఁ బై వింజామరంబు లిడిరి

తే. వేళ యెఱిగిన మహేంద్రాదిపిఠుధగణము, ముకుటముల హస్తవల్లవములు ఘటించి

వేడుకొనిరి మహాదేవు వినుతు లగుచు, జిహ్వసంధ్యులను నర్జివనంబు. 99

సీ. సంబంధబాంధవనదను గ్రహమ్ముచే నచలాధిపతిఁ జరితార్థుఁ జేసి

కందర్పుఁ దొల్లంటికంటె నున్నతుఁ జేసి రతి కేవిహృదయవై రాగ్య ముడిసి

పెండ్లికి వచ్చినబృందారకుల సెల్ల వివిధసగభావన పీడుకొలిపి

ప్రమథవర్గము నికుంభప్రధానమ్మును బేతాళ డాకినీవితతి ననిచి

తే. కనకకలకాదిభక్త్యలంకారయంతము, సుమనఃపితరయ్యలముఁ బుష్పమయము

సైనకౌతుకరత్న గేహంబు సొచ్చె, పార్వతియుఁ దాను నీహారభాషమాళి. 100

ప. అనంతరంబ గంగాధరుండు భృంగిరిటవికారంబుల నిగూఢంబుగా నవ్వించియుఁ
భావసాధ్యసపరిగ్రహంబున మండమందాక్షభారంబుగా రచించియు గాఢాలింగ
నంబులును నీవీబంధస్పర్శనంబులును బింబాధరచుంబనంబులును నఖింకురవ్యాపా
రంబులును దంతక్షతవేదనాప్రపంచితకలకించితంబులును వెలయ బాహ్యంతరోత్ప
వంబులును సంధించి మన్తధుం గృతాద్ధుం జేసి యనేక కాలంబు వరమానందంబుఁ
జెంది శతానందముకుందపురందరాదులకు హితంబుగ సుతుం గాంచి యాంబికే
యుండును గాంగేయుండును షాన్తాతురుండును ననునక్కుమారునివలనఁ దారకాసురు
వధియింపించి మహాదేవుండు లోకంబు లన్నియు రక్షించె నిది గౌరీకళ్యాణము. 101

క. ఈగౌరీకళ్యాణము, భోగీంద్రధరాపదానపుణ్యస్మృతిది
వ్యాగమము దీనిఁ జదివిన, భోగము మోక్షమును గలుగు భూజనములకున్. 102

❀ ఆశ్వాసాంతము ❀

చ. కొమరగిరిక్షమారమణకుంజర చారువసంతవైభవ

క్రమసము సార్జితాభినవగంధ హిమాంబుకురంగ సాభికుం
కుమకుసారసంకుమదకుంభమనోహర గంధపాళికా
సముదయసార్వభౌమ ! కవినంకుమనోభవకల్పకద్రుమా !

103

క. కరదీపదానబిరుదా, భరణా ! కావేరివల్లభా ! సుగుణనిధి !
శిరియాళవంశశేఖర !, హరచరణస్తరణపరిణతాంతశిరణా.

104

పంచచామరము. —

హరాట్టహాసమల్లికాశశాంకశంకరాచలా
మరాఘసరస్వతీసమానకీర్తిమండలా !
కురంగ సాభిగంధసారకుంకుమాదివాసనా
వరంపరావీర్ణ శస్త్రభవ్యహస్తవల్లవా !

105

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర కనయవిధేయ శ్రీనాథ
రామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

చతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము

మత్కుమారశైల
స్వామికృపాలబ్ధనిత్యశాశ్వతఃభవా!
హేమాచలధీర! ధరి
శ్రీమండనచరిత! యవచిదేవయలిపా!
1

వ. ఆకర్ణింపుము.

2

ఉ. గౌరివివాహమై కసుమకార్డుకుఁ గ్రవ్వుటిలంగఁజేసి బృం
దారకవర్గము న్నిజవదంబున కన్ని హిమాచలంబుమై
బారివదప్రజంబు తను భక్తి భజింపఁగ నాచరించె సం
సారసుఖంబు శంకరుఁడు సంభృతనవ్యకుటుంబభార్యుఁడై .

3

తే. ప్రమథగణములతో మాతృసమితితోడ, నందికేశ్వరుతోడ నానందలీల
నార్యమై జేర్చియెట్టిదో యద్రియింట, నిల్లటం బుండెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు. 4

సీ. జమిలిపాములతోడిసాకతం బొల్లక సవరించు బంగారుజన్నిదములు
వచ్చయేసికతోలువచ్చడంబుఁ ద్యజించి గడితంపుఁబట్టుఁబచ్చడముఁ గట్టు
భస్మాంగరాగంబు పని కట్టువడఁజేసి కస్తూరితోడ శ్రీగంధమలుడు
నస్థిమాల్యములపై నసురక్తి పర్జించి రమణీయతాగహారములు తాల్చు

తే. జడలు బాగడఁ జొల్లెంబు సంతరించి, లేతరిక్కులరాయఁ గీలించు నందు
మంచుగుబ్బలియింట సవ్వుదము మీఱ, మనువుఁ గుడువంగ నున్నట్లు మదనవైరి. 5

తే. ఓవధి ప్రస్థపురపీఠి సుబ్ధియుద్ధి, హేమమాణాశ్వములపయి నెక్కియాడు
గణము లిరువంకఁ గొలిచిరొక గాలగఱుండు, వృషభపుంగవువాహ్యళివెడలునపుడు. 6

ఉ. ఆరభటికతోరతరహాసు లుదంచితచంద్రహాసు లం
గారసిభారుణాక్షులు ప్రకారవికాలమనోజ పక్షం లా
కారధురంధరుల్ ప్రకటకంబుమనోహరకంధరుల్ జటా
ధారులు మేరుధీరులు సదాశివుసన్నిధిపారిచార్మకల్.

7

- తే. వీటఁ దమకెవ్వ రెదు రని వెఱపులేక, చెల్లుబడిఁ బ్రల్లదంబులు సేయఁబొడఁగి
రభవులెంకలు జమునిమారంకకార్దు. వేశవాటీకుటీమధ్యవిధులందు. 8
- క. కుంభోద్భవుపాశేమున ని, కుంభుదివాణమున భృంగి కులపతిగాఁగాఁ
గుంభోద్భవువగఁ దిరిగిరి, శంభునికింకరులు గర్వసంరంభమునన్. 9
- సీ. పులికళాసంబు గవ్వదురు పాఱఁగ మీఁద విద్యాధరాంగనావిటగణంబు
గంధర్వకామినీకాముకప్రాతంబు లాతాలఁ గొని మోఁది లజ్జఁగొండు
కకపాలవెలిబూదిఁ గన్నలలోఁ బ్రామి బాధింతు రప్పరకవల్లవవల
గరుడభామాభుజంగప్రతానముఁ బట్టి బాధింతు రురుయోగపట్టకముల
- తే. నాగడిలు మహాధూర్తు లగడుఁగాకు, లుద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు లందురుమిడుకు
లాకతాయలు శతులు గయ్యాళు లగుచు, నోషధిప్రస్థ¹మిల్లిల్లు నుడుకుచుండ. 10
- ప. మఱియు నానాప్రకారంబులం బ్రమథజటాధారులు యథేచ్ఛాచారులై యోషధి
ప్రస్థపురంబునం ట్లు ద్రోపద్రవంబులు సేయుచుండ హిమవంతుం డంతయు నెఱింగి
మేనకాదేవియుం దాను మంతనం బుండి యాశ్వరునితోడిపాత్తింతియ చాలు నని
యాప్రాప్తు కూతు రావించి యిట్లనియె. 11
- క. కమలాక్షి యసంఖ్యాత, ప్రమథగణంబులును భూతపరిషత్తుఁ బిశా
చములుక్ మొదలగు ధూర్తుల, సమూహమును నీమగండు సంభావించున్. 12
- క. భూతప్రేతపిశాచ, వ్రాతంబులు తోడుగాఁగఁ బ్రమథులు పగలుక్
రాతిరియును నష్టాదశ, జాతిప్రజలకును దుర్దశలు సంధింతుర్. 13
- ఉ. వేమఱు రాత్రియుంబగలు వీధులఁ గల్పలతాప్రసూనమా
గ్వీమదమత్రచిత్తులయి వేలుపులేమలఁ బట్టుకొండు సీ
స్వామికి నివృత్తృత్యులగుజంగమ ముండ కపాలపాణి కా
లాముఖిరపాశుపతలాంధనధారులు ధూర్తవర్తనన్. 14
- క. ఈవీట నసంఖ్యావలి, న్యావాపృథివీమహామత్తులకుం ద
ర్పావేశంబున ధూర్తము, గావించగ మాన్వదగదెఁ కెఱకంతునకున్. 15
- సీ. తలమోదివదలేటిదరిమాలఁ దినఁ జేరు కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడదన్నపునుకలనిడుపేరు లొండొంటిఁ బొరిఁబొరిఁదాఁకి బొణ్ణొణుగు రనఁగ
గట్టినపులితోలుకడకొంగు సోకి యాఁబోతుతత్తడి చిట్టుబుట్టు మనఁగ
గడియంపుఁబాములు కకపాలలో నున్న భూతి మైఁ జిలికిన బున్ను రనఁగ

లే. దమ్మిపూజాలిపునుకకంచమ్మ సాచి, దిట్టతనమున బిచ్చము దేహి యనుచు

వాడవాడల భీక్షించుకూడుగాని, యిట్టిదివ్యాన్నములు మెచ్చునే శివుండు.

16

వ. ఆను పలుకులు పలుకు నవసరంబున.

17

లే. అఖిలలోకేశ్వరుండు మామయాత్మలోని, వినువుఁ జారజనంబుల వేసటయును

బ్రమధగణములు సేయుచోర్త్యంబు నెఱిగి, దారుకావనికరుగంగఁ దలంచె నపుడు.

వ. ఇట్లు తలంచి నందివాహనారూఢుండును గతిపయ ప్రమథఃపరివారపరివృతుండును

నై మామ వీడుకొనక గౌరికిం జెప్పక నభోమార్దంబునఁ దత్పర్వతైకదేశస్థితం బగు
దేవదారువనంబు బ్రవేశించె నప్పర్వతం బెట్టి దనిన.

19

సీ. వృద్ధకచ్ఛపరాజువీఁ పంఘి¹వీతంబు సురతరంగిణి నెల్లి శిరసు పాగ

మహిమండలమునకు మానదండము మేను పూర్వాపరాట్థులు పొరుగుటిండ్లు

కాత్యాయనీదేవి కన్యకారత్నంబు బేసికన్నులవేల్పు పెండ్లికొడుకు

పాలనీయ మశేషతైలనామ్రజ్యంబు యాగహవిర్భాగ మోగిరంబు

లే. మాల్వవస్తేరుకై లాసమలయసహ్య, గంధమాదనమందర క్రాంచవింధ్య

భూధరంబులు చుట్టాలు పొగడఁ దరమె, సకలగుణధాముఁ బర్వతసార్వభౌము.

20

క. అందు విహరించుఁ గాంచన, కందరమందిరములందుఁ గౌతుక మొప్పక

బృందారకమిథునంబులు, కందర్పనిహారములఁ బగట్లను రేలున్.

21

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె యహిశ్వరునంతటివానికైన ర

త్నాంచితరోచిరుద్దమనిర స్తరపిందుమరీచిజాలమున్

గాంచనకందరాయవనికాయితవారిధరాంతరాళ ని

ర్వంచితదేదతామిథునవాంఛితమూలము శీతతైలమున్.

22

లే. హేమతైలంబు దోగ్ధ గా భూమి సురభి, నఖిలరత్నవృక్షధులును గల్పదియందుఁ

బృథుమహారాజాపంపునఁ బిలికె¹ నెలమి, మంచుకొండను బెయ్యఁ గావించి గిరులు.

క. ఆమోదంబున వేటలాడుదురు నీహారాద్రి కాంతారరే

ఖమధ్యంబునఁ జాపటంకృతులతో గంధద్విపత్రేణులన్

తైమశ్శామమనోజ్ఞ మధ్యమలు శిగుంజాభూషణాలంకృతల్

వ్యామగ్రహ్యపయోధరల్ శబరసేనాధీశసేమంతులన్.

24

క. మృదుమేనిసాము కూతురు, జడనిధిచెలికాండు కొడుకు సర్వసహకున్

నిడుగోల కడలికడలకు, వడఁకులగుబ్బలికి సరియె పసుధాధరమున్.

25

క. అటవికభామిసీఘ్రజ, తాటంకితదీర్ఘ దీర్ఘ తరవేణుధను

1. లేగ, పెయ్యగాఁ దన్ను దివుటఁ గల్పించి గిరులు. 2. దుంజా.

ర్హాటంకారధ్వనివరి, పాటిముఖరములు తుహినవర్వతకటముల్. 26

వ. మఱియు జాహ్నుషీనిర్వరధారారుతాత్కరఘమఘమాయతమణిగుహాక్షహరంబును
వనమహిషశోణాభిఘాత ప్రస్నిగ్ధ పాషాణస్థలనరోహద్గన్ధిణీకర్పపాతంబును శబరపు
రంధ్రీసీరంధ్రకుచకలశలేపనముద్రాయోగ్యవర్ణ వర్ణసియ్యైరికళిలాచూర్ణంబును గిన్నర
మిఘనక్రీడాసంకేతనికేతనాయమాన శనకకేతకీకుంజక్రోడంబును గంధర్వకన్యకా
నభిముఖస్ఫాల్యమాన వీణా గుణ క్వాణ సంగీత భంగీ తరంగితాంతరంగ వనకురంగం
బును విద్యుత్సూచికాః మనోరథపదానురోధ నిర్ధిరోధనిరపకాధసంబాధ పృథుల
తమతమాలవీధీతిలకంబును నైనయక్ష్మిండదక్షిణభాగంబున నుండుదాక్షాయణీవనం
బున కనతిదూరంబున. 27

సీ. కర్ణికామాణిక్యకనకవద్దినలతోడఁ గల్పవల్లికుడుంగములతోడ
విమలచింతారత్న వేదికాస్థలలతో సిద్ధరసాపగాశ్రేణితోడ
దివ్యలోకాపురఃస్థీకదంబముతోడఁ గామధున్దేనుసంఘములతోడ
దివ్యోపధీలతాదీపమాలికలతో సకలర్తుసన్నివేశంబులతోడ

తే. మననవైరికి గారావుమామ యైన, మంచుగుబ్బలిజేనిసీమాంచలమున
జేవతామునిసేవ్య మై తేజర్జి, ధర్మ సంజీవనము జేవదారువనము. 28

క. అందు వసియించుసంయమి, సందోహము పంచబాణసదృశము లీలా
సౌందర్యకళానిర్జిత, బృందారక సతులు వారిబింబాధరలున్. 29

సీ. జిలంగైనకనకంపుఁజేనాంబరముకొంగు పాలిండ్లబింకంబు బయలుపఱచ
ప్రమరకంబులఁ జూట్టు ప్రస్వేదకణములు నొసలికన్తురిబొట్టు నూలుకొలుప
దరవిశ్లాఘం బైనధమ్మిల్ల భారంబు చిమ్ముచీకటులనుఁ జిట్టమిడువఁ
దరళహాటకరత్న తాటంకదీప్తులు చెక్కుటద్దములవై జేరువాఱుఁ

తే. బసెడికుండల నిర్మలరాంభస్సుఁ దెచ్చి, పోయఁ గంకణనిక్వాణములు సెలంగఁ
గన్యలతలకు మునికన్యకాకదంబు, మభిమతం బైనయప్పావనాశ్రమమున. 30

క. జ్యోతిష్టోమాదిమఖ, ప్రేతానలపుణ్యధూమరేఖామృతగం
ధాతిరయం బడఁగించుం, బాతకసంఘము తదీయవర్ణంతమునన్. 31

ఉ. సమృదలీలతోఁ జదువు సామము లేదును గండుఁగోయిలల్
తుమ్మెద లాలపించు బరితోషమునం బ్రణవాక్షరంబులక్
సమృధిఁ బ్రస్తవించు శుకశారిక లాగమభాషితంబులక్
నెమ్మది జెప్ప కాస్తముల సీలగళంబులు తద్వనంబునన్. 32

శా. కాముం జీరికిఁ గోక శ్రోధము నహంకారంబు లోభంబు నీ

ద్వైమాక్షర్మమగౌవలేపమహానారాగంబులం జేర నీ
కాముష్యాయణు లై ప్రశాంతమతు లై యయ్యాశ్రమాంతంబులన్
నేమం బొప్పగ సంచరితురు మునుల్ నీవారముష్టింపచుల్.

33

క. ఆనందంబునఁ ద్రుష్టేఽబుచ్చములు పెల్లల్లార్చుచున్ లేగ ల
క్కానన్ గోకులగోష్ఠదేశముల జంఘాలాఘవం బొప్ప వో
మానుష్ఠానవిధి ప్రకారవరతంత్రాత్ ప్రసూకామధు

1. ధేనూదన్యసుధా ప్రసాహలహరీశృప్తాంతరంగంబు లై.

34

క. ఆయావేశల మానిభార్యలు గృహవ్యాపారలీలాభవ
త్కాయక్షేశము లుజ్జగింతు విలసత్కన్సారరంగోతరు
చ్ఛాయాశీతలచంద్రకాంతమణిపాషాణప్రదేశంబులన్
వాయుప్రేరణ బచ్చకప్పురము వై వర్షింప నొక్కనణిన్.

35

ప. మఱియు నత్తపోవనంబునందు

36

క. నిలయన్యాపారంబుల, యలపుల మేనులు చెమర్చి యపరాహ్ణమునన్
సెలయేఁజులలోఁ జిల్లులు, చిలువలు నాడుదురు మునులచిత్తరంబోజుల్.

37

సీ. సెలయేఁటితెలిసీటఁ జిఁజులంపనుపాడి నేనత్రుష్టుళ్ళ పిచ్చియలు తుఱిమి
గురువిందపేరులు గుబ్బవన్నులఁ దాల్చి నెమిలిపించెంపుఁబుట్టములు గట్టి
వయ్యెదమాఱుగాఁ బాఱుటాఱు లమర్చి చాఁచునఁ దిలకంబు సంతరించి
కంకేళిచిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి విసుమపూవులధూళిఁ గురులఁ దాల్చి

తే. చెంచుఁజిగురాకుఁబోజులచేతల్లె, నభినయింతురు వర్ణకాలాంతరములఁ
దండ్రు లెందేని జనునప్త తల్లులెదుర, గారవము నేయ మునికన్యకాజనంబు.

38

సీ. నిర్ఘరాంభోగేళి నీలకంఠాంగనా తాండవాడంబరదర్శనంబు
పుష్పావచాయంబు పూర్ణిమాతిథినిశాచంద్రోదయారంభసంప్రమంబు
ప్రసవకందుకలీల బాలప్రసాదోచ్చగిరినదీనైకతక్రీడనంబు
పంచాలికార్క్తి కాంచనకుంభాంబుపూరకల్పితలతాపావణంబు

తే. లలితపూజార్థసజ్జీకృతార్ఘ్యపాద్య, సలిమధువర్కలాజుశప్రవాళ
గంధపుష్పాక్షతాద్రుగల్భనములు, ప్రత్యహగకృత్యములు నూనిబాలికలకు.

39

ప. మఱియు నద్దేవదారువనంబునందు మునుల ప్రతభంగంబు నేయంబూని యేతెంచిన
పదునాల్గుజాతులయపురస్త్రీనికదంబంబులు ప్రతిజాలి కొక్కొక్కవాడ యేర్పడ
నానాసంకేతసన్నివేశంబులై తప్పకుండు మార్తాండమండలంబు విద్యుత్తండంబులు
మృత్యుదేవతావదనగవ్వారంబు నారాయణోరుకాండం బగ్నిజ్వాలాజాలంబు శం

బరారాతిచేతనువిట్లు ముక్కుంటినొసలిచిచ్చుకన్న గంధర్వపంశద్వయం బాదిగా
బహువిధాన్వయంబుల నుత్పన్నంబు లగుటంజేసి తమతమముత్పత్తిభాంధనంబు
లును సౌభాగ్యధ్వజపతాకాపటంబులుం దేటవడఁ బ్రతిభవనభిత్తిభాగంబునం
జిత్రించినచిత్తరువులయందుం గోరకితనేత్రత్రిభాగుం డై మనుముకంకపత్రంబుల
పంక లాత్తుదు రతీదేవివృత్తస్తనంబులమీఁద నత్తమిల్లినయన్నత్రచిత్తభక్తువిక్రమ
సంపత్తిప్రకారంబును, నట్టేటం బట్టపగలు యోజనగంధ యనుగంధగజగమన వట్టువ
చనుగవ నూచి తొట్టువడువసిష్ఠపౌత్రుని దృష్టిప్రియత్వంబును, నాచార్యభార్య
యగుతారాదేవిమీఁదఁ దారకారాజు పఱపుచీటంబు వాటంబు నేయు లలితకటా
క్షపీఠవిశేషములును, భృలిమాలి మాలినీనైకతంబున నేకతంబునం గురువిందపాద
లో వేలుపులంజియకెంజిగురు చవిమాచినకుశికనందనురాగావేశంబును, గుసమ
కోదండజయడిండినుం బగువిభాండకసుతుని వనితామండలానక్తియు, బృందావ
సంబునందు ముకుందుం డోగరించిననందప్రజవఘావిహారాదంబరంబును, సంబురు
హసూతి యాఁడువట్టిం బట్టుకొనినపట్టునుం, మురుహూతుండు గౌతమకళత్రంబు
మీఁదం గల్పించినచీకటితప్పును జూఁ జూపఱకుఁజీత్రంబు లువ్విఘ్నార వేఱవేఱ
వసియించియుండునచ్చేడియలలో విబుధమత్తకాశీనిజనోత్తమ యగులిల్లోత్తమయు,
వశీకృతకుసుమనారాచ యగు ప్రహ్లాదయు, నలనూబరనఖాంకరేఖాంకితస్తనకుంభ
యగురంధయు, గుణపేళి యగుసుకేశియు, గలమంజుఘోష యగుమంజుఘోషయు,
శృంగారరసరాశి యగునూర్వశియు, రూపానురూపస్థానక యగుమేనకయు, గలికి
చూపుల హేలానందర్పితమేఖలాకలాపంబు లగువిభీమవ్యాపారంబుల హేటకతులాకో
టిర్పుళిర్పుళితక్కారమందరంబు లగుమందరగమనంబుల వికస్వరకపోలఫలకంబులగు
మొలక నవ్వుల నమృతరసకూపంబు లగునాలాపంబుల ద్రిభువనంబులు వశీకరింతు
రట్టిదేవదారువనంబునందు.

40

సీ. సందికేశ్వరు నొక్కనవకాద్వలంబున హరితాంకురము మేయంగఁ బనిచి
ప్రమథుల నొక్కనరస్సమీపంబున లింగార్చనంబుఁ జెల్లింప నునిచి
భూతజాతము నొక్కపులిసంఘంబున నాత్మేచ్ఛ నుండంగ ననుమలించి
మాత లేడ్వరు నొక్కమణికందరంబున విశ్రామ ముండంగ వెరవుచేసి

తే. పసిఁడికొప్పెర లాతంబుఁ బచ్చికోల, జోగవట్టియ కకపాల జోలినంచి

కలికకాటుకగీర్పొట్టు వలుగుపేరు, జాతిగాఁ దాల్చి నెఱమిండజంగ మగుచు. 41

ప. భిక్షాటనంబునకుం జొచ్చె నవ్వు డవ్వేకవాటంబునందు.

42

కా. ప్రాలేయాచలకన్యకాధిపతికిం బ్రహ్లాదమోచాఫల

- ఘాలాపూపఘృతాన్వితంబుగఁ గడుంబోరంబు బిచ్చంబుఁ గెం
గేలం బెట్టె నఖాంకురద్యుతులతోఁ గీల్కొంచు మాణిక్యము
ద్రాలంకారమయూఖకందశదశవ్యాపార శే. పారఁగన్. 43
- తే. రంభ రుభామృతలనమగ్రంబుగాఁగ, నమృతదివ్యాన్నభిక్ష కామారి కొనఁగె
రావుఁజన్నులనడుమ రారాజుపట్టి, పట్టి యెత్తినసభారేఖ బయలుపడఁగ. 44
- సీ. కనకనూపురరణతాగ్రరసిక్వాణంబురపలి మెట్టియలతో రాయిడింప
రవయుంగరంబులరత్నాలదీప్తులు వాలారుగోళ్లపై జీలువాఱు
గుదురునిండినమిం చుగుబ్బచన్నులమీఁద ముత్యాలహారంబు మురుపు సూపఁ
గంపించుబంగారుఁగమ్మలక్రొమ్మించు నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడ సూప 45
- తే. నెదురుగా నల్ల నేతెంచి హేమపాత్ర, నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యర్పితముగ
మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష, యమృతదివ్యాన్న పాయసాహారభిక్ష. 46
- కా. అక్షయ్యంబుగ దివ్యమాధుకరభిక్షాన్నంబు వడ్డించె దా
గోక్షీరంబులతోడ శర్కరలతోఁ గ్రొన్నేతితోఁ దేనెతో
ద్రాక్షదాడిమదూతపాకములతో దాక్షాయణీభర్తకుఁ
చక్షూరారగ మెలర్పఁగా హరిణి విశ్వాసంబుతో ముంగిటన్. 47
- ఉ. అల్లనఁ జేర వచ్చి ధవళాన్నముఁ గమ్మని యాలనేతితో
బెల్లముతోడ నాల్కడపుఁదేనముతోఁదని పండ్లతోడశ్రీ
వల్లభుకూర్చి నెచ్చెలికి వర వైరికి మంచుగొండరా
జల్లంబికిం బినాకికిఁ బ్రియంబున నూర్వశి పెట్టె భిక్షమున్. 48
- ఉ. పెట్టెఁ దిలొత్తమాప్సరస భిక్ష ప్రియంబున భూతభర్తకుఁ
1. గట్టుఁ బసిండి పాత్రఁబులకండముతోడ ఘృతంబుతోడఁ గ్రొం
బట్టుఁబసిండి సిద్ధిములఁబయ్యెదకొం గొకకొంత జూతి చ
గట్టు లలాటలాచునుకన్నులు మూఁటికి విందు నేయఁగన్. 49
- తే. సహజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకు, బొసఁగ వడ్డించె దత్కాలపుణ్యభిక్ష
సారదోర్ధ్వలకూలంకషంబులైన, వీగుఁబొలిండ్లు పయ్యెద వీడుకొలుప. 50
- క. విశ్వచతుర్దశభువనా, ధీశ్వరునకు భక్తియుక్తి సెనకంబెనఁగన్
విశ్వాచి యనెడునచ్చర, శశ్వన్నధురాన్నభిక్ష సమృతిఁ బెట్టెన్. 51
- తే. కనకనూపురమేఖలాకలకలంబు, రత్నకంకణరవముతో రాయిడింప
నభిషేకముఁ బెట్టె మధురదివ్యాన్నభిక్ష, చిత్తభవకీర్తిశశిరేఖ చిత్రలేఖ. 52
- ప. మఱియు విద్యుల్లేఖాదులగు తక్కులేఖాంగనలు భుజంగభూషణునకు నపాంగరంగ

స్థలస్థలంపటంబులగు కటాక్షపీక్షణంబులతోడఁ గూడ భిక్షాహారంబులు సమర్పించిరి. కందర్పమాదనుండునుం బ్రతిమందిరంబునం జందనకుసుమధూపదీపాద్యుపచారంబులు గ్రహించుచు నవ్వేశవాటంబున భిక్షాటనక్రీడ సలిపి యంతం దనివి సనక కనక గర్భకపాలపాత్రం బర్ధపూర్ణంబై కరవల్లవంబున నుల్లసిల్లి, నల్ల నల్లన యోగపాదు కాయుగళంబు గల్లుగల్లున మ్రోగ మునిజనాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి మునిమందిరముల మోసలల నిలిచి 'భవతి భిక్షాం దేహి' యటంచు వారివాహగణ్డాగంభీర స్వరంబునఁ బలుకుచు, గులాంగనాజనంబు నపాంగదృక్తరంగంబులం జిఱునగవు లిసిఱితలువాఱు గనుంగొనుచు, సంయమిపధూపాతివ్రత్యభంగంబు తనకుం బరమ ప్రయోజనంబుగా గర్వోక్తినందర్పంబుల నిజాభిలాషంబుఁ దేటవఱుచుచు బర్యటించం దొడంగిన.

52

మ. దరహాసంబుల భూలతానటనచేతక విభీషుప్రాధీమక్
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరససంపత్తిస్ఫుటాలోకన
స్ఫురణాభంగుల మానికాంతలమనంబు ల్పూఱులాడెక మహే
శ్వరుఁ డుద్దామవిలాసదారుపనికావాటప్రదేశంబులన్.

53

సీ. సుబలమార్కండేయశునకమాంజాయన మాండవ్యగోత్రసంభవులయిండ్ల
బకదాల్పృథైభ్యకభల్లక్తిజతుకర్ణకణ్వకుత్సాన్వయాగ్రణులయిండ్ల
ఘటజానుకాత్రేయకటకలాపసుమిత్రహరివక్త్రమునివంశధరులయిండ్ల
వాయుభీక్షకభార్గవవ్యాసజైమినిశుకకపిలకుల ప్రసూతులిండ్లఁ

లే. బుణ్యగృహిణులఁ బతిభక్తిపూర్ణమతుల, భాగ్యసంపన్నులను బుత్రపౌత్రవతుల
సతుల ముత్తైదువుల నిర్విశంకవృత్తి, రజనికరఖండమాళి విరాళి గొలిపె.

54

మ. ఇట్లు ప్రతిగృహంబున భిక్షాటనంబు సేయుచు మహాక్షలాంఛనుఁడు వాంఛాను
కులప్రకారంబునం జోరరతవ్యాపారపారాయణుండై మగలకన్న మొఱుంగి సం
ధ్యాసమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబు పురుషులు సమిత్కుశఫలాహరణార్థం బెందేనిం
జనినయడరు వేచి శవభకతక్షతోష్ఠంబును నిరుద్ధనిశ్వాసోత్సాహంబును నివారి
తోల్లాసంబును నిమేషమాత్రసాధ్యంబును నిఖిరీసభయకంపంబు నైనసంభోగంబు
లభిలషించు నారంభోరువులమదనలేఖాకథాసందేశవాక్యంబులను సంకేతస్థానకంకేళి
కేళి నికుంజక్రోడసంవేశక్రీడలను వాతదూతీపరామర్శంబులను భూలతాదేశంబు
లను నపాంగరంగస్థలాస్థలంపటకటాక్షపీక్షావిక్షేపంబులను మందహాసకందళితపరి
స్పందంబులఁ గందర్పపరబ్రహ్మానందం బనుభవించుజేసి మిసిమింతుండనుంగాక
దేవదారు కాంతార మధ్యంబున.

55

సీ. మువ్వన్నెపులితోలు మొలదిండుగాఁ గట్టి కర్కోటకాహిఁ బాగగ బిగించి
చిలువపొంగులును వ్రేల్చెవుల గీలనచేసి వలరాచనీరు మ్రొగలయ నలచి
చిన్నారిపాన్నారితీరాంతుఁ దలదాల్చి కొనగోటిబత లేడికొదమఁ బూని
పచ్చిగోనికతోలుపచ్చడంబు ధరించి గిలుకుమువ్వలకోలఁ గేలఁ బట్టి

తే. పసిడిలపొసనముతోడ సెనకమెనఁగ, బిసరుచాననుపుటియకమైర ధరించి

పెద్దనడిసిథి నిలుచుండి భిక్ష యడుగు, నాశ్రమంబునయందు ఖట్వాంగపాణి. 56

ప. ఇన్విధుబున మన్నధమననుండు మదనోన్మాదంబునం గన్నుగానక మునికశత్రంబుల
పాలివ్రత్యంబులు పాలివుచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ జరియింపం బూనిన నిలింపమానివ్రా
తంబు వారివారికి నెఱింగి గుజగుజవోవుచు నంచనంబు ప్రకాశింపంజాలక
యడంచుకొని యుండుచుండ నప్పాటం బ్రతిభవనంబునఁ బాటిల్లు చీకటికప్పు
కప్పిపుచ్చ వెరవుపడకుండునట్లుగాఁ బ్రకాశించినఁ గట్టయితంబై యందఱు నా
జగజ్జటివేల్పుఁడేనిం బట్టుకొనువానై చుట్టుచుట్టిన. 57

క. ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, మిసిమింతుఁడు గాక యొక్కమిఱుత నిలిచి య

క్కునుమశరహారుఁడు తపసులు, కనమనఁ దరుఁబట్టుకొనఁగఁ గడఁగినఁ బెలుచన్. 58

* * * * * 59

అశ్వాసాంతము

కా. శ్రీమద్దక్షిణకాళికాపురమహాశ్రీకాళహస్తీశ్వర

ప్రేమాత్మోద్భవకాలభైరవకృపాశ్రీవర్ధితైశ్వర్య! యు

ద్దామప్రాధవ! దానవైభవకళాధారేయ! హేమాచల

స్థేమా! వీరకుమారగిర్భధిపలక్ష్మీభోగభాగోచితా!

60

క. కావేరీవల్లభ! నం, భావితబుధలోక! సమరఫల్గున! ధరణీ

దేవార్చనాపరాయణ, కోవిద! తిరుకచ్చినంబికులజలధిశశి!

61

మాలిని. మృగమదఘనసారోన్దేలనానంప్రయోగ

ప్రగుణితహిమపాతప్రాధకేళీవిహారా!

యగురుఘుస్మణవంకవ్యాప్తిగంధాంబుగంధ

స్థగితదిగవకాశా! దానవిద్యానిధీశా!

62

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ

నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము

ప ప్తా శ్వా స ము

పటుక నాథ ధైరవ

దేవ శ్రీ పాదపద్మ దృఢశరభ క్తి !

దేవ బ్రహ్మణ సేవక

దేవ ప్రభుతనయ! యవచిదేవయతి ప్సా!

1

ప. ఆకర్షింపుము.

2

ఉ. హేమనగంబుమీద దివిజేంద్రులు గొల్వ మహావిశుద్ధము

క్రామణిరత్న సంఘటిత కాంచనగండశిలాతలంబున

హైమవతీనహాయుఁ డయి యర్థశ కాంకధరుండు దేవతా

గ్రామణి నీలకంఠుండు సుఖంబునఁ దాఁ గొలుపుండె నర్చిలిన్.

3

ప. అప్పుడు పార్వతీదేవి మహాదేవునియిగిత్తం బెఱింగి యి ట్లనియె.

4

తే. అభవ! నీకంతమూలంబునందుఁ జెలిసి, కామయ్యెడు నిదియేమి కప్పు నెప్పు

మఖిలలోకవిలోచనాష్టాదకలన, కందమై యంద మయ్యె శృంగారరేఖ.

5

తే. ఆనతిమ్ము మహాదేవ! యభవ! నీదు, కంతమూలము నలువైన కారణంబు

నన్ను మన్నించి యీ కారణంబు నాకు, నానతీఁ దగు నీకు లోకాభివంద్య.

6

ప. ఆనిన విని శంభుండు శాంభవి కి ట్లనియె.

7

మ. మును జంభాసురుబాహువిక్రమకళాముద్రావిభాభాసురున్

ఘనదంభోళినిశాత హేతినిహతిన్ భండించి యాఖండలం

డనుమోచంబున దేవతల్ గొలువఁగా వై రావణారాధుఁ డై

ఘనమార్గంబున వచ్చె నాకమునకున్ గర్వం బభిర్వంబుగన్

8

క. ఆవేశను గంధర్వులు, కైవారపదానుసారకమనీయముగాఁ

బ్రావేశిక్రద్రువాగా, నావళులం బరిధమించి రంచిత్తలిలన్.

9

ఉ. క్రచ్చులఁ బారిజాతలతి కావనదేవత జంభవైరివై

మచ్చిక్ర గూర్పఁగా నవసుమ ప్రకరంబుల వేల్పుటేటిలో

విచ్చినవైడితామరలవెంబడి వచ్చినకమ్మగాడ్పులకొ

మెచ్చులరీతి గోకిలసమీరణ దీపన లిచ్చె నొప్పుగన్.

10

క. మందాకినీరంగము, లాందోళము నందఁ జేయు చల్లలన నం

క్రందననిమిదఁ బోలసెను, మందారలతావనాంతమందానిలముల్.

11

తే. దేవతాభర్త యమరావతీపురంబు, జేరఁ జనుచె వేల్పులు చేరి కొలువ

భ్రాజదైరావణానేకప్రచార, తరళమాణిక్యకుండలాభరణం డగుచు.

12

ప. అయ్యవసరంబున.

13

కా. గీర్వాణాధిపుచెంగట న్నిలిచె నక్షీణప్రభావాధికాం

తర్వాణిస్తుతవాగ్విశాసుడు కృతదన్వంద్యవృద్ధానుడు చి

న్విర్వాహస్థిరయోగవైభవకథానిత్యోదయోల్లాసుఁ డ

ద్వర్వాసుండు ప్రసూనమాల్యరుచిమద్ధోఃపద్మవిన్యాసుఁ డై.

14

తే. తనకుఁ బ్రయోచ యనుదేవతాపురంధ్రీ, పావడముఁ జేసెనెద్దాని భయముతోడ

నట్టితనపారిజాతమాల్యంబు హరికి, దర్శనం బిచ్చె దీవించి తాపసుండు.

15

ప. ఇట్లు దుర్వాసుం డాకీర్వాదపూర్వకంబుగా నొసంగినకుమారపారిజాతమాల్యం
బహుళ్యాజారుం డగుశునాసీరుండు దుర్వాసవిజయగర్వాటోపంబునం గన్ను గానక
పట్టికాలంకారతాటంకితలలాటం బగునైరావణకరటికుంభపీఠంబుపై నలవోక
యంబోలె వైచె వైచిన నమ్మదాంధగంధసింధురంబు వసుంధరాభరణశౌండం బగు
తుండంబెత్తి నున్నని యవ్వవృద్ధుండఁ గ్రమ్మనఁ గ్రమ్మఱించి వినరి కేసరంబులు వీసర
వోవ మకరందంబు చిందఁ బొరలు విఱుగం బుప్పొడి నడలం గపాలభిత్రిభాగంబు
మొత్తి యున్నత్రమధుపంబుల రేచి యుప్పరంబునం ద్రిప్పి చెందిరంబు ధూళి
దూలించి యందంద కొంతతడవు వినోదించె నవ్వవుదండ వాస్త్రోష్మతి పట్టినయేనుంగు
వలన నిట్టు నట్టునుం బడి కువిటుచేతం బడినపూఁబోడిపాలిక బెబ్బలివాతంబడిన
హరిణిచందంబునఁ బ్రమత్తునికైవస మగురాజ్యలక్ష్మీవిధంబున విడిపడియుం డస్సియుం
గుస్సియు నొగిలియుం బగిలియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని.

16

మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుండును బ్రస్వేదాంబుపూర్ణాఖిలాం

గకుండుం బాటలగండమండలుండు నై కల్పాంతసంహారరు

ద్రకతోరాకృతి దుర్నిరీక్షుం డగుచుకొ ధట్టించి దుర్వాసుఁ డు

గ్రకటాక్షంబున నిండ్రుఁ జూచి పలికె గాఢాగ్రహవృక్షతన్.

17

క. ఓరి మదాంధ! యహల్యా, జార! త్రిలోకాధిరాజ్యజాత మగునహం

కారంబా యిది మమ్మం, జీరికిఁ గైకొనక యిట్లుసేయుట యెల్లన్.

18

- లే. ఏను దీవించి చేయెత్తి యిచ్చినట్టి, పుష్పమాలికనాదలఁ బూసవైతి
హస్తీచేతికి నిచ్చితి వంకఁబోక, దండనార్హుండె యిష్టవృద్ధుండ నీకు. 19
- క. క్రోధం బితరులకుఁ దపో, బాధక మగుఁ గాని నాతపంబున కది యు
దోషధకమ సలిల మగ్నికి, బాధకమై వైద్యుతాగ్నిఁ బ్రభవించుగతిన్. 20
- క. నీకనులకు నిది మాల్వం, బోతుధరవిరోధి! యింతనుండియు నిట నీ
నాకం బఖిలంబున ని, శ్రీకం బగుఁ గాక నీవిజృంభణ మణఁగన్. 21
- ఉ. నన్నుఁ దిరస్కరించితి మనంబున నించుక భీతిలేక వే
గన్నులఁ గాన వైతి మదగర్వవికారదురాగ్రహైకసం
పన్నునిరాజ్యలక్ష్మికి నపాయము గల్గక యుండు నెట్లు నీ
యన్నియు వస్తుజాతములు సంబుధిలోఁబడుఁగాత లక్ష్మితోన్. 22
- క. ఎచ్చోట నుండు నిందిర, యచ్చోటనె యుండు నత్పదార్థంబులు నీ
యుచ్చైశ్రవ మైరావణ, మచ్చర లమరద్రుమంబు లంభోధిఁ బడున్. 23
- లే. అమృతకుంభంబు పడుఁగాక యభియందుఁ, గామధేనువు పడుఁగాక కంధియందుఁ
దారకాధీశ్వరుండుఁ జింతామణియును, గూడ దుగ్ధాంబునిధిలోనఁ గూలుఁగాత. 24
- వ అని పల్కి దుర్వాసుండు చూడంజూడ నంతర్ధానంబు నేసిన. 25
- క. యతిపతిశాపాక్షరములు, శతమఖున కసహ్యాహృదయశల్యము లయ్యెన్
మరిఁ దలఁవఁ బూజ్యపూజా, వ్యతిక్రమము సర్వకార్యహర మగుఁ గాదే. 26
- లే. మానిశాపాగ్నిదండహృమానుఁ డగుచు, విన్ననైన మొగంబుతో వీడు సొచ్చె
బాకశాసనుఁ డఖిలదిక్పాలకులును, దైన్యవైవర్ధ్యవంతులై తన్నుఁ గొలువ. 27
- వ. ఆంతం గొంతకాలంబునకు. 28
- సీ. రంభాదు లగునప్పరస్సరోజాక్షులు పదునాల్గుజాతులు పడిరి వాగ్ధి
సంతానతరుపారిజాతాదికుజములు మున్నీటిసీటిలో మునిగిపోయె
నైరావణమ్ముఁ జింతారత్నముఁ గూలె నుచ్చైశ్రవంబుతో నుదధిలోనఁ
గామదుగ్ధేనువుఁ గాదంబరియుఁ దాను నమృతకుంభంబుతో నభిః బడియె
లే నిమ్మహావస్తువులఁ గూడి యిందురేఖ, మున్నుగా దుగ్ధమయమహాంభోధిఁ బొచ్చె
బ్రహ్మమునిఘోరకాపప్రభావయుక్తిఁ, బ్రథమదిక్పాలుత్రైలోక్యభవ్యలక్ష్మి. 29
- లే. దివ్యమణి లేక యప్పరస్త్రీలు లేక, యమృతకుంభాదు లగుపదార్థములు లేక
యుక్తేవడియుండె బహుకాల మొప్పుదఱిగి, విగతలక్ష్మీలోనుండై వేల్పుజేడు.
- చ. అమృతముఁ గల్పవృక్షనివహంబును లేనిసుధారసాశన

త్వమున నశోకవల్క్లమధిభానతయుం 1గలపెద్దవేలుపుల్

నముచినిషూదనాదులు మనంబున నొందిరి ఖేదమోదదుః

భము గుడువంగ నోగిరము గట్టగఁ బుట్టముఁ బుట్టకుండుటన్.

31

వ. ఇవ్విధంబున బృందారకు లిందిరావ్యపాయంబున నపారదారిద్ర్యాంధకారమగున్నలై
నగ్నాటులుం బోలి భయంపడి లేటమొగంబు వడి హాటకగర్భపాలికిం బురందరుండు
ముందఱుగాఁ జని మునిశాపయంత్ర మూఁడుఱోకంబులరాచసిరి యబ్ధిఱో మునింగిన
భంగి లేటతెల్లంబుకఁ జెలియంబఱుచిన నానలినాననుండు వెన్నుని గూర్చుకొని
మానమీపమ్మునకు వచ్చి మ మ్మిట్లు సన్నుతించె.

32

క. జయ పార్వతీమనోహర! జయ పరమానంద! జయ నిశాకరనూళీ!

జయ భూమినలలపావక, వియదనలారేంద్రుహాత్మవిలసితమూర్తీ!

33

క. త్రిభువనభువనారంభా, రభటిసంరంభమూలరత్నస్తంభా!

యభినవహిమకరరేఖా, శుభికాలంకారధామశోభితమకుటా!

34

క. దివసావసానసంధ్యా, నవపరమానందనందినాగదీనాథ

వ్యవహరయుక్తియాఽధి, వివిధమహాతాండవైకవిద్యాభిరతా!

35

క. తరుణహిమకిరణరేఖా, భరణా! సురనికరమకుటభాసురరత్న

స్ఫురణాపరిచయరంజిత, చరణా! నిరుపాధికాభిసంప్రతికరుణా.

36

తే. ఆజర! యవ్యయ!యనపాయ! యప్రసేయ!, యాద్య!యనపద్య! ఖేదవిద్యాభిమద్య!

నిర్తలాకార! నిర్ద్వంద్వ! నిరుపమాన!, నిత్య! నిజభక్తవేకుంత! నీలకంఠ.

37

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతింప ననుకుపావరాధీనుడ నగునే నిట్లంటి.

38

తే. అద్ధి మధియింపవలయు నీయవసరమున. నమృతలక్ష్మీప్రధానమహావదార్థ

సముదయంబులు లేకున్న జగము తెల్ల, విన్నబోయిన పతిదీనవృత్తి నొంది.

39

సీ. ఆరసాతలమగ్న మయ్య మునుంగని మందరాద్రింద్రంబు మంఠయప్తి

సర్వసర్వంసహసంభృతిప్రవణండు దండకూకస్వామి తరువుఁద్రాడు

చరమాంగపీఠికాస్థాపితశేషండు కితవకచ్చసరాజు క్రిందిమట్టు

సింద్రాదిసురలు బలింద్రాదిదనుజులు దర్పదుర్వారులై శ్రచ్చువార

తే. లేను బ్రహ్మాయు హరియసు నింత నంత, సుగడువారము సార్వప్రయోగరత్న

నీవిధంబున దుగ్ధాబ్ధి యేచి తరువ, వివిధసద్వస్తులం బ్రభిమంపఁ గలవు.

40

వ. ఇట్టిమహాప్రారంభంబునకుం దగినసాధనసామగ్రి యిది; శేషండును గమతపలియాను
నశేషభువనభారంబునకుం దగినవారి నియోగించి వచ్చునది; యచ్యుతుండు సురా
సురులం గూర్చుకొని మందరాచలంబు వెఱికితెచ్చునది; యేనును బితామహుండును

మున్నాడి పాలమున్నీటిదరికిం జేరి యుండువారము. ఇదియ నిశ్చయం బని యే నంతర్ధానంబుఁ జేసితి. జలజాసనుండును మదాదేశంబున దుగ్ధాబ్ధితీరంబుఁజేరె. జనార్ద నుండును దేవదానవసేనాసమేతుండై దిక్పాలురు గూడ రాఁ బశ్చిమదికాముఖుండై చనువాడు ముందర.

41

శా. కాంచె న్నందరశైలమున్ మృదుతటీగండోపలశ్రేణికా
చంచన్నిర్ఘ్నరవేణికాఘమఘుమస్ఫాయద్దికాగోళమున్
బంచాస్యస్ఫుటకంతనాళనినదప్రథ్వస్తశుండాలమున్
సంచారాలనకిన్నరీశతలతాసాధన్నహింతాలమున్.

42

ఆ. కాంచి యమ్మహాద్రిఁ గదియంగ నూహించి, దిలితసూభవులను దివిజవరుల
నాదివావిలోడ నంతంత దవ్వుల, నుండఁ బంచి యంబుజోదరుండు.

43

ప. చనుదెంచి యప్పొంచజన్మభద్రంఘ జంభారిప్రముఖు లగుదివిజవరుల నెడ గలుగం
దొలంగ నియమించి.

44

సీ. కటిమండలంబునఁ గనకంపుసునుజేల దృఢముగా విగియించి దిండుగట్టి
కట్టాయితం బైనకంతహుంకారంబు గావించె దిక్కులు గ్రక్కదలఁగ
సమధికావప్తంభసంరంభజృంభణ సమకూర్చె నిజభుజాస్తంభమునకుఁ
బాదాభిఘట్టనఁ బార్శ్వదేశంబుల నదలించి ధాత్రి గ్రక్కదలఁ జేసి

తే. పట్టెఁ గదలించె నసియార్చె బాతగల్పె, నెత్తె వక్షస్థలంబున నెఱియ నొత్తెఁ
దోయజాక్షుండు లోకైకదుర్ధరుండు, తాల్చె నవలీల నిట్లు మందరనగంబు.

45

సీ. అంగదాధరణంబులందుఁ గీలించిన వజ్రాలకీలన వదలకుండ
వక్షస్థలంబున వైచిననవకంపుఁ దులసిదండను వాడు దోఁపకుండఁ
గడు నొప్పుఁ దీర్చినకస్తూరితిలకంబు చెమటబిందులచేతఁ జెదరకుండ
నెట్టెంబు సుట్టిన నెచ్చిపించముదండ కొనలేక యొక్కింత గుదియకుండ

తే. శ్రవణకల్పారముకుశంబు బాఱుకుండ, విరులకీల్కొప్పు వదలి కైవెక్కకుండ
నెత్తె శృంగారకందుకం బెత్తినట్లు, కైటభారాలి మందరత్నాధరంబు.

46

శా. గోలాంగూలకులంబు లాకులపడెన్ ఘోషించె శార్దూలమున్
జాలింబొందె లుకాయమున్ సుడిగొనెన్ సారంగమున్ విచ్చె లేఁ
గోలంబున్ బెదరం జమూరుగణ మాక్రమించె బంచాస్యమున్
తాలాంకాపరజుండు మందరమహాధాత్రిధరం బెత్తినన్.

47

తే. ఏడు పాతాళములును గగ్గోడువడి యె, బెల్లగించి మహీధ్రంబు పెఱికినప్పు
డిందిరాభర్త గిరిమీఁది కెత్తినపుడు, గ్రక్కదల సాగె బ్రహ్మాండకర్పరంబు.

48

- లే. ఛాత్రి నాడు వరాహావతారవేళ, నేకదంష్ట్రాగ్రమున ధరియించినట్టి
 తోయజాక్షుండు బాహువస్తువునును, మాటమాత్రమే మోయడే మందరాద్రి.
- లే. మందరాద్రిని మోయించి మాధవుండు, పట్టి తెప్పించె నిర్జరప్రతచేత
 నసురయూధుబుచేత దుగ్ధాబ్ధిదరికి, నబ్జగర్భుండు నేనును నభినుతింప. 50
- ప. అనంతరంబ నేనును హరిహరణ్యగర్భులుం గార్యభారధురంధరులమై ప్రవర్తింపం
 బురందరాదిసురలు జలంధరాదిరాక్షసులును సముద్రమథసంఘనకుం బ్రారంభించిరి.
- లే. అఖిలకార్యసమారంభనాదులందుఁ, బూజనీయుండు గావున బుద్ధి చలంచి
 విఘ్ననాయకు నంబోధివేలమీఁద, సురలు నసురులుఁ గొలిచిరి పరమధక్తి. 52
- కా. క్షీరాంభోనిధి నైకతస్థలమున స్నిహాసనారూఢుఁగా
 హేరంబు స్వరనందను న్నిలిపి ప్రత్యేకంబ దేవాసురుల్
 గారామారఁగ నాచరించి రభిషేకం బుల్లసద్గంధక
 స్తూరీసారథవాసితంబుల నదీలోయంబులం దోరమై. 53
- క. అభిషేకానంతరమున, నిభరాజాస్యసకుఁ గట్ట నిచ్చిరి యదిచి
 ప్రభవులును దితితనూజులు, నభినవద్వివ్యాంబరములు నాధరణములన్. 54
- లే. కుంకుమాగురుమృగ నాభిషంకములను, గంధకర్పూరసహారకర్దమముల
 నలది రమరాసురులు భక్తి యతిశయిల్ల, భవునిపట్టికిఁ బసిడికుంభములఁ బట్టి. 55
- సీ. ఉండ్రాలు నూటిడి పుండ్రేక్షులుం దేనె యనఁటిపండ్లుం బూరియలు ఘృతంబుఁ
 బెసరుఁబప్పును బాలుఁ బెరు గోగిరంబులుఁ బాయసాన్నంబులుఁ బానకములు
 నాళి కేరంపుబొండాలు మీఁగడయను శివసీతసింహంబులు గుఱుములు
 లడ్డుపంబులు చక్కిలాలు మోరుండలు ఖండంబు చలిమిడి మండపప్పు
- లే. లాదిగా భక్త్యచోవ్యలేహ్యదు లైన, బహుపదార్థంబు లర్పించి ప్రణతు లైరి
 వేలుపులు రాక్షసులును నావిఘ్నపతికి, దుగ్ధసాధోధిమంథనోద్యోగవేళ. 56
- ప. ఇట్లు పోడశోపచారంబులం బూజించి దేవాసురులు విఘ్ననాయకు నిట్లని స్తుతి
 యించిరి. 57
- దండకము. జయజయ జగదేకరత్నమణి ! దేవదూడామణి శ్రీశివోజప్రభాజాలనున్నేర
 పాదారవిందా ! ముకుందప్రియా ! యిందుధారీ ! కటస్యందిదానాంబుధారాధునీధోర
 చీగాహకాతూహలాయత్తమత్తద్విరేఫాంగనా గానసంగీతరంగీకృతస్వాంత ! దంతా
 వళాస్యా ! నమస్యా ! త్రిలోకైకవశ్యా ! యవశ్యాయతైలాత్తజాధర్మసంతాన !
 సంతానకల్పద్రుప్రష్నావతంసా ! యసారోరుసంసారమాయాంధకారాహృతిప్రక్రియా
 భాస్కరా ! కోటిభాస్వన్నిరాఘటదేహప్రభాభాస్వరా ! దేవ ! హేరంబ !

లంబోదరా! యేకదంతా! మహాకాయ! సంతప్తకార్తవ్యరాభా! వికలాక్ష! మాంజీ
 ధరా! నాగయజ్ఞోపవీతా! సమస్వీతకృష్ణాజినా! యాఖువాహా! కుతారాయుధా!
 విఘ్నరాజా! గణాధ్యక్ష! కారుణ్యలీలాకటాక్షంబునా మమ్మ పీక్షించి రక్షింపుమీ
 తీరవారాశి సీమందరత్నాధరస్వామి కవ్వంబుగా సీభుజంగాధినాథుండు సూత్రం
 బుగాఁ గచ్చపాధీశుఁ డాధారపీఠంబుగా సర్వదివ్యోపధీవల్లుల నైచ్చి నానాపదా
 ర్థంబు లన్వేన్నలం బంచుకోఁ గోరి యున్నార మిక్కార్చ్య మేవిఘ్నముం బొంద
 కుండంగ నేపిక్రియం జెంద క్షిప్తార్థసంసిద్ధలం నైకొనుం గాక సీయాజ్ఞ సర్వేశ!
 సర్వాత్మకా! నిర్వికల్పా! నిరీహా! నిరాతంక! నిశ్చంక! యోంకారమూర్తీ! సమస్తే
 సమస్తే నమః.

58

క. అని నిర్జరులును దైత్యులు, పననిధిమఘనాదియందు వారణవక్త్రం

గొనియాడి తత్ప్రసన్నతఁ, గనిరొగి సంతసము మీఁక గడఁక దలిర్పన్.

59

ప. కట్టాయితం బై సురాసురులు బిట్టేచి పాతాళగోళంబు క్రిందమట్టుగా నాదికమ
 తంబుఁ బెట్టి వాసుకీ దరిత్రాడుగాఁ జుట్టి తోఁకయు శిరంబును బట్టి మందరాచల
 మంథానంబున దుగ్ధసింధువు మఖింపం గొడంగిరి. ఘమఘమధ్వానంబు దిక్కులం
 బిక్కుటిల్లె. వారివాహపూజాంబులు కడ లవియఁ జడల నుదిలకొనియె. డిండీర
 పిండఖండంబులీ బ్రహ్మాండంబునం బ్రసరించె; సంభస్తరంగంబులు దిగిభకుంభంబుల
 నాస్ఫులించె; నావర్తచక్రంబులయందు గ్రహతారకానక్షత్రంబులు తిరుగుడువడియె
 నప్పుడు రటత్తిమితిమింగిలంబులును లబబచ్చుబలంబును వశద్ధూళియు విరుక్తమ
 తంబు నుద్భ్రమదుష్కజంగంబునునై గంగకుం బరిభవంబును గోదావరికి భేదంబును
 బెన్నుకు విన్నఁబాటును గాళిందికి మాలిన్యంబును వేత్రవతికిఁద్రాసంబును విపాళకుండ్ల
 శంబును శతద్రువున కుపద్రవంబును నాపాదించుచు బాడబానలంబునం దొకతొకనుడు
 కుసీరునుం గలసి నఖంపవచం బై సంవర్తనమయారంభంబునుంబోలె మర్యాద నతిక్ర
 మించుచు గిరికటక పాషాణసంఘట్టనంబున శైగయమిజుంగురులంబోలె సంతర్పణి
 శలాకాశకలంబులు మీఁదికెగయ సంభోనిధానంబు మఘమానంబయ్యె మఱియును.

సీ. మూలాశ్చ సంఘాతములరావీడినిఁజేసి కమతంబు నుభయించి కన్ను మోడ్చె

గిటక పాషాణసంఘట్టనంబున ప్రస్నెఁ గుండలీంద్ర నిపీఁపుకుప్పనంబు

సాసూపలద్రోణియులయుల త్కారంబు దిక్కుండలంబుల దీటుకొనియె

శిఖరకోటిశిలాశ్రేణిరారాపుల గ్రహతారకములు చూర్జంబు లయ్యె

తే. బ్రబలబలగర్వదుర్వారాబహుశుపర్వ, పూర్వగీర్వాణభుజదండభూసిసార

వితతమందరమంథానవివలనముల, సలినిధి మూఁక సంరంభిసంభ్రమమున.

61

వ. ఇట్లు తరువందరువ నముద్రమధ్యంబున.

62

ఉ. బుగబుగమంచు గర్భజలపూరము ఘూర్ణిల బంతిగట్టి కొం
బొగలు తరంగసంఘములఁ బొడ్డంగ నూష్ణ జగత్త్రయంబునుం
బొగులఁగఁ జేయ నుద్దవిడిఁ బుట్టెను నల్లనిచిచ్చు మానిలేఁ
జిగురులచాయలం చెగడుజిహ్వలు గ్రోయుచు దుర్నిరీక్షమై.

63

క. వాసుకివిషభరవిషని, శ్వాసంబుల ఘట్టనముల సుమధికతరమై
యాసాగరమధ్యంబున, భాసురహాలాహులంబు ప్రబలం బయ్యెన్.

64

చ. గరళమహాత్తరానలశిఖానివహంబులు దూఱి పాఱినం
దరికొనియెం జగత్త్రయము తల్లడ మందిరి నెవ్వనంబులె
నురుగరుడోరగామరులు స్రుక్కె బితామహుఁ డంబుజాత్ముఁ డా
తురత వహించె దిక్పతులు తూలిరి ఘూర్ణిలై నేడువార్ధులున్.

65

వ. అప్పుడు సుస్థిరుండై విరూపాక్షుండు త్రైలోక్యరక్షాదక్షుం బగుతనదక్షిణహస్తం
బెత్తి యొడకుండుఁ డభయం బిచ్చితి నని యెంత యూఱుడించిన నూఱుడిలక
నారాయణాదులు గన నే్వలుపులు పలాయమానపరాయణు లై వెనుక మరలియుం
జూడక పోవం దొడంగిన.

66

కా. హుంకారం బొనరించి యప్రతిమరొద్రోద్రేకసంరంభని
శ్శంకాహంకృతిఁ జూచె నీశ్వరుండు హస్తంబున్ భుజంగాధిపా
లంకారంబు నశేషలోక పరివల్తావణ్యలక్ష్యకలా
సంకోచావహదాహభీషణవిషజ్వాలాబిఘ్నతార్థమై.

67

క. స్తంభించి నిలిచె గరళము, శంభునిముందట యుగాంతజలధరముగతిన్
గంభీరహుంక్రియావ, వ్యంభనముజ్జ్వలభమాణసంరంభమునన్.

68

చ. జలధర మంతయై కరటిచందము నైకొని సూకరాకృతి
న్నిలిచి పికంబుతో దొరసి నేరెడుపండును బోలె నుండయై
కలశపయోధిమంథనముఖంబునఁ బుట్టినయమృహహలా
హులము క్రమంబున న్నివునిహస్తసరోరుహమెక్కెఁ జుక్కగన్.

69

క. కటుక మగువిషము విషధర, కటుకం బగుకేలఁ బూని కొతూహలియై
ఘుటికాసంసిద్ధుండు రస, ఘుటికయునుంబోలె మృదుండు గుటుకున మ్రింగెన్.

70

లే. కంఠికానీలరత్నంబుకరణి నొప్పె, లలితమృగనాభిపంకంబుచెలుపు దాల్చిఁ
గాలకూటవిషంబు తక్కుంతమునకు, నాభరణ మయ్యె బ్రహ్మదు లభినుతింప.

71

వ. అప్పు డప్పురమేశ్వరు నిట్లని స్తుతియించిరి.

72

సీ. జయ విరూపాక్ష! యీశ్వర! దివ్యలోచన! జయ వజ్రహస్త! దిశానివాస!
జయ పినాకేష్వర! శాశ్వత! నిత్య! యనిత్య! నిత్యానిత్య! నిరుపమాన!
జయ చింత్య! జయరుద్ర! జయమహాదేవ! యచింత్య! చింత్యాచింత్య! చిత్స్వరూప
జయ పాదభక్తార్థిసంహారకారణ! జయ ముకుందప్రియ! జయ గిరిశ!

తే. దివసమాసార్థమాససద్విశ్వరూప! కల్పయుగ వత్సరాధీనకాలభేద
రుండ! బహురూప! చండిశ! దండపాణి! జయ నమస్తే నమస్తే ప్రసన్నమూర్తి!

ప. అని యనేక ప్రకారంబుల బ్రస్తుతించి నీలకంఠం దనునామధేయంబు శివుని కిచ్చి
రిది కాలకూటోత్పత్తిప్రకారంబు.

74

ఉ. హాలహలాగ్ని దాహభయ మస్తమితం బయినం గడంకమై
వేలుపులు న్నికాచరులు వెండియుం గవ్వపుగొండ వార్ధిలొక
దేలిచి గుమ్ముగుమ్మనంగఁ ద్రిప్పంగఁ జొచ్చిరి దానవేశ్వరుల్
వాలినహాయిం గాఁ గొని యవక్రభుజాబలవిక్రమంబునన్.

75

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువకొ, శరనిధిమధ్యమున నొక్కజలజము పుట్టెకొ
బరిమళపరంపరలచే, సురభీకృత మయ్యె జగము సురుచిరభంగిన్.

76

ప. అయ్యుష్టదళపద్మమునందు.

77

సీ. ఇరుప్రస్థీయలనుండి సురసింధురంబులు పరిపూర్ణ హేమకుంభములు దాల్చు
నందంద నవనిధానాధిదేవతలును సొరిది బాగారువీచోపు లిడఁగ
జయజయధ్వనులతో సర్వదేవతలును గేలందమ్ములు మాళిఁ గీలుకొల్పఁ
బుష్పవర్షములకుఁ బ్రోది యై వినువీధి దేవదుందుభినాద మావహిల్లఁ

తే. బ్రబలి మున్నీటినడునీటఁ బాండువికచ, కమలకాంచనకర్ణికాగ్రంబునందు
బ్రహ్మదిక్పాలవందితపాదపద్మ, పద్మ యుదయించెఁ గన్నులపండు పగుచు.

78

తే. పవడములఁ బోలుక్రీహస్తపల్లవములు, దనర శోభిల్లు హేమపద్మము ధరించి
కలిమిమాపులపూఁబోడి కలశజలధి, నర్ధిఁ గొలు వుండె రత్నసింహాసనమున.

79

క. బలరుహవాసిని పుట్టిన, కలితముహూర్తమున రెండుగడియలమాత్రం
బలిగురికాండై నిగనిగ, కలువలచెలికాండు పుట్టెఁ గలశపయోధిన్.

80

ప. తదనంతరంబ.

81

క. అంసంద యుద్భవించెను, సందిరమున నిందిరౌనుసంజాతములై
మందారకల్పతరుహార, చందనసంతానహరిజాతాదు లొగిన్.

82

ఉ. అంతఁ బయోనిధానమునయం దుదఱుంచె సరోజవాసిని
కాంతకుఁ దోడఁబుట్టు పసఁగాఁ గరపద్మమునం బలూకికా

- సంతతియొక్క హరితకియు సాధనసంగ్రహ మై తలిర్ప ధ
న్యంతరి యెట్టిరోగములవారి కనామయసౌఖ్యకారియై. 83
- తే. ఆదివైద్యుఁ డతండు దుఘాఢిఁ బుట్టె, నమృతపూర్ణ కుంభం బొకహస్తమునను
నంబుచరమును గరకకాయయును నొకటఁదాల్చి సాకారమైనశాంతమయనంగ. 84
- ప. మఱియును. 85
- క. అచ్చపువెన్నెలచాయల, మెచ్చనితనుగిత్తితోడ మేఘధ్వనిపెం
వచ్చుపడఁగ నకిలించుచు, నుచ్చైచ్చశ్చైవ ముదధినడుమ నుదయంబయ్యెన్. 86
- తే. ఊరవారాశిలో నవతారమయ్యెఁదార యనుకన్యకయు నతిధవళనయన
తారకారాజబింబావదాతవదన, తారహారాదిభూషణోత్కరముతోడ. 87
- క. ఆయ్యంభోనిధివారిగర్భమునయం దై రావణం బుద్భవం
బయ్యెం గండతలంబునకొ దొరఁగుదానాంభక్తిప్రవాహంబు లెం
దొయ్యెయ్యొక బ్రభవించి తజ్జలధిసీ రుద్ధింప దిక్స్పంధుల
న్వియ్యం బందఁ గఠోరగర్జితమహానిర్ఘాతనిర్ఘోషముతో. 88
- సీ మధుకరంబులు పుట్టె మధుకరంబులు గావు రమణీయచేదీగర్భములు గాని
శశిబింబములు పుట్టె శశిబింబములు గావు మహితవక్త్రేందుబింబములు గాని
మెఱుంగుదీఁగలు పుట్టె మెఱుంగుదీఁగలు గావు లలితకోమలతనూలతలు గాని
చక్రవాకులు పుట్టె జక్రవాకులు గావు కఠినంబు లగుచన్నుఁగవలు గాని
- తే. యనఁగ మందరకందరవ్యాప్తిచలిత, వార్ధిక్యోలసీచికావర్తతలు
నుద్భవిల్లిరి రంభాతిలోత్తమాదు, లప్సరస్త్రీలు దేవవేశ్యాజనములు. 89
- క. తరిగొండఁ దరువఁదరువం, దిరుగుడువడునుదధిలోనఁ దీప్రముగా ది
ర్దిరఁ దిరుగుచుఁ దరఁగలవడి, దరతరమ నుపర్వసురభి దరికిం జేరెన్. 90
- ఉ. అంత న్విద్రుమవల్లరికిసలయవ్యాప్తైకశంకావహః
త్యంతస్వచ్ఛరుచిచ్ఛటల్ జలధిపై నందంద వర్తింపఁగా
స్వాంతాశాంతరభూమిభాగమున విశ్వంబుం బ్రకాశింపఁగాఁ
జింతారత్నశలాక పుట్టె మహాక్షీరాభిమధ్యంబునన్. 91
- తే. తరువఁ దరువంగ వాఙ్మధ్యంబునందు, నాగవల్లీలతాప్రతానంబు పుట్టె
నమృతసంసర్గమునఁ గదా యాఱునెలలు, బరగు నేయాకునకు లేనిసరసపుత్తి. 92
- క. శీతలపరిమళధారా, పాతపవిత్రాయమానపవమానం బై
యాతోయధిమధ్యంబున, శ్రీతులసీవనము పుట్టె శ్రీయంశమునన్. 93
- తే కలిగ దివ్యోషధీలతావలులశక్తి, బాలమున్నటిసిటిహృది బ్రథితలీల
విమలగారుడమాణిక్యవిభ్రమంబు, లభినవంబులు హరితదూర్వాంకురములు. 94
- ప ఇట్లు మహార్ణవజాతంబు లగుపదార్థంబులం గనుంగొని బ్రహ్మాదిదేవతలు హరునను

శకాంకుని హరికి లక్ష్మీ నిందునకు వైరావణోచ్చైశ్రవ్యంబులను నిచ్చిరి. అప్పరసల నాకంబున నుండ నియమించిరి. కామధేయపును వరుణున కొప్పనంబు సేసిరి. కల్ప తరుచింతామణుల నందినోద్యానంబునం బ్రతిష్ఠించిరి. దూర్వాంకురంబులు హేరం బున కవతంసంబుగా నొసంగిరి. నాగవల్లిదళంబులు భోగార్థంబుగా భూజనంబుల కిడిరి. శ్రీతులసికావనంబులును సకలతీర్థంబులకు సమాశ్రయంబుఁ గావించి; యనంత రంబ మందరంబును యథాస్థానంబునం బెట్టి వాసుకిం బాతాళంబున కనిచి కమత పతిం గుస్తరించి నివాసంబులకుం బోవ నుద్యోగించి యున్నంత.

95

ఉ. అంధకకాలకేయమహిషాదులు దైత్యులు బాహుశైలద
ర్వాంధులు గూడి యొక్క మొగ మై పడిఁ దొమ్మి యొనర్చి వైద్యు ని
ర్బంధము సేసి కైకొనిరి గ్రక్కునఁ దన్న హనీయదక్షిణ
స్కంధముమీఁద నున్నమణికమ్రసుధారసహేమకుంభమున్.

96

తే. ఆమృతకుంభంబుఁ గైకొని యసురవరులు, వేఱ యొకచోట వేలంబు విడిసియుండి
రమరులకు నీక యప్పుదార్థముఁ గడంగి, తార విభజించి భుజియించువారుఁ బోలే.
ప. అవిధుఁ బెఱింగి హరవిరించులు విష్ణు రావించి గోత్రకలహంబు మాన్ప నిఖిలమా
యోపాయవిద్యావిదుండ పగు నీవ యెఱుంగుదు మాకు నిం కిక్కడ నుండం బని
లేదు పోయి వచ్చెద మని యామంత్రణంబు సేసి నిజస్థానంబుల కరిగినయనంతరంబ.
తే. కైటభారాలి యక్కార్థగతికే దగిన, యనువు చింతించి యసురుల నవమతింప
సురల కమృతంబు నొప్పింప వెరవు దెలిసి, యరిగెనంతర్హితుం డయియన్ముతముగ.

ప. ఇవిధుఁబున హరి యంతర్ధానంబు చేసినముహూర్తమాత్రంబున.

100

కా. అకాశంబుననుండి డిగ్గై నొకనీరాంభోజపత్రాక్షి ది
వ్యాకారంబును దివ్యమాల్యములు దివ్యాలంకృతు ద్వివ్యద
స్త్రాకల్పంబులు దివ్యగంధములు నాహా పుట్టఁ జేయంగ నా
కాకశ్రేణికి దైత్యపక్షికిని విద్యుల్లేఖచందంబునన్.

101

క. బృందారకపగ్గమున దిగి, యిందివరపత్రనేత్ర యిరువంకలవా
రుం దమక తమక యిటు రా, యిం దనఁగా రెండువీళ్లయెడమున విడిసెన్.

102

ప. నిలిచి హావభావవిలాసంబులన దేవాసురులౌ భ్రమింపం జేయుచు స్కంధావార
మధ్యంబున.

103

సీ. పాకశాసనునకుఁ బరిహాసపచనంబుఁ గాలకేయునకు శృంగారలీల
వై పస్వతునకు భ్రూవల్లరీనటనంబు కరటిదానవునకుఁ గలికిచూపు
పాశ పాణికిఁ గుచస్రాంతోరుదర్శనం బంధకాసురునకు నలఁతినగవు

- ధననాయకునకు శుక్రంతావిశేషంబు మహిషునకును నర్తమర్త కలన
 లే. గంధవహునకు సిగ్గు జలంధరునకు, గలికితనము పావకునకు గౌను బలికి
 వలపు నటియించుచును వారవార తనకు, దాన వారికి నారికి వైనయట్లు. 104
- లే. అందఱు బ్రమపెట్టుచు నవ్వఘాటి, యెవ్వరికి దాను బ్రగుయక యెడనయ్యుండె
 దానిపై వాలి చొక్కె నందఱునములు, గంధఫలిమీద వాలుధృంగములపడి.
 లే. అనురులకు దేవతలకు నయ్యవసరమున, బాలువోకుండె నప్పు డప్పన్యనయన
 యుభయవాదులు గూడి యయ్యుత్పలాక్షి, పాదపంకజములగును బట్టులైరి. 106
- ప. మఱియు విష్ణుమాయావిశేషంబున. 107
- క. ఇది చెప్పినట్ల చేయుదు, మిది పంచినయట్ల నడతు మిది కళ్యాణా
 భ్యుదయవిధానము మాకని, హృదయంబుల దలచుచుండి రిరుదెనవారల్. 108
- లే. కనకసింహాసనము పెట్టి కాళ్లు గడిగి, పాదతీర్థంబు లొగి ద్రావి ప్రణతిసేసి
 కొలిచి కూర్చుండి రిరువంకకొలమువారు, భువనమెహిని యైనయప్పువ్వఁబోడి.
 క. ఎవ్వనివంక గనుంగొను, నవ్వనితామణివిలోచనాంచలమున వా
 డవ్వేళన కిలించు, న్నవ్వం బగుకేలుదోయి మకుటాగ్రమునన్. 110
- ప. వైరానుబంధంబు లుడిగి యియ్యరువాగువారం దమలోన ని ట్టనిరి. 111
- క. మన మొండొరు నవ్వుక యెడ, నునిచిన యాయమృత మితయును దగ నింకే
 మని యొండుగాఁ దలచు కీ, పనితామణి పంచిపెట్ట వలయుం జూడీ. 112
- ప. అని యచ్చుతకలకంబు చెచ్చి యప్పుయోజాక్షిచేతి కిచ్చి ధర్మంబు పుణ్యంబు
 పాపంబు నీయది యిరుదెఱుగులవారు నీకు నొక్కరూప యిప్పదార్థంబు మాకుం
 బంచిపెట్టుము. 113
- లే. తప్ప కుండఁగఁ బక్షపాతంబు లేక, పంచిపెట్టెడువా రస్పృరంఘు గాక
 యన్నదమ్మల మై యుండి యకట పేము, నిన్ను వడ్డించు మందుమె యన్నమిన్న.
 లే. అనిన నే నేర్తు నయ్య మీయంతవారు, కొరి కూర్చుండ నమృతంబు గుడువఁ బెట్ట
 బంచి వడ్డింపనేర్పు టల్పంపుఁబనియె, తొల్లి యొకసాఁ డెఱింగినల్లోన గాదు.
 ప. అయిన మీవచనంబులు చెఱుపంజాల నానేర్చినవిధంబున సుధారసంబు వడ్డించెద
 మీరందఱు గృతస్నానలై పయోధిపులిన వేదికాస్థలంబున నిరుదెఱుగులవారు
 రెండు బంతులుగాఁ గూర్చుండు దని నియోగించిన. 116
- అ. వార లట్లచేసి వరుసగాఁ గూర్చుండి, పసిడిపల్లెరములు పన్నికొనఁగ
 నల్ల నల్ల పచ్చె నలసయానంబున, నమృతకుంభహస్త యగుచు దరుణి. 117
- మ. అరభిందాసన వట్టుఁబుట్టముచెఱుం గాందోళనం బొంద ని

రృరపీన ప్రసభార మల్లఁ గదలకై రత్నాలతాటంకముల్
మొరయ న్నూపురమేఖిలావలయముల్ మ్రోయంగ పాత్రంబుల
స్సరభేన్వాజ్యము ప్రస్తరింపఁ దొడఁగె న్నూర్వాంకురాగ్రంబునన్.

118

ఉ. స్నానపవిత్రగాత్రులును చందనచర్చితబాహుమధ్యముల్
మానసమాధినిష్ఠులును మత్సరచిత్తులు నై మహాసమా
ధానముతోడ సుత్తరము దక్షిణము స్సముపాశ్రయించి య
ద్దానవులు స్సవర్షులును దప్పుఁ బ్రయంబుగఁ జూచు చుండఁగన్.

119

ఆ. హోమపూర్ణకుంభ మెత్తి వడ్డింపంగఁ, గడఁగెఁ గాంచనంపుగరిటె ముంచి
కాంతిమంత్రసూచనంస్కారపరిపూత, వదను లైనయుభయవంశ్యులకును.

120

క. లోయునిజాలయ మమృతము, లోయజదళనేత్ర సురలలో యంబునకు
మాయామృతపూరము నై, లేయులకుం బోయు నత్యధికధీప్రాధిక్.

121

తే. మధురగోక్షీరధారాసమాన మైన, మంచియమృతంబు వెట్టె వై మానికులకు
మగువ మృగతృష్ణికాంభసమాన మైన, కల్లయమృతంబు వడ్డించె గర్భరులకు.

వ. ఇవిధంబున నప్పరమాణుమధ్య తథ్యమిథ్యామృతాహారంబు లాసురాసురులకు వెట్టి
కామదుగ్ధేనుస్ఫుతధారాభిసారంబుగావించి పంక్తిమధ్యంబున నిలిచి కంకణరూప
రూపాత్కారంబు తోరంబుగా నాపాశనంబు వోసి యారగింపుండు ప్రాద్దువోయె
ననుచు నెలుంగెత్తి మత్తకోకిలకంతకుహూపంచమన్వరంబునం బల్కిన.

123

తే. మొదలఁ దేనియలుట్టునంభోరుహాక్షి, ముద్దుఁబల్కులు శ్రుతిపుటంబుల భుజించి
పిదప భుజియింపఁ దొడఁగిరి త్రిదశవరులు, నై త్యులునుదధ్యమిథ్యాసుధారసములు.

క. కిక్కురు మన కమృతంబు, గ్రుక్కలువెట్టుదురు సురలు కోణపముఖ్యుల్
తక్కురిసుధారసంబులు, గ్రుక్కలువెట్టుదురు వారిఁ గూడియె తారుక్.

125

తే. గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ గడుఁ దేజ మెక్కుచుండె
నమరులకు గ్రుక్కగ్రుక్కకు నడఁగేమందె
నై త్యులకుఁ దేజ మట్టివిధంబు గాక
రాహుకేతువు లనియెడురాత్రిచరులు.

126

వ. తమయెదిరిపొక్తి నున్నచంద్రార్కులసంగడి న్నోటాగి కూర్చుండిన నాగ్రహరాజు
లిద్దఱుం దమలోన నిట్లని నిచాఁగిరి.

127

ఉ. పంచన వేల్పుటెంకి కిటువచ్చి యుపాంతమునందు ముందటం
గంచముఁ బెట్టుకొన్నయది కర్బురయగ్గము మాటువెట్ట నే
తెంచుచు నున్నవాఁడు మనదేవర విష్ణుఁడు వెంట నీరి సూ

- చించుట మే ల్బుధారసము చిప్పెడువోయకమున్న శౌరికిన్. 128
- తే. అని విచారించి చెప్పునున్నంతలోనఁ, బోనె నిరుగంచములయందుఁ బుడిసెడంత
త్రావియును ద్రావకుండఁగ రాహుకేతు, లనుచుఁ జెప్పిరిమురవైరి కర్కవిధులు. 129
- మ. అటు విన్నప్పుడ తత్సుధారసము కంతాభక్తిప్రదేశంబు సొ
చ్చుట లేకుండఁగ రాహుకేతువుల యక్షుడోత్తమాంగంబు లొ
క్కట భుజించెను మాయపుంబడఁచియాకారంబు వీశోక్త య
క్కటకాలంకృతహస్తచక్రమున శ్రీకాంతుం డవిధ్రాంతుడై. 130
- క. రాహునకుఁ గేతునకు హరి, బాహుచక్రమున నదరు పాటిల్లుటయ్యెన్
హాహానినాదవటుకో, లాహలబహుళంబుగాఁ గలంగిరి దివిజున్. 131
- సీ. వేగ మాయావధూవేషంబు డిగఁద్రావి కైకొనె నిజమూర్తి కైటభారి
హరి తమ్ము వంచించె సరివేళ గా దని వైత్యులు చనిరి పాతాళమునకు
నమ్మతంబు భుజించి యమ్మతకుంభముఁ గొంచు జనిరి వేల్పులు నిజస్థానమునకు
బహువారములయందు బహువస్త్రులు గాంచి కలశపాథోరాళి కాను పుడిగె
- తే. సుక్రేవడి యున్కిమాని పెల్లుబ్బె నాక, మహర్షికామినీతురంగాగిక్ముల
నచ్చుతుండు లచ్చి నటఁ బెండ్లియాడి యరిగె, నాగరిపు నెక్కివైకుంఠనగరమునకు.
- క. ఈవార్ధిమధనకథనం, బేవారు పఠించిరేని నెలమియు. నాయు
శ్రీవృద్ధులఁ గాంతురు వి, ద్యావత్తయు యశముఁ గల్గు నావారలకున్. 133
- కా. శంకాశంకఃహీనవిక్రమకలాసాకల్య విజ్ఞాన! సా
హంకారోరువి వేకనిక్రమ ! సురాహారాహితస్పర్ధిని
స్సంకాశోజ్జ్వలకీర్తివిభ్రమ ! మహీసంకల్పకల్పద్రుమా !
లంకాశంకరశైలమధ్యవసుధాలంకార భవ్యక్రమా ! 134
- క. శరణాగతధీపంజర ! నరకుంజర ! దానకర్ణ ! నందికవిద్య
ద్వరపర్ణ ! విమలచరిత, స్ఫురితా ! యనవరత శంభుపూజానిరతా !. 135
- ఉ. పేంద్రవజ్రము. కులప్రదీపా ! యలఘుప్రతాపా !
విలాసశక్రా ! జితవీరచక్రా !
కలాజయంతా ! ఘనకాంతికాంతా !
నీలీనశంకా ! నిజనిష్కలంకా ! 136
- గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయూహీత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు

సప్త మాతానామము

కాళహస్తి నామ

ప్రాకారాంతఃప్రణీతపాతాళగుహః!

శ్రీ కాళహస్తిభక్త సు

ధీకల్పితవిభవ ! యవచిదేవయతిహ్న !

1

వ ఆకర్షింపుము.

2

ఉ. అద్భుతం డింద్రకీలగిరియందు రసాలతమాలతాలనీ

పార్జునలూభ్రాంతిందుకనవామలకీపనసామ్రపాటలీ

సర్వకురంటకాదిగురుచందనచందననింబకేతకీ

భూర్జకపితృపూర్ణముఖభూరుహపుణ్యతమాశ్రమంబున్.

3

క. ద్యూతపరాధవమున నగు, చేతోదుగ్ధమునఁ దనము చేయుగఁ దొడఁగెన్

భ్రాతలయనుమతి శత్రు, వ్రాతజనూర్థంబు మది దివస్సతి గురిగాన్.

4

మ. ధనురస్త్రంబులు కేలఁ దాల్చి శరధిద్వంద్వంబు నేపార మీ

పున బంధించి కిరీటియై కవచియై పూనెం దపశ్చర్యయ

ర్జునఁ డత్యంతగరిష్ఠనిష్ఠ నమరేంద్రుం గూర్చి యయ్యింద్రకీ

లనగ్రంబునఁ బ్రత్యనీకవిజయశ్లాఘాభిలాషంబునన్.

5

క. వంచన మనంబులొన నొ, కించుకయును లేక యమ్మహేంద్రముమీదన్

బంచానలమధ్యంబునఁ, బాంచాలీవల్లభుఁడు తపం బొనరించెన్.

6

లే. గాంధీపముతోడ నొకయోగదండముప్పి, యస్త్రములతోడఁ గొన్నిదర్శాంకురములు

1 కలపములతోడఁ బుండరీకంబుతోలు, దాల్చి క్రీడి విరుద్ధపుండవము చేసె.

7

తా. శాకాహారుఁడు నిర్బితేంద్రియుండు పాపాణాగ్రతలుండునై

నాకేశప్రియనందనుండు సలిపె న్నానాప్రకారంబులన్

1. కత్తళముతోడ.

హరి—6

వాకుం జిత్రము దేహము స్ఫరియెకా నానాతవశ్చర్యలక్
వ్యాకీర్ణోరగసింహభల్లకలులామూభీలశైలాటనిన్.

8

సీ. పతయాకునిర్ఘరాంభః ప్రవాహంబుల నఘమర్దనాన్నిన మాదరించు
గొండగోగుంబుల గుండవర్ధనముల నర్పించు శశలాంభనార్ధనాశి
స్ఫటికాక్షమాలికాపాణి ప్రవాళుడై జంభారిమంత్త్రంబు జపముచేయు
నొంటికాల బుజుబు నూర్ధ్వంబుగాఁ జూచి తడవుగా నిలుచుండి తప మొనర్చు

తే. శరభకార్దూలసింహాదినత్యచయము, కెరలి తనమీద బిట్టు లంఘించునపుడు
కడిమిఁ జెండాడు భుజవండ గాండివోగ్ర, చండతరకాతనిర్హతకాండవితతి.

9

తే. వీరరసగర్భితం బయ్యు విస్తరిల్లె, శాంతరస మొత్తయును సస్యసాచియందగు
సులయశైలనితంబమండలమునందు, సర్పవేష్టితచందనత్వజమట్లు.

10

ప. ఇవిభిధంబునఁ గపికేతమండు గాండివజ్యాపూతరేఖాక్షిణకళంకాలంకారంబు లగుకరం
బులు నీవారపాకంబునకును బాంచాలకన్యకాకుచకుంభకుంభమప్రేక్షణీయం బైన
వక్షంబు దుద్రాక్షధారణంబునకును నంగారపర్ణగర్భనిర్భేదనచణహుంకారకారణంబగు
కంఠంబు మహేంద్రదేవతామంత్రాక్షరధారణంబునకును ఖాండవదహనవేశా
విజ్ఞానభితావప్తంభసంరంభం బగుహృదయాంభోరుహంబు ప్రణవోపలంభమునకును
గుభసంభవప్రదిష్టకాఖ్యాశిఖరపక్షిలత్యృవలూకనజాగరూకం బగుపీక్షణంబులు నాసి
కాప్రదేశానుసంధానంబునకును యంత్రమత్స్యవిభేదనోపాయసందర్శనప్రభావసంసిద్ధి
యగుబుద్ధి వృద్ధోపసేవనమునకును గంగాజలనిగ్రహేనుగ్రహేపాదనసమగ్రంబగుమానసో
త్సాహం బింద్రియభంగంబునకును సుత్తరగిర్విజయయాత్రాధురీణంబులగుచరణంబులు
తీర్థగమనంబులకును బాల్పడఁజేసి జగజ్జెట్టిబిరుదంబునెట్టువొనం జేసి తండ్రుఁగఱచి
తపంబుఁజేయుచుండ దినంబులు గడచె వారంబు లరిగె బక్షంబులు సనియె మానం
బులు వోయె ఋశువు లతిక్రమించె సువత్సరంబు దాఁచె నయ్యవసరంబున.

11

సీ. తెల్లనిగడ్డంబు తెల్లనిమీసము ల్నరసిసరోమపాండురశిరంబు
మేధావిబొట్టును మెఱుంగుజన్నిదములు భూతిలలాటప్రిపుడ్రకంబు
గావిదోవతియును గంఠోత్తరీయంబు నిష్ఠితోలయుఁ జంక నిట్టితోలు
బంచాంగమష్టియుఁ బాణి బవిత్రంబు ¹నొక్కచేలికి వెండియుంగరంబు

తే. బాటుబొజ్జయుఁ *గుళదబ్బసంబెలయును, ²జైత్తగొడుగును జక్కదాల్చి కుతుకమునఁ

1. నొక జుట్టచేల వెండుంగరంబు. 2. నెడమకేలను నిడు
గోల గొడుగు దాల్చి.

- దనకు సజ్జాలిగా నొక్కతపసి వృద్ధుఁ బ్రాప్తజుఁడువచ్చెనొయ్యెయ్యఁ బాథుకడకు.
 ప. వచ్చి యాశీర్వదించి మహాత్మా! నీసంగడంబునం దవంబు చేయవచ్చితి నిహోచ్చి గొన్ని
 దినంబులు క్రూరజంతువులు నన్ను బాధివసుండ నరసికొని యుండవలయు ననివల్కి
 యతనిముందటఁ బరిక్రామింతుఁడంటోలే జతికిలంబడి కూర్చుండి. 13
- లే. మోఱకునిచందమున నీతితాఱచూపు, పాండవేయునివై దార్పి బ్రాప్తజుండు
 వలికె నిప్పుచ్చరం బైనభావణములఁ, బరమనాస్తికభావంబు పరిమళింప. 14
- లే. అన్న! యెవ్వరివాడ వీయడవిలోనఁ, దపము నేనెదు నీమంత్రతంత్రపదులు
 పాకతానన దేవతాప్రార్థనాను, సూచకము లైనయవి యన్ని చూడ నిపుడు. 15
- ఉ. చక్కనివాడ వెంతయును జల్లనివాడవు భాగ్యరేఖఁ బెం
 పెక్కినవాడ వీవివిన మెక్కడ నీసుకుమారతాగుణం
 బెక్కడ ఘోరవీరతప మీయెలప్రాయమునందుఁ జేయునే
 యుక్కట యెవ్వఁ డైన నకృతాత్ముడ వీ వొకరుండు దక్కఁగన్. 16
- క. శరచాపధారణంబున్, బరమమనశ్శాంతి దాంతి పరిపాకంబున్
 బరికింపఁ “జంకదుడ్డును, శరణార్థియు” న నెడునట్టిచందము దోచెన్. 17
- క. వైరిమదకుంభికుంభివి, దారణదారుణకృపాణధారలు పరిహూ
 కారములు కందమూలఁ, ధారములకుఁ బాలుపడెఁ గదా నీకరమున్. 18
- కా. ఈభద్రాకృతి యిమ్మహాభుజయుగం నీదీర్ఘకోదండ మీ
 యాభీలత్వ మొకం డొకొండ భువనై కాధ్యక్షతాహేతు వే
 లాభం బాత్మఁ దలంచి చేసె దొకొ గోలాంగూలభట్లకామ
 త్రేభాకీర్ణవనాంతరంబునఁ దపం బేకాగ్రభావంబునన్. 19
- లే. ఈశ్వరునిఁ గూర్చి చేసెద వేని లెస్స, మాధవునిఁ గూర్చి చేసిన మాకు పితవు
 ల్రప్తఁగూర్చి చేసిన నది పరమతరము, తగునె యిల వజ్రధరుఁ గూర్చి తపమునేయ.
- లే. ఎవ్వఁడువదేశ మొనరించె నింద్రుఁ గూర్చి, తపము నేయుము నీవంచు దయ దలిర్చు
 నాతఁ డెఱుంగఁడు గాక యాయది భేది, గౌతమునియింటఁ జేసినకామగోష్ఠి. 21
- సీ. ఆసహస్రాక్షునియాత్మసంశుద్ధికిఁ బరమసంయమియింటిపంచ సాక్షి
 1యానిర్మలీంద్ర బాహ్వీక్రమమునకు భుజగాంతకునియొకపోక సాక్షి
 యాసునానీరు నహంకారగరిమకు నిషధాచలముమీఁది నెలవు సాక్షి
 యాశచీవల్లభు నౌచిత్యకలనకుఁ దాపసుచేతిపూదండ సాక్షి
- లే. యిట్టిదేవేంద్రువలన నీ వేమి ఫలము, 2వడనెరవు చాలు నీవాంధ పాదుగాను

- వాడు నీకంటె నేమిట వాని గలడు, తగదు చాలింపు నొకప్పుడు నీవను. 22
- వ. అని యెంతచెప్పిన నత్యంతధీరోదాత్తు డగుపాండువుత్రుం డూరక తపంబు చేయు
చుండె నట్టియేకాగ్రభావంబునకుం బ్రియంబంది వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబుమాని వృద్ధ
శ్రుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేడు మనుటయో. 23
- గ. గురుభిష్ట కర్ణ సైధుచ, గురుకనయులతోడఁ గూడఁ గురుపతిబలము
స్మరిమార్చునట్టిసత్వముఁ, బురుహూతా యిచ్చు కరుణ పొందిరి పోవన్. 24
- వ. అనిన నింద్రుండు సవ్యసాచి కిట్లనియె. 25
- తే. భీష్మ గురుకర్ణ కృపు లనిగ్భేర్యబలంబు, ద్రౌపదిభూరిశ్రవోభగదత్తశల్య
నైంధవులు పేరు గలవారు సుసరజయము, శంభుకృప లేక యెట్లుగి సంభనిచు.
- న. పశుపతిఁ గుఱించి శపంబు నేయము తప్పిసాదంబున సీనుం జయం బయ్యెడు
బుద్ధర్థసంబు కాంగలయది పోయి వచ్చెద నని యింద్రుం డంతర్ధానంబు చేసె. 27
- తే. తండ్రి చెప్పినమాటలు దప్ప కవ్వ, దాదరించి ధనంజయుం డభవుఁ గూర్చి
యింద్రకీలాచలంబుపై నేకనిష్ఠ, ధీరుఁ డొనరించె నతిఘోరసీతపము. 28
- మ. భసితోద్ధూళితనిర్మలావయవుఁడు స్థంభాక్షరీసంతతా
భ్యసనవ్యాప్తిపరాయణుండును శివధ్యానానుసంధాతయున్
మన్యునిస్థితరక్షుచర్మమయకంఠాభద్రపీఠుండు నై
యనమస్థేమఁ గిరీటి పాశుపతదీక్షారంభముం గైకొనెన్. 29
- సీ. ప్రధమసంధ్యా రాగపరిపాటి మిన్నేటికనకపంకజోరకములు దెలుపఁ
గందువాఱినమించుగచ్చుటద్దమువోలె విధమండలము కాంతి పీడుకొనఁగ
దర మైనవేణోకఁ దఱసి వెన్నెలఁ గ్రోలి దివిఁ జకోరములు మత్తిల్లి యాడ
మందరాచలకూటమధ్యభాగమ్మునఁ గృత్తికానక్షత్ర మత్రిమిల్ల
- తే. మృదులభస్మరజశ్శయ్య మేలుకాంచి, యమలరుద్రాక్షధారణం బాచరించి
యర్జునుఁడు వర్ణశాలికాభ్యంతరమున, హరున కొనరించు నడుగోదయాచ్ఛసంబు. 30
- క. కపికేతుఁ డింద్రకీలా, ప్రపాతపతయాభునిర్ద్వరస్మాతుం బై
యుపచారిధుల నన్నిటఁ, దపనోదయవేళ వ్యాళధరుఁ బూజించున్. 31
- మ. అపధానంబునఁ బాకశాసనముతుం డధేందుకొటిరు సం
గవకాలంబునఁ బూజనీయు హిమవాహకర్పూరకస్తూరికా
ద్రవకాలాగురుగంధసారసురభిద్రవ్యంబులం బూవులన్
లవలీనర్జరసాగురుప్రముఖ నానాధూపధూమంబులన్. 32

- కా. పంచబ్రహ్మషడంగబీజసహిత ప్రాసాద పంచాక్షరీ
చంచన్త్రం త్రవరంపరాపరమనిష్ఠాతత్పరత్వంబునకే
మంచుంగొండయనుంగుండెట్లొకొడుకు న్నధ్యాహ్నకాలంబు నే
వించు నిర్విర్రరాజసూనుడు మనో¹పీఠీసదాధ్యాసితన్. 33
- కా. ²వైయాఘ్రాజీనఖండమధ్యమున శేషకే బద్ధ పద్మాసనుం
డాయంద్రాత్తజుఁ డింద్రకీలశిఖరీంద్రారూఢబిల్వద్రుమ
చ్ఛాయానిర్మలచంద్రకాంతమణి పాషాణప్రదేశంబున
స్నాయంకాలము పూజ సేయు నభవు స్సంధ్యానటుం ధూర్జటిన్. 34
- ఉ. అంచితభక్తితో శివుని నర్థనిశాసమయంబునందు నే
వించు గురూపదేశపదపీఠిశుద్ధసమర్చనావిధి
గాంచనకొరకంబుల? బిక్రప్రసవంబుల గొండగోగులకే
గాంచనకందరాముఖగృహంబుల బార్ధుడు సంస్కృతార్ధుఁ డె. 35
- స ఇట్లు పాశుపతదీక్షాధురంధరుండై కాలకంధరుంగుఁటించి తపంబు సేయుచుండఁ
గొండొకకాలంబునకు. 36
- మ. ఒకనాఁ డింద్రతనూభవుండు గిరికూటోత్సంగభాగంబున
న్వికచానేకలతాతరు ప్రతతులకే దేవార్చనాపుష్పకొ
రకము ల్లోయుచు నుండఁ గాఁ విసంబడెకే శ్రవ్యంబు లై కుర్కుర
ప్రకరోదంచితకంతనాళికుహలీజౌజౌమహారావముల్. 37
- తే. పాయగోసులకంటెఁ గేసరులకంటెఁ, బులలకంటెను విరుసలై పొగరు మిగిలి
జల్లకొని వచ్చెఁ బైవైనిసారమేయ,యూధములు వేదమయమూర్తు లుద్ధతముగ. 38
- తే. ప్రకటలీల నుదాత్తంపుఫణిలిఁ గొన్నిక్రమముతో ననుదాత్తస్వరములఁగొన్ని
స్వరితముల బ్రచయంబులవరుసఁగొన్ని, ఘోషణముసేయఁదొడఁగె నాకుర్కురములు. 39
- క. కనకపుశృంఖలల ద్రయీ, శునకంబుల బట్టుకొనఁగ సూరల బ్రమధుల్
తను నిరుచక్కియ లీలా, వనచరులై కొలువఁ గవటవై హాతివఁ డై. 40
- సీ. వికటపాటలడటామకుటికాభారంబు కలుకై నజాంజులు నెఱులు గాఁగఁ
జారుసుధాధామశకలానతంసంబు పెడకొప్పుపై నుండువీకె గాఁగ
ఘనలలాటంబునఁ గనుపట్టుకను చిచ్చు పై గికద్రపతిలకంబు గాఁగఁ
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలుభుజగహారంబులు గురిజపూసలగుబ్బసరులు గాఁగ
తే. శంకరుండు కిరాతవేషంబు దాల్చి, యగజ చెంచెత యై తోడ నరుగుదేరఁ

- బాణి నోంకారదివ్యచాపము ధరించి, వచ్చె వివ్వచ్చువరతపోవనముకడకు. 41
- వ. అట్టిసమయంబున. 42
- చ. జలధరసీలదేహమును జంద్రకళాయుగళీసమానదం
 స్త్రులు భీదురోపమానముఖసంపుటపోత్రము భుల్లమేచకో
 త్పలదలవర్ణకర్ణములుఁ బాటలవర్తులలోచనంబులుం
 గలిగి కతోరకంతఘనఘర్ణరఘట్టనఘోషజన్మయై. 43
- ఉ. ముట్టియ నింద్రసీలతటమూలమహీప్రభవంబు లైనపె
 న్నుట్టలు గ్రుచ్చి వైచుచును భూరుహవండముఁ జూపకట్టుగా
 మట్టుచు ఘర్ణరధ్వనుల మాటికిమాటికి దిక్కుటంబులుం
 ఘట్టన చేయుచు స్వేదఁదకన్నుల నిప్పులు వెల్లఁగ్రాయుచున్. 44
- క. వంది వడిఁ బాటుచెంచె బురందరనందననిశాకరధరులనడుమన్
 దందడి గొరిజలతాఁకునఁ, గందుకములువోలె శిలలు గరువాఁగన్. 45
- ఉ. ఏనెఁ బిసాకచాపమున నీశుఁడు గాండివకార్దుకంబునన్
 వానవనూతి యాప్రబలవజ్రసమానము లైనబాణముల్
 రాసెఁ బరస్పరంబును పరాహముప్రక్కలు గాడిపాఱి మూ
 కాసురసూకరంబు తిరుగాడె వడి నృరఘాతవేదనన్. 46
- క. అభవాద్భున శరపాత, ప్రభవవ్యధఁ దిరిగె నవ్వరాహము కడు సంత
 త్పుభిత మయి విలయఁజూ, నభస్వదుద్భాంతఘనఘనాఘనముక్తియన్. 47
- క. దీర్ఘతరహరవరాశుగ, నిర్ఘాతనిపాతజాతనిబిడవ్యభి సంత
 తర్ఘర్జమాన మగుచును, ఘర్ణర్ధరఘోషంబుతోడఁ గ్రోడము కూలెన్. 48
- వ. అప్పుడు కీరాతవేషధారి యగుపురారి యోంకారచాపంబు నేల నిలువంబెట్టి తదీయ
 శిఖరంబున నఱచెయి మోపి యొరగి యొయారంపునిలుకడ నిలిచి వలకేల వాలమ్ము
 ద్రిప్పుచుఁ గత్తెదుర నున్నజగజెట్టి యగునింద్రునివట్టిం గనుంగొని ప్రావృషేణ్యపయో
 వాహగర్వాగంభీరం బైనస్వరంబున నింద్రకీలగిరిగహ్వరంబులు ప్రతిధ్వనియొసఁగ
 పాటోపంబుగా సగర్వంబుగా సావప్తంభంబుగా నిట్టనియె. 49
- తే. ఎవ్వఁడవురోరి నీవు నాయెదురఁ బాటు, వంది నేసితి బాహుదర్పంబు మెఱసి
 యెఱుంగవుర యోరి నన్ను నీయింద్రకీల, పర్వతం బేలువనచరసార్వభౌము. 50
- ఉ. ఏనుచు నాకుటుంబ మగునీతరళాక్షియు వెంట వెళ్ళి యి
 క్కాననభూమిలో బహుమృగఁబులుఁ జంపుచు వచ్చివచ్చి యే
 నీశితాస్త్రపాతమున నిక్కిటిఁ జంపుదు నంచు వాక్పిలి

జ్ఞానియమంబున న్నెనుకజాడఁగఁ గూడఁగ వచ్చుచుండఁగన్.

51

క. 1 ఏటలవి నేసి చెంచెత, యోటమివెట్టం గడంగి యున్నట్టియెడన్

2 గాటెఱుకున గోఱు లిడి యిట, జీటంబున వేడ్కయెల్లఁ జెఱచిలి కదరా.

52

తే. తపసి వై యుండి తగు రోరి ధనువుఁ బట్ట, శాంతిపరులకు నేలరా సత్వహింస
కవటధార్తిక! యత్యంతకల్పహత్త! యెవ్వడవు రోరి నావంది నేయ నీవు.

53

క. మండెడుబలునారసమున, గుండియ పగులంగ నేసి కూల్చిలి దీనికన్
వెండి ప్రయోజన మేది, రండానుత! దీనిపై శరము నిగుడింపన్.

54

చ. తదీసివి గానఁ జావునకుఁ దప్పిలి నీ కిది వేటపంతమా

3 యబలుండ నీ తెఱంగునఁ బరాటవికాయుతచాపవల్లరి

నిబిడశరాహతం బగువనేచరజంతువు నేసి లీగలికన్

నబముపయి నిగుడ్చిననిశాతశిలీముఖ మెట్టివెట్టిదో.

55

ఐ. అనినం గిరీటి యయ్యాటవికచక్రవర్తి కి ట్లనియె.

56

క. వైవచ్చక్రారజంతువుఁ, జేవెరవున నేయు బెందుసిగ్గఁ చెపుమా

యావక్రభాషణంబులు, నీ వాడెదు శబర పొమ్ము నీచనుత్రోవన్.

57

క. పంది నచేక్షించిలివో, పంచెము గెలువంగ వేడ్క పడియెద వేదో
కందువుగా కాఫలము పు, లిందాధిప యేమిటికిఁ బలికె దీధికిన్.

58

మ. తడవే లోరి పులిందరాజ! చను మధ్యాహ్నంబు డాయంగ న

య్యెడు నీవళ శివార్చనంబునకు మా కేకాంతమై యుండఁగాఁ

బడు నీవుం గడు దస్సినాడ పటవిపంక్తిప్రచారంబులన్

విడు కోవం బిదె శాంతి నైకొనుము వాగ్దేవాద మిం లేటికిన్.

59

క. జోటియు నీవును గుర్కుర, కోటియు ననుచరులు దప్పిగొన్నారు మహా

ధాటివరిశ్రమమున ని, చోట పసింపెదర యేని ముఖ ముండఁ దగున్.

60

మ. అని యద్దునుండు పల్కిన నాగజ్జాలాడు మోఱుకంబున మొగ మడ్డంబు గదల్చి
యా యెడ్డిమాటలం బనిలే దీపంది యొకప్రయోజనంబై వేటపంతంబు దప్పి మమ్ము
నధిక్షేపించిలి వీతప్పనకుఁ దపసివి గాన నిన్ను శిక్షింపను పొమ్మదియునుం గాక.

61

ఆ. తాటియంతవిల్లు ధరియించినాడవు, బ్యాకిణాంకితము భుజాయుగంబు

గర్వరేఖ మిగులఁ గానంగ నయ్యెడు, దాంభికంబు నీదుతబిసితనము.

62

కా. ఏమో నాహృదయంబు నిన్నుఁ గని యిట్లే చావమం దాసమై

భామాసన్నిధి సుబ్బుచున్నయది నీబాహుప్రతాపంబు ని

స్సీమం బే నొకకొంతనే పిచట నుజ్జ్వలించరాఁ జేయుమా

- సామీద నిగుడింపుమా నిశితనానాకూరనారాచముల్. 63
- క. చెం చని నన్నుం జూడకు, వంచినపకు పీనజాతివాఁడని సంగ్రా
మాంచలమున నిదె నను మె, చ్చించెదవే నపుడు నిన్ను వేబాసందున్. 64
- మ. శివలింగార్చన మెందువోయెడుఁ దపస్విత్యమ్ము నెందే నువ
ద్రవముం బొందదులే యొకింతవడిలో ధ్యానానుసంధానముల్
వ్యవధానం బొకయింత నైచవొక బాహువిక్రమక్రిమహా
త్సవముం జూపుదుగాక నాయెదుర నాశ్చర్యం బవార్థంబుగన్. 65
- తే. ప్రదర మరివోయు మేయుము ప్రాప్తికార, కౌతుకాధీనహృదయుండఁ గాను నేను
బౌర కులపత్ని యైనయీనీరజాక్షి, యానపడుచుండు భూరపీరాహవములు. 66
- వ. అని పల్కి యాశ్రీడాకిరాతుండు గుణధ్వని చేసిన బలధరధ్వానగంభీరంబై
యేతెంచునామ్రాతకు సిగ్గు చూపినఁ గోపించుగంధద్విపంబుంబోలి రోషించి
యర్జునుండు గాండివగుణగర్జ్వాడంబరంబున నంబరంబు విక్రటిల్ల నాటక్కురివిలు
కానివై భల్లంబులు నిగుడించె. 67
- క. గాండివప్రవిముక్తనిఘరమహాకాండప్రకాండంబులక
ఖండించె నృసింహాఖుట్టనమునం గందర్పవిద్యేషి యా
తం డాశ్చర్యము నొంది బాపుర! పుళిందశ్రేష్ఠ! యంచు న్భుజా
దండాహంకృతి పెండియుం బజ్జపె శాతకూరనారాచముల్. 68
- క. ప్రారంభం బొకయింత లేకను దృణప్రాయంబున ట్టొందఁగాఁ
గ్రూరాజిం దెగ నేసినో నటికెనో క్రవ్యాడిఱంపంబుచే
సీరిలిం దునుమాడవచ్చునె యనక హేలాగలిం ద్రుంచె దు
ర్వారాహంకృతి నీశ్వరుండు విజయాస్త్రవాతమున్ వేల్చిడిన్. 69
- క. శితికంఠుఁ డేయుశరములు, ప్రతిహతములు సేయు సరుఁడు పాథునిశరముల్
శితికంఠుఁ డేయుశరములఁ, బ్రతిహతములు సేయు బహుళబాహు ప్రాధన్. 70
- క. కూరశరహరనరాశుగ, సారాచశిలముఖానినాచాస్త్రఘటా
నీరంధ్ర మైననభిమునఁ, గారుకొనియె గాధ మంధకారము దిశలన్. 71
- క. ఓంకారగాండివజ్యా, టంకారంబులు నభిగకటాహము నిండెన్
శంకరకపిశేతుభుజా, హంకారనిరంతుకాహవాంగణభూమిన్. 72
- వ. ఇట్లోహరిసాహరి నల్లాడుహరాధ్వనులయందు. 73
- క. శరధులు యుగాంతవేళా, శరధులునుం బోలి నయ్య శరశూన్యంబుల్
గురపతిసూతికిఁ బరమే, శ్వరమాయాశక్తి నపుడు సమరాగ్రమునన్. 74

మ. తెలివిం బొందక యుండె నెవ్వనమునం దివ్యాస్త్రమంత్రాక్షరం

బులు కారద్యతకుంభసంభవులసంభోదంబు సర్వంబు ని
వ్వల మయ్యెన్ వృథ యయ్యె నాంతరకృపాభ్యాసంబు గాండిపికిన్
గలహక్షోణిఁ దినాక పాణికుహానాకాటిల్పశిల్పంబునన్.

75

క. నిటలవిలోచనమాయా, ఘటనమునఁ గిరిటి తనప్రగల్భత చెడినన్
గుటిలముగ బొమలు ముడిచెను, గటకటఁబడఁ దొడఁగె నపుడు కరము నెనుచ్చెన్.

శా. కాండక్షీణత నాయుషచ్ఛటలమం గల్లెంగదే నాధనుఁ

పాండిత్యం బెటువోయె నొక్కొ యని చెప్పం బిట్టలాఁ గాక యీ
తం డీలాగునఁ బోవువాడె మయిమైఁ దా నంచు గర్వోద్ధతిన్
గాండివంబునఁ బూని వేయఁ దొడఁగె న్గాండివి గంగాధరున్.

77

క. మృదు నెన్నఁడు శరములఁ గ, వృడి బొదువం దొడఁగె గాండివంబున నపుడే
యుడుగక పొడమెడుభయమున, వడఁకులగుబ్బలికుమారి వడవడ వడఁకెన్.

78

సీ. కఱకువెండుకలలోఁ బఱచుమందాకిని సుకుమారదేహంబు న్రుక్కబాతె

నవతంసకుసుమమాల్యం బైనశశిరేఖ బ్రహ్మకపాలరంధ్రమునఁ దూతె
నెట్టియంబుగ బిగ్గఱుట్టినపెరుబాము బిగియూడి నొసల్పివై డిగఁగ జాతె
నలికనేత్రముకిత్తి యారజ్యమానమై తెప్పలనందుల నివృ లుమిన్

తే. నగజ భయమంచెఁబ్రమథులు బెగడుగుడిచి, రుపనివత్తులు ఘోషించె నొక్కపెట్టఁ
గాలకంతునిమాళిశృంగాటకంబు, గాండివంబునఁ దాడింప పాండవుండు.

79

తే. పాండునందనఘనఘజాదండకలిత, చండగాండివతాడితఖండపరశు

పృథుఁజటామండలంబునఁ బిండుగట్టి, తాండవం బాడె మున్నేటితరంగదండు.

80

తే. వింటఁ గొని వ్రేయవ్రేయంగ వినుగు వుట్టె, జెట్టిబిరుదింతె పొమ్మని పట్టి యణచె
సురతనూభవునిం బట్టి శూలపాణి, మల్లనంగ్రామకేశినంభావనముల.

81

క. కపికేతువృషభకేతను, లుపజాతనియుద్ధకౌతుకోత్సాహమునన్

నిపుణతఁ బెనఁగంగఁ దొడఁగి, రుపతాయిన్ గతినికేష ముపహస్యముగన్.

82

తే. తోరహ త్తంబునందుఁ బార్థుండు గడిమి, నలిపె నూరుఁ బిడించె సరభసమున

హరుండు సీసాన హత్తించి యర్జునునకు, బరువు గావించె నిశ్వాసపవనమునకు.

83

క. ముక్కుంటి కంఠమూలము, డొక్కరమున నిలికె బార్థుండు ప్రబంధుండై

చక్కనిప్రకోష్ఠసీడన, మిక్కిలికనుపేకి నుటికె మిచమినుకుమనన్.

84

క. తాచుచుఁ బొడుచుచుఁ బడుచును, నేచుచునుడుకుచును బిట్టు నెగయుచు గూలం
ద్రోచుచుఁ దూలుచుఁ బెనఁగిరి, ప్రాచీపతినుతుండు హరుండు బాహుబాహిన్.

85

- కా. నిష్టంకించి శశాంకశేఖరుడు గాండీవాయుధుండు నృశా
వన్తంభాబులు సిద్ధచారణులుఁ గైవారంబు గావింపఁగా
దిష్టాంతాంతకఘోరమూర్తు లయి సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగా
ముష్టాముష్టి రణంబు చేసిరి యసన్తోహప్ర కారంబులన్. 86
- క. చెమరుచుట యకాడు గఱచుట, బొమ్ ముడుచుట నిర్వికారమును మును నవరి
శ్రమమును సరిసరిఁ బెనఁగిరి, సమవిషమనియుద్ధశీలి శంభుఁడు నరుఁడున్. 87
- క. తాటించె బేరణము నా, స్ఫోటించె గిరిటివక్షము పృషాయఁ డతం
దాలావమఱక పిడికిటి, పోటున ధూర్జటియరుంబుఁ బొడిచెం గడిపిన్. 88
- కా. అంతం జుద్రకళాధరుండు నిజబాహుగాఢపీడాపరి
క్రాంతుండై యటఁ బొండుసూలియెదురం బ్రత్యక్షమయ్యెం గృపా
పంతుండై యహిరాజహారములతో స్వర్వాహిసీవేడిసో
దంతిత్వవిరిధానపల్లవముతోఁ దామ్రజ్జటాపం క్తితోన్. 89
- ఉ. చెంచెత యయ్యెఁ బార్వతియుఁ జెంచులు భూతములై నిజాకృతి
స్థించిరి వేలుపు ల్నుభముమీఁద లలాటమునందు నంజలు
ల్పించి నమస్కరించిరి వీసీలియు భక్తియు నుల్లసిల్లఁ గా
వించెఁ బ్రణామము ల్గరము విస్తయ మందుచుఁ బార్థుఁ డత్తఱిన్. 90
- తే. వేదముల్నాల్గు నుపనిషద్విద్యఁ గూడి, ప్రణవమంత్రాక్షరములతోఁ బ్రస్ఫుటముగ
విశ్వకద్రుత్వ మొయ్యెయ్యు వీడుకొనుచు, నఖిసలంపంగఁ బొడఁగెఁ జంద్రార్థమాళి.
- ప. అప్పుడు పార్థుఁడు కృతార్థుండై రోమాంచితకంచుకితాఖిలాంగుండై యానంద
బాష్పలావనుండై కేలుదోయి ఫాలభాగంబునం గీలుకొల్పి యిట్లని స్తుతించె. 92
- విద్వలి (సార్వవిభక్తికస్తవము.)
- క. నీవ వరబ్రహ్మాంబువు, నీ వఖిలాండాండపతివి నీవు ప్రసన్న
క్రివిభవారోగ్యాయుఁ, ప్రావీణ్యప్రాభవైకఫలదుఁడవు శివా! 93
- క. నిన్నుఁ ద్రిజగన్నివాసునిఁ, బన్నగకంకణుని భక్తవరతంతుని న
భ్యన్నతకరుణాగుణసం, వన్నుని గనుగొంటి మంటి బాలేందుధరా! 94
- క. నీచేతఁ గృపానిధిచే, వాచాగోచరవివేక వైయ్యాత్మనిచే
నోపంద్రకలాశేఖర!, యాచించి మనోరథార్థ మర్థిం గందున్. 95
- కా. నీకై యేను దపంబు చేసితి మహానిష్ఠాగరిష్టసిథి
న్నీకై సంస్తుతి సేయుదుం గడఁగి నానే ర్విప్రుఁగా నెంతయు
న్నీకై పూజ యొనర్తుఁ గొంత విరుల న్నిత్యంబు నదృక్షితో
నీకై సేవ యహర్నిశం జొనరుతు న్నేదండచర్రాంబరా! 96

తే. సాటి యెవ్వరు నీకు నీకాటభూష! తైటభారాలిహాటకగర్భవంద్య!

ఘనజటాజూటవాటికాఘటితవికట, గగనగంగా ప్రవంతిక! కరటివైరి!

97

క. నీయందు జగము లుండుం, బాయక యాజగములందు బాయక నీవుం

దీయనువు దెలియ నజానకు, దోయజనేత్రునకు నైన దోచదు శర్వా!

98

మ. జయ సర్వేశ్వర! సర్వలోకజనకా! చంద్రార్థచూడామణి!

జయ కామాంతక! కామితార్థఫలదా! చక్షుశ్శృంగుండలా

జయ సంపూర్ణకృపాగుణైకవసతి! తైలేంద్రజావల్లభా!

జయ దత్తధర్మరమర్దనా! జయ గిరీశా! యాశ! రక్షింపవే.

99

ఉ. కొండకిరాతుల దంచుల గయికోక యసంగతభాషణంబు లు

ద్దండత నాడితికొ గర ముదగ్రత నొంచితి ముప్పిఘట్టనం

గాండివచాపదండమున గ్రచ్చతి మోదితి మాళి భోగభృ

త్కుండల! పెక్కుచందముల ద్రోహము చేసితి నేమి నేయుదున్.

100

ప. అని మఱియు మఱియు సాష్టాంగ ప్రణామంబు లాచరించి నిలిచిన పాండవనుధ్య

ముం జూచి ఖండవరకుండు నీతపంబునకు బాశుపతవ్రతనిష్ఠాగర్హితకు భుజా

శార్యుణునకు సంతసిల్లితి నీవరం బేదియొ వేడు ముకుటయు.

101

తే. అభవ! యీ వాకు నీప్సితం బగువరంబు, దయఁ బ్రసాదించి రక్షింపదలఁచి తేని

రాద్రమై ఘోరమై లోకరక్ష యైన, పాశుపతసంజ్ఞ మగుదివ్యబాణ మిమ్ము.

102

ప. అనినం ప్రీతచేతస్కుండై శంభుండు కాంభవీహృదయానురాగంబునను బ్రమధపరి

వారసమక్షంబునను మందస్థితంబు కందళింపఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబున నప్పాండు

కుమారుం జూచి త్రిపురదైతేయసుందరివదనారవిందవాసరావసానసంధ్యాసమయ

సమారంభంబును గరటిదనుజకుంభకూటకూటపాకలజ్వర(శిర)స్తోమంబును జలంధరజల

ధరవ్రూహజంఝాసమీరంబును సంధకాసురప్రద్యోతనప్రభామండలంబును కా

ర్జూలదానవారణ్యహవ్యవాహంబును నగునమృతానీయదివ్యాస్త్రంబు ససంప్రయో

గంబు సోపసంహారంబు సకీలకింబు సరహస్యంబుగా నుపదేశించె నపుడు నేవాసమా

బన్ను లగుకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వవిద్యాధరులు తమతమదివ్యాయుధంబు

లిచ్చిరి. పార్వతీదేవి యక్షయబాణతూణీరంబు లొనఁగె. దండధరుండు దండంబును

బాశపాణి పాశంబును నిండ్రుండు వజ్రంబును సమర్పించి రిట్లు వరప్రదానంబు నేసి

యీకానుండు సవరివారుండు సాంబుండు నై యంతర్ధానంబు నేసి నసంతరంబ.

తే. వరమసంతోషమును బొంది బలవిరోధి, పుత్రుఁ గౌగిటఁ జేర్చి యాపోనికూర్చి

నమ్మదాశ్రుకణింబులు సంప్రభుల్ల, చక్షురంభోజదళసహస్రమునఁ బొడమ.

104

ప. ఇ ట్టనియె.

105

ఉ. భాగ్యముగాదె యశ్రమము పన్నగకంకణుచే దహక్రియా
యోగ్యతఁ జేసి విశ్వతువనోపకృతిప్రతిపాదనైకసౌ
భాగ్యధురంధరం బయినపాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుఁ గాక కురురాజుపయి నిజరాజ్యలక్ష్మీకిన్.

106

ప. నీవు నారాయణసఖుండ వైనయాదిమునీశ్వరుండవు. నరనారాయణులవలనఁ ద్రివిష్ట
పంబునకుఁ బెక్కుతోయములు రాక్షసబాధలు శాంతిం బొందె నిప్పుడు హిరణ్య
పురవాసులు నివారకపచకాలకేయాదు లగువైలేయులు రాజ్యలుంబులై నాకంబున
కనేకప్రకారంబుల నుపద్రవం బొపాదించుచున్నవారు. వారిం బరిమార్చ నమరా
పతీపురంబునఁ గొన్నిదినంబులు ప్రతోపవాసప్రయాసభేదం బనగించి మధ్యంబు
లోకంబునకుఁ గ్రమ్మఱ నేతెంచునది. మాతలిసారథికం బగురంగంబు పుత్తెంచెద
నిచ్చోటన యుండునది యని తత్కాలనన్నిహితు డైనరోమహర్షుం డను మునిం
జూచి నీవు దైవతవనంబునకుఁ బోయి పాండవుల కర్జునుకుశలవార్తయుఁ బాశు
పతాస్త్రలాభంబును స్వర్గమనంబుం జెప్పు మని పల్కి యిందుండు నిజస్థానంబున
కరిగె.

107

ఆ. విశ్రమించె నొక్కవృక్షంబుక్రీసీడ, నర్జునుండు మణిశిలాంతరమున
ఖండవరశుబాహుదండనిప్పీడన, ముప్పిఘాతభేదమోక్షమునకు.

108

కా. మాళిం గోహళి సంఘటించినక్రియ న్నధ్యాహ్నవేళ న్నహః
కాళం బైననభోవిభాగమున వీకం గానె బీరండ యా
ప్రాలేయాహితసంప్రదీప్తకిరణప్రకీడదర్శోపల
జ్వాలాజాలజటాలజాంగలతటి వాచాలకోయప్తి యై.

109

ప. అప్పుడు మధ్యాహ్న కాలపూజకు నాయితంబై.

110

సీ. పావననిర్ఘరాంభోప్రవాహంబున సఖమర్షణస్నాన మాచరించి
కనటువోఁ డెలనీటఁ గడిగి యీటార్చిన నలలకాషాయపల్కలము గట్టి
యాపాదమక్తకం బఖిలాంగకంబులఁ గమ్మసిధిసితంబు గలయ నలఁది
కెడఁదముత్యములతో నెడవెట్టి గ్రుచ్చిన మంచిరుద్రాక్షదామములు దాల్చి

తే. పులికళాసంబుగ డైవైవ్యాస్మి మెఱయఁ, కంపబేద్ధులు గాంచి పాండుసుతుడు
పోడకోపచారంబులు సారిది దీర్చె, నీలగళునకు మధ్యాహ్న కాలవేళ.

111

ప. ఇట్లు శివలింగార్చనంబు దీర్చి కందమూలఫలోపహారంబులు సమర్పించి తత్ప్రసాదం
బునఁ దానును దేహయాత్ర నడపి విశ్రాంతుం డై యున్నసమయంబున భవళహయ

సహస్రంబులఁ బూన్చినరథంబు గొని వచ్చి మాతలి తనకుం బోడఁజూపిన సబహు
మానంబుగా నాదరించి పురందరాదేశంబున నద్దివ్యస్వందనం బెక్కి యాకాశమార్గం
బునం జరునప్పడు. 112

సీ ఇది మేఘమండలం బివి విమానంబులు యక్షవిద్యాధిరోపాశ్రయంబు
లిసి యాహువస్కంధ మదై తారకాపిఠి యల్లతెల్లనికేళి యభ్రగంగ
యల్లదె శింశుమారాకారహరిమూర్తి వీడె భాస్వంతుడు వాడె ధ్రువుడు
వీరె సప్తర్షులు వారె యశ్విన్యాదు లిరువాడ దేవేరు లిందుభార్య
తే. లల్లవాడె సుధాకరుం డవేగ్రహంబు, లిల్వలాభ్యుంబు లగుదుక్క లిజె కెలఁకుల
సనుచు మాతలి నూపంగ నర్జునుండు, గౌతుకం బంది గగనమార్గంబునందు. 113

శా. జంభారాతితనూజుమీదఁ బొలిచె సావిత్రవర్జ్యంబున
స్సంభిన్నోదరకాతకుంభనలినీనాలీకసంవాసనా
సంభారంబులు సోడు ముట్ట సవిధస్వర్లోకకల్లోలిసి
గంభీరాంబుతరంగసంభ్రమములం గల్యాణవాతూలముల్. 114

తే. ఆర్జునునిమీదఁ బొలిచె బభ్రంతరమున, సభ్రగంగానగీతరంగానిలంబు
నందనోద్భావపిఠి కానపలతాంత, సారభాసురహరినీలహార మగుచు. 115

వ. ఇవ్విధంబున మాతలిసారథికం బైనయారథంబుమీద నక్షత్రమండలం బొఱసి
కొనుచుం జని యర్జునుం డనురావతిం బ్రవేశించి దివ్యాంగనాపాంగ భంగీసమాలిం
గితసౌభాగ్యుండై రాజమార్గంబునం జని దివ్యకుందిరంబుం బ్రవేశించి సుధర్మాభి
ధానంబైనయాస్థానమండపంబునఁ గొలుపున్న మహేంద్రనర్థాననంబున నుండె.

తే. వీడుపట్టుగ మందారవిసేనః థి, దివ్యసౌధంబునందుం బ్రతిష్ఠఁజేసి
గారవించె జయంతకుమారుకంబె, బొండురాజతనూజు నాఖండలుండు. 117

వ. అనిశానమయంబున. 118

సీ. పదునాల్గుజాతుల చ్చిదశాంగనలయందుఁ బేరుంబెంపును గలసీరజాక్షి
సీరజనాభునియూరుకాండంబున నుద్భవం బంగినయుజ్జ్వలాంగి
యంభోనిధానంబు నాపోశనము గొన్న కలశసంభవుం గన్నకంబుకంతి
చనుధయంగుం బురూరువశ్చక్రవర్తికిఁ బ్రాణవల్లభ యైన పద్మనయన
తే. కట్టి తొడి పూసి కైసేసి కాతుకమునఁ, గొన దిగఁగ నీలిపుట్టంబు ముసుంగునెట్టి
గాజు లెగఁ ద్రోసి చప్పుడు గాకయుండ, వచ్చె నూర్వశి యర్జునావాసమునకు. 119

చ. విమలసుధాంశు కాంతమణివేదికపై నవహంసతూలత
ల్పమున నుభ ప్రసుప్తిపరిపాకము నొంది వికాలనేత్రవ

స్తములు మొగిడ్చి శేషభజితైఁ బవళించిన ముంబుకాత్తు భా

వమునఁ గరంబుఁ బొల్పమరువానిఁ గనుంగొనె నింతి పొగ్గునిన్. 120

తే. మేల్కొల్పి యిందుబిఁబాన్లు మెల్ల మెల్లఁ, బ్రమదనిద్రాపరాధీనుఁ బొండుతనయుఁ
బగడములఁబోలుతన పాణిచల్ల వముల, నతనిమృదు పాదపం కేరుహంబు లొత్తె. 121

ప. మేల్కొని యద్దునుండు నిర్దరలోఁకలలామం బైనయబ్బామిసీరత్నంబుం గనుంగొని
పాశు డిగ్గి యభివాదనంబు నేసి వినయవినమితోత్తమాంగుండై యిట్లనియె 122

తే. హుడికిరేయి నొంటి మై యింతదూర, మేమికార్యంబు మదిఁ గోరి యేగుచెంచి
తేను రమ్మన్న రానె పూర్ణేందవదన!, చెప్పమి పాన్పుమీఁద విచ్చేసియుండు. 123

ఉ. అడఁగఁబోవుతీర్థ మెదులైనవిధంబున నెల్లియేను రే
పాడియ చంద్రశేఖరు ను పాస్త్ర యొనర్చి యుపాయనంబుతోఁ
కాడఁగవచ్చువాడ నయి చూచుచు నుండఁగ నీవ వచ్చితో
చేడియ! యెట్టిపుణ్యములు చేసినవాడనొ ప్రాగ్భవంబునన్. 124

కా. మత్తారాతివిదారణండు జనసన్తానంబుండు శీతాంశువం
శోత్తంసుంబు పురూరవుండు ప్రచలద్యోగుండు మాతాతగా
రత్తోఁగూకరమేఖలాపతికి నిల్లా లైతిగా కావున
ముత్తో వీ విది లెస్స మన్ననిపయిన్ మోహంబు వాటింపఁగన్. 125

తే. అదినారాయణునియూరు వంబుజాక్షి!, భువనవిభ్రాత మైనసీపుట్టినిల్లు
పావనుడ నైతి నీపాదపద్మములకు, వందనముఁజేసి వరభక్తివైభవమున. 126

ప. అని పెక్కుప్రకారంబుల నిర్విగారుండై పాండుకుమారుండు ప్రియంబు చెప్పిన
నవ్వువ్వుఁబోడి కప్పల్కు లొప్పలయ్యును నీరుడప్పికి నేయును బోలి యప్పటి
కప్రియంబులై యుండె నిచ్చావిఘాతంబు నొందియు నమ్మచ్చెకంటి చేతోభవవికా
రంబు హరింపం జాలక భనంజగుం న కిట్లనియె. 127

తే. ఏల యెన్నోతరంబుల నీడఁ బడ్డ, పెద్దవాపులు శోధించి గుడ్డలిన
వారకాంతాజనములకు వావి గలదె, మాను మధ్దన మొగమోట లేనిమాట. 128

ఉ. వానవునిండుఁగొల్వనకు వచ్చినయవ్వుడు తత్సమంచితా
ర్థాసనమెక్కియున్ననిను నంగజనన్నిభుఁ జూచి పుష్పబా
ణాసనుపుష్పబాణనివహమ్ములకుం గుటి యైతి నిట్టినా
యాస నిరాకరింపఁ దగవా మగవాడవు కావ యర్థునా! 129

తే. ప్రమద మెసలారఁ బొంచాలరాజసుతకు, వలచి చేసితివో సత్యవాక్ప్రతిజ్ఞ
యన్యకాంతలదెనఁబోవ ననుచు నీవు, భామలకుఁ జేయునత్వంబు పాడిగాదు. 130

- క. నామోహము నావేడుక, నామానము నాప్రియంబు నాతగులము నా
ప్రేమమ్మును నాతెగువయు, తామముఁ బొందంగ నూరకయె పోవుదునే. 131
- చ. అతులితఁడైర్యశార్వమహిమాద్భుతసాహసు లై మహాగ్రతా
ప్రతతనిశాతనిష్క్రవక్పపాణవిదారితదేహు లై రణ
క్షీలిఁ బడి వత్తు రైదుపదిసేయక నాకయి యిట్టివన్ను నీ
వితరులఁ బోలెఁ గైకొనక యేఁచెద వక్కట పాండునందనా ! 132
- క. వేసాలఁ బోకు రమ్మి, పూనెజ్జకుఁ బ్రొద్దవోయెఁ బులియుట చాఱకొ
వానవనందన ! కుసుమక, రాసనకేళికలావిహారంబులకున్. 133
- ప. అని పల్కి యంత నిలువక బ్రహ్మచర్యప్రతదితాపరాయణుండవె నీ వనుచు నారా
యణోరుస్తంభంబున సంభవించిన యయ్యచ్చరలేమ లేమొలకనవ్వు లపాంగంబునం
దొంగలింపఁ గంకణధుణుధుణాత్కారంబు తోరంబుగాఁ గెంగేలికేళికమలంబునఁ
బరాగరేణుత్రసరేణువిసరంబులతోడం గూడి మకరందబిందుభారాస్యంబుచించు
బురందరనందనుని ప్రేసె; ప్రేసిన నత్యంతధీరోదాత్తుండు గావునఁ జిత్తభవనమైహా
నాస్త్రవిదారణంబునకుం దార యగునవ్వేటున కంతరంబున మిసిమింతుండునుం గాక
యేపాకంబునకు రాక రాకాచంద్రబింబంబువోని నెవ్వోము వాంచి నిర్వికారండై
యుూరకుండై నిర్విధంబున నయ్యూర్వసియు వసిమాలఁ బెనంగి యక్కిరీటి చిక్కిని
మనంబువక్కు గానక కానక కాసినవెన్నెలయుంబోలె దనకన్నులవలపు మిన్నక
పాలివోయినం జిన్నవోయి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు మనోరథవిఘాతప్రభవం బైన
కోపంబు నైరింపక నరు నుద్దేశించి నపుంసకుండవలెబోలె నాన గొన్నాడ వేడు
కాలంబు నపుంసకుండవు గమ్మని శపించి దిగ్గన లేచి మొగంబు గంటువెట్టుకొని యిం
టికిం బోయె. యాధిష్ఠిరాసుజుండుచు వసిష్ఠజననివలన గతకిర్తితాపన్నుండై యయ్య
రిష్టుంబునకు సంతాపంబు నొందక యది విధివశంబుగాఁ దలంచుచుండె; నప్పుడు
గగనంబుక్రేవంబడి యస్తమండలుండై హిమగభస్తి విరహవేదనాదూయమాన
మానస యగు మైత్రావరుణజుయిత్రి ఖిన్నవదనంబునుంబోలె వెలవెలఁ బాట విభా
వరీసమయంబునం ద్రిభాగావశేషం బగుటయు. 134.
- సీ. పారిజాతకలతావల్లవంబులు మేసికొనరె నుద్యానపుంసోక్తిలములు
కంధరాస్త్రవేయకనకఘంటిక మ్రోయ వెల్పుటేనిక యుదర్విధికి కడలే
మందాకినీవీచిమారుతం బల్లాచ్చె నప్పరస్తీన్రిలనీలాలకముల
సప్తర్షి పాపనాశ్రమవనాంతరమున నామ్నాయఘోష మధ్యధికమయ్యె
లే. బాలవత్సంబుపైఁ గూర్చి 1 బంచితెలుచుం, గామధుగ్గవివచ్చుచుంకార మెచ్చె

- శుక్రగడియారమున మించె శంఖపవము, నిభుభాకంబురందలిపెగులబోక. 135
- తే. చుర్మలొకంబువారి ప్రమాణసంఖ్య, బొందుచూచుండు గడపెను వజ్రయింట
సగము నిద్రయును సగము జాగరమును, నావిభావరివేగుల బో కాలు నెలలు. 136
- సీ. మాటుగా వైచినమాంజివ్వు తెర యెత్తి పంజుమంచము డిగ్గె మంజుభాగవ
మొక్కనుట్టెలమ్రోత ముద్దుమాపగ రుగ్ధ కనకంపుగొడుగు పాగాలు దొడిగె
నొకట వేనలి మడ్చి యొక్క కేల ఘృతాచి గాజుఱ్ఱలతల్లి గడియపుచ్చె
నలసభావముతోడ నలవోక ప్రమోచ నిబ్బట్టంబులొ నీడ చూచె
- తే. హరిణి గీలిచె నలిననట్టాంతుకంబు, మేనక భగించె బాలిండ్లమీద అవిక
యచ్చరస్త్రీనికేతనాభ్యంతరముల, గొక్కురోహో యటంచును గోల్లగూసె. 137
- మ. ఆమరావత్యమృతాశను ల్పృథమసంధ్యావేళవల్లన్నులం
గమలావుం గని యాచరించిరి నమస్కారంబు క్రించెనమ
ధ్యమహాకంబున దీవ్యదంతువుల నీహారప్రతానంబు భం
గమునొందించుచు మిన్ను బ్రాకె నుదయగ్రావప్రజేశంబునన్. 138
- సీ. ధరమర్చి పావనపాణివల్లవములు ఫాలభాగములమై బవ్వళింప
బోలోమిపెంచినబాలగోకద్వయం బలలయ్యారెండగు నట్టు సాప
గగనకల్లోలిసీకనకవృక్షములమై దుమైద లెగసి జాం జామ్మ రనగ
నాకవిద్యాధరీనాట్యశాలలయందు దూర్వత్రయంబులు దురంగలింప
- తే. బ్రతుద దిక్కాంత కెంగేల బట్టియాడు, కొత్తగురి పందపూసలగుత్తివోలె
దివసకామిని ముఖులత్తే తెలివి నొంద, బూర్వనిశయందు గరకర బ్రొద్దువొడిచె.
వ అయ్యచనంబుచ. 140
- కా. కాల్యాచారము లాచరించి కడకం గౌరవ్యశార్దూలం బు
జ్వల్యన్మాధ్విగవస్త్ర భూషణిశేషస్ఫూర్తి యై విస్ఫుర
న్తాల్యాలేపనుడై విచిత్రబలశుభదృవ్యనివ్యాస్తసా
ఫల్యప్రాథతపానిరూఢవిభవభ్రాజిష్టంబై యున్నతిన్. 141
- క. బలవదరినికరనిర్భర, బలసాదనబాహుదర్పబంధురలీలా
విలసనత యెనగ వచ్చెను, బలసూదనుసభకు భక్తిభావం బలరన్. 142
- ప. వచ్చి సాహెంగం బెఱుగినఫల్లను నఫల్లవాత్సల్యహేలాసముత్యేకంబున గూఢ
గూహనసంభావితం జేసి జంభభేది యతని నాత్మీయసింహాసనార్థంబున నుపవిష్టం
గావించి యిట్లనియె. 143
- సీ. బాహుబలాటోపపరిపాటి మెప్పించి వడసిలి వీశానుపాశుపతము

సంగ్రహించితివి శస్త్రమ్ము లిమ్మడిగాఁగఁ బురవై రికరుణ నిర్జరులవలన
సధికరించితి వస్త్రదాచార్యకంబునఁ జతురంబు లగుదివ్యసాధనములు
కొఱుత లేకుండఁ గైకొంటి కుంభజుచేత నై జంబుగాఁ జాపనై పుణంబు

లే. యశుపట్టిసముద్ధరప్రాసముసల, ఖడ్గముఖచిత్రచంద్రమక్రమనిరూఢిఁ
గరము మేదిని సాటి నీ కరయఁ గలరె, శార్వమున నుగ్రభుజవీచి సవ్యసాచి. 144

శా. ఏరి నిన్నెదిరింపఁగా జగమున స్వీరు ల్పితాపాదధరిం
ధౌరంధర్యమునం బ్రభావమహిమం ధైర్యంబునం జావలీ
లారంభంబున సాహసిక్యమున బాహళక్తి దివ్యాయుధో
దార ప్రాధిమ దేవదైత్యనరగంధర్వాదిసంఘంబులన్. 145

క. నీ వని నేయ బలాఢ్యుండ, వీవిశ్వంబునను నీకు నెదు రెవ్వరు లే
రావంత యైన వదలకు, మేవలనను దేవవిప్రహితకార్యంబున్. 146

క. ఏపున భుజగోర్వన్నతి, ప్రాపున దీపింప నిట సువర్వహితార్థం
బోపార్థ! చేయవలయును, నావనిచినపంపు వెంపున న్సార్వనిధీ. 147

చ. అలఘుబలు ల్నివాతకవచాఘ్నులు వీరులు ఘోరదానవు
ల్లలనిధిగొంది నుండుదు రసాఘ్నులు నిర్జరసిద్ధసాధ్యకుం
డలినరక్తిన్నరద్యుచరనాయకకోటికి మూఁడుకోట్లవా
రలవలనం గలంగెడు నిరంతరబాధల ముజ్జగంబులున్. 148

చ. మఱియును నెందఱేని నసమానబలు ల్పురలోకకంటకు
ల్లఱుదుగ బాధ చేసెదరు చైత్యు లవఘ్నులు నిర్జరాళి కే
డైఱ నెఱయంగ వీర! భవదీయకరార్చులపాలు సేసి యం
దఱ నుఱుమాడి యెంతయు హితం బొనరింపుము మాకు నర్జునా! 149

.వ అని సునాసీరుండు సమారాధనంబున. 150

క. తనలోడినభూషణంబులు, తనదుకిరీటము నభేద్యతరకవచంబుం
దనసుతున కొనఁగ గాండివ, ధనువున నగజయము గుణము దాచి కడంకన్. 151

క. హయము లనూరునవర్ణము, లయంతంబు వహింప సూతుఁ డై మాతలియు
న్నియమింపఁ దనరునరదము, నయదము నెక్కంగఁ బనిచి హర్షం బెనఁగన్. 152

లే. అసురలోకంబు నిర్జింప ననుపఁ బొంగి, సంగరోత్సాహ మెదలోన సందడింప
నడరువెంపున నరుగునయ్యర్జునునకు, నిర్జరులు హర్షమున నిట్లనిరి కడంగి. 153

సీ. కూరధం బెక్కి మున్నిండుండు నిర్జింతె శుంభన్తహదైత్యు జంభదైత్యు
నీశతాంగమున బర్హిర్భుభేంద్రుండు త్రుంచె నాజినిస్తంద్ర వృత్రాసురేంద్రు
సార—7

నీయరదంబున నెగిచె గోత్రవిభేది పరిపంథిఘనమహాబలుని బలుని

నీలేర- గాడె మాయించె సుత్రాముండు, పాకడైతేయు నిర్భయనహాయు

లే. నీమహాస్యందనంబున నేపు మాపె, నముచిముఖదానవశ్రేణి నమరవిభుండు

నీవు మీతండ్రియట్లన నిఖిలదనుజ, వతుల నోర్వము దీనిచే బాండవేయ! 154

ప. అని పల్కిచేవనంబంధం జైనదేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చినం బుచ్చుకొని యర్జునుండు
మాతలియుండారును దద్రుధాధిరోహణంబు చేసి నివాతకవచవధార్థం బతిరభనంబున
నరుగువాడు ముందటఁ గరిమకరికతోరహూత్కారవారిధారాలవాసారపూర్వమాణ
రోదసీనిరంతరాకాలసంపాదితోడుభ్రమంబును నమలడిండిరసిండ్లుండమండితా
ఖండపాండుర్యధుర్యరోచిరనిశసాంద్రచంద్రికాక్రాంతదేశదిశాభాగంబును వితత
విద్రుమలతానికుంజపుంజ సమభిరంజితప్రదేశనిర్దిష్టసంతతాదిష్టచరమసంధ్యా
విశేషరాగంబును గమతర్పుషకుశీరతిమితిమింగిలాదిసత్వసంపాతసంభృతాచ్ఛాదిత
ధ్వనినిలీననిఖిలచేతనారవంబును దటవిధూతపాతవికిరదవిరళపరాగవినిభృతద్విరేఖ
కుసుమమంజరీవికాలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును బక్షభూభృదవిరత
ప్రచారాభివణంబును నమేయవాహినీవధూముఖప్రసక్తభూషణంబును నగు మహా
నముద్రంబు డగ్గఱి తదీయోదరంబున. 155

చ. కనియొ బురంబు నప్రమణికాంచనసౌధము నత్యుదగ్రసా

ధనము నసాధ్యశిల్పఘనదారుణసాలము నద్భుతైకన

జ్వనసముదగ్రఘట్టము వికాలతరాట్టము నుద్యటారిత

ర్జనము ననల్పగర్జనసురద్విషదుజ్జ్వలితంబు నిమ్మగన్. 156

మ. కని యత్యుద్ధతి శంఖ మొత్తుటయు నాకంపించె ధాత్రీతలం

బనిలస్కంధము లేడు చిక్కువడియె న్యాదోనిధుల్లిందె ఘూ

ర్జనముం జొందె సురేంద్రలోకములు విన్నంబోయె బాతాళము

ల్వినియోగంబులు దప్పె భూతచయము ల్వీలై వ్విశాభాగముల్. 157

ప. ఇట్లు యుగవిగమనమయఘనఘనాఘనకతోరసిర్లు తరళతనహస్తభైరవం బగునమ్మహార
వంబు కర్ణకూలంబై తాకినె గనలి దానవులు హలమునలపరశుపట్టినప్రాసపరిఘా
ముద్గర మునుండి దండ కోదండ కుంతకులిశభల్లభిందివాల శంఖ శక్తి కర్తరీ కతార
కుతారలవిత్త్రతోమరత్రికూలఖట్వాంగ చక్రచంద్రహాస మహాంకుశ గదాపాశ
పాషాణప్రముఖంబు లగు మహాస్త్రశస్త్రంబులు వహించి వికటగర్జారవభరంబున
నంబరంబు పిక్కటిల్ల నొక్కపెట్ల యమ్మహానగరంబు వెడలి తదియస్యందనంబుఁ
జుట్టుముట్టి. 158

- మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహాలివర్షము నొగి న్నర్జామహాడంబర
ధ్వనిసంపితఘనాఘనాఘనిపతద్ధారాళధారామహా
శనివర్షంబుల ద్వంద్వ మొండ బయివై సంరంభశుభద్రతి
న్వనధుల్ ఘూర్ణిల బిట్టు వాసవివయి న్వర్షించె నొక్కుమ్మడిన్. 159
- క. వాలికెమెఱుంగుదూపులు, నాళికోదరునిమఱుది నలిచై త్యులమై
గీలించె బేరుపేర, న్నాలమున బడేసికంకపత్రములు వడిన్. 160
- మ. అలుకం దానవు లొక్కయమ్మడి తగియన్యంననోరుద్యుతి
స్థలనంబు స్ఫురసిద్ధచారణమహాశ్చర్యంబు గావించుచు
స్థలహక్షిణియు నాకనంబు దిశలుం గాండప్రకాండంబులం
గలయం గన్పి యదల్పి యార్పిరి సమాకంపింప భూతావళుల్. 161
- తే. భయభరంబున వెలవెల బాటి రపుడు, త్రిదశసారథి భృతి దమ్మె లేరు గడవ
బ్రమసియుండిన దాన సారథియు రథియు, నగుచు బరిమార్చె నరికోటిసద్గుణుండు.
- క. నిర్జరసారథి యర్జును, దుర్జయవిక్రమము సమదదోహలతయు దోః
ఖడ్గాభరంబు సారథి, యోర్జిత్యముం జూచి మిగుల హర్షముం బొందెన్. 163
- సీ. అనురు లుద్ధతి శూలపాలభిదివాలంబు లడరించి రడగించె నష్టగుండు
చైత్యులు దండించి దండశంకులశక్తు లిగిడించి రుడిగించె నింద్రసుతుండు
చైతేయు లేచి ముద్గరగదాంకుశములు పఱిపించి రదలించె ఫల్గురుండు
సురవైరు లల్కరి దోమరకుంతగుణములు సారించి రెడలించె సవ్యసాచి
- తే కణయకంపరభేటక క్రకచకులిశ, చక్రఖట్వాంగకుద్దాలచంద్రహాస
వివిధశస్త్రములు వైచి రవళుళించె, శుక్రశిష్యుల ప్రోణశిష్యుంము గెలిచె 164
- ప. అయ్యవసరంబున. 165
- శా. జంభారి ప్రభవప్రయుక్తనిబిడజ్యారావగంభీరసం
రంభభ్రామితగాండివప్రసరదస్త్రప్రాతదీప్యత్పరా
సంభిన్నాంగములై సురారితనువు ల్సంగ్రామరంగంబునం
గుంభద్రోణము లట్ల బిట్టు గురిసె ఘోరంబుగా రక్తముల్. 166
- క. చేయునది లేక నరుజాలు, మామూయుద్ధంబు సేయ మది దలంచి భృతిం
బాయక వైచిరి విద్యా, పైయాత్రము మించు బరుషవర్షాస్త్రంబుల్. 167
- క. వడి బాము ప్రేలగట్టిన, వడువున నలుగడల ముసరి వార్షాహంబు
లడివడి కురియదొడంగెను, వడవెలుపును లేక పాండవేయునిమిదన్. 168
- మ. బలభిద్ధంబునవరంబునం గొననదీప్యన్తారుతాస్త్రంబుచే

జలవాహంబులు వట్టఁజేసె నరుఁ డక్షయ్యప్రతాపంబున
 న్దలయం గప్పిరి దారుణాత్మముల నుగ్రస్వాంతులై యేచి బై
 త్తులు పార్థం గులికాస్త్ర మేసి యవి తోడ్తోఁ ద్రుంచె నాతం డొగిన్. 169

చ. అనలసమీరణాత్మకములైనమహాస్త్రము లేసి రుద్ధలిం
 దనుజులు గాడ్పుతోఁ బెరసి నల్లడ లొక్కట విస్ఫులింగము
 ల్లనకనఁ గ్రాలఁ బావకళిఖి ల్వస ముంచె సురేంద్రనందను
 న్దనలి యతం డణించె నవి గ్రక్కున వారిమహాశుగంబులన్. 170

చ. తిమిరమహాస్త్ర మేసి రణతీవ్రత సూపిరి బైశ్యస్యఃకృత్
 క్రమమునఁ గప్పె నల్లడల గాఢమహోద్ధతిఁ జిమ్మచీకటుల్
 తెమలె దిశావివేకమును ధీరతయు న్నెల్ల నెల్లవారికిం
 బ్రమసి సురేంద్రసారథియుఁ బాఱఁగ వైచెఁ బ్రతోద మవ్వలన్. 171

క. రథ్యములు పఱవనేరక, మిథ్యాభిమతంబు లయ్యె మెరు మఱచి సమి
 ద్రథ్య భనంజయుఁ గానక, తథ్యమునకు లేక యుండఁ దత్సారథియున్. 172

వ. భయం బంది యద్దున! యెటపోయె దని యెలుంగెల్లి యాహ్వనంబు నేసి తొల్లి దేవా
 సురసమరంబు లనేకంబులు చూచిలిం గాని యిట్టిభయోద్రేకజన్యంబు లగుజన్యంబులు
 నూడ పీరు వరజనితపీర్వదర్శితులు గావున వీరిసంప్రహారంబు ఘోరంబు. అని పల్కిన
 మాతలి నూఱడించి యిందుక సేపు మద్భుజావిహారంబు చూడు మని ఫల్గునుండు.

కా. జంభధ్వంసివరంబునం గనినయస్త్రంబు వ్రహ్మసారమున్
 శుంభద్విక్రమబాహుదర్పములు సంకోభిల్ల నేసెం దమ
 ల్సంభారం బడఁగఁ దిశ ల్విపులవై శద్యంబు నొండఁ నుర
 న్సంభావింప భయంపడంగ దితిజు ల్సంగ్రామరంగంబునన్. 174

మ. జవ మేపాఱఁగఁ గూలె బైత్యతనువు ల్పర్వంసహాపీఠిఁ బాం
 డపగాండివధనుఁ ప్రకాండభవకాండ ప్రస్ఫుటోచ్ఛండతాం
 డపపాండిత్యవిశేషవిభ్రమకృతాడంబ ప్రతికంబులై
 యవనీద్రంబులభంగి నింగి యద్రువక్ హాహానినాదంబులన్. 175

వ. ఇట్టినివాతకవచులు నిరవిశేషులై మడసిన సంక్రందననందనుండు (తదీయసారీసమా
 క్రందనంబు) తత్సురంబులోనికింజని యంతయుం గనుంగొని మాతలి కి ట్టనియె. 176

తే. కనకమయహస్తకుటిమకాంత మగుచు, వివిధమణిసౌధములను వస్తువులు గల్గు
 నిష్కరంబునఁ గాఁపుండ కితరమైన, పురమునం దేల నిల్చి నిర్దరవిభుండు. 177

ఉ. నావుడు నిట్లును ద్రిదశనాయకుసారథి నిర్ణరేశ్వరుం

డీవనరాశిలాన సృజయించెను దైత్యభయంబుచేత చే
వావలి కుండ నిప్పుర ముదగ్గరిం దనుమాను లంత రా
జేవభ్రం బ్రసన్నునిగఁ జేసి మహాబలపీర్వవంతులై.

178

క. ఇందుండఁగ నింద్రాదిక, బృందారకవరులతోడఁ బెనఁకువ నెందుకొ
గ్రిందుపడకుండఁ దపమున, నందిరి వర మఖిలభువనహాసనోత్సుకతన్.

179

ప. కావునం దద్విజయార్థంబుగా విజయ నిన్ను వాసపుండు పనిచె, నిమ్మహాసురులు మరు
ద్గుడఁగంధర్వసిద్ధసాధ్యులకసాధ్యు లిట్టివారల విక్రమంబునం జంపి పెంపు గాంచి
తివి. భవదీయసత్వసాహసంబులకుం గొలఁది యెక్కడి యది యని యర్జునుం బ్రస్తు
తించి మాతలి రథంబు గ్రమ్మఱించె. ఇట్లు నివాతకవచులఁ బరాభవించి భవ్యలేజో
దుర్నిరీక్షుండై పాండవేయుండు మరలి వచ్చువాఁడు ముందట.

180

ఆ. వివిధవృక్షగుల్మవిస్తీర్ణ మై కడుఁ, బొలుపు మిగులు నొకతపోవనంబు
నతివిచిత్రశిల్ప మగుపట్టణంబును, నుజ్జ్వలంబు లగుచు నున్నఁ గాంచి.

181

క. సురసారథి ! యిది యెవ్వరి, పుర మిమ్మహానీయఘనతపోవిషినం బై
వ్వరిది యిది నాదుదృష్టికి, హరహర యతివిస్తయంబు నాపాదించెన్.

182

ప. ఆనవుడు నమ్మహాత్మునకు నాతఁ డిట్లును దొల్లి పులామియు గోవికయు ననునసుర
కాంత లిత్తపోవనంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లత్యుగ్రనియమంబునఁ బద్మగర్భ
సారాధించి తప్తసాదంబునం గనకమయంబై కామగమనం బై నయిపురంబునం
దనునుతు లాహవంబునం ద్రిదశులఁ దొడరి వధ్యులు గాకుండ వరంబు పడసి రిది
హిరణ్యపుర మిందుఁ బొలామ కాలకేయు లనునసురు లుండుదురు. వీర లింద్రాది
దేవతల కసాధ్యు లనిన నట్లేని యిపురంబుమీఁదం దేరు వఱపు మని ఫల్గునుండు
మాతలిం బనిచిన.

183

సీ. సంవర్తమాతరిశ్వమనోహరరయమ్ము లగునశ్వములను దీవ్యద్విభూతిఁ
జిత్రచంద్రమును సుగ్ధిరసేమిఘోషంబు నత్యద్భుతంబు లై యంద మొంద
నమరారిపురముపై నాతఁ డుప్పరపీఠి నరదంబు పఱసిన నసురవరులు
వెన శతాంగములు పట్టినహస్రకంబుతోఁ బెరసి యొక్కుమ్మడిఁ మరము వెడలి

తే. యింద్రుఁ డనుబుద్ధి నల్కతో నింద్రతనయఁ

దాఁకి రార్చుచు నతఁడును దారుణాత్మ

వృక్షజన్యంబు లగుశస్త్రవితతి యేసి

తద్రథాశికి గతినిరోధంబు నేసి

184

ప. వారును మాయాయుద్ధనిగ్ధబుద్ధు లై తమపురంబులతోడ సంతరిక్షంబునకు నెగసిన

నిశితశరనికరపంజరప్రపాతంబున నూర్ధ్వగతినిరోధంబు చేసి వారి నేలంబడ నేసి
ఫల్గునుండు వీరి నన్యప్రకారంబున జయింపరా దని. 185

సీ. బ్రహ్మాదులును నాత్మ భావించి నిజముగా నేదేవుమహిమంబు లేఱుగలేదు
భూయ్యవస్వర్దుఖంబులు లోక జాలంబు లేదేవుకృపఁ బేర్చి నెలమి చెందు
భక్తి నేదేవునిపాదపంకజములు తలఁచువారల కసాధ్యంబు లేదు
గజరాక్షసాదిమూర్ఖవ్రాతముల నెల్ల నేదేవుఁ డడఁగించి యింపుఁ జెఁగ
లే. భక్తవరతంత్ర మేదేవుభవ్యమూర్తి, యట్టిదేవుని హృదయంబునందు నిలిసి
పాశుపతదివ్యబాణంబు వరమనిష్ఠఁ, దొడి ప్రయోగించె ద్రిదశశత్రువులమీఁద
చ. శరభతరత్నసింహాకిటివైరిభిక్షుడమహోక్షపక్షి కుం
జరసురయక్షరాక్షసశిశుచమహోరగ భూతసూపము
ల్గురనరకిన్నరద్యుచరలోకభయంకరముత్ విచిత్రముత్
వరుసను నుప్పలిల్లి వెనఁ బట్టి గ్రసించె సురారివీరులన్. 187

వ. ఇన్ద్రిధంబున నరునుండు సురల నటువదివేలరథంబులవారల హిరణ్యపురనివాసుల
గీటడంచి వచ్చి వానవునకుం బ్రణామంబు చేసిన నతండు నివాతకవచపూలోమ
కాలకేయాదిరాక్షసవధప్రకారంబు మాతలివలన దిని. 188

క. సురలకు హిత మొనరించితి, ధర కేగుము నిన్నుఁ జూడఁ దిద్దయు వేడ్కన్
ద్వరితపడుచున్నవారలు, హరివిక్రమ! నీసహోదరాదులు పెరిమన్. 189

క. కదనమున నిన్నుఁ దొడరఁగఁ, ద్రిదశమరుల్నిధ్ధసాధ్యదేవాదులలో
నెదు రెవ్వరు లే రనినన్, బదపడి యింక మానవుండు ప్రతిమ నీకున్. 190

ఉ. ద్రోణుండు భీష్మండుం గృపుండు ద్రోణసుతుండును గర్జుండున్ రణ
తోణి నవశ్యమున్ భవదిషుప్రహతిన్ మహితానుభావనం
ప్రాణబూధ్యు లయ్యు నిట రాక్షసు లట్లనె యాదు రింక న
త్రాణుల ధార్తరాష్ట్రుల దురంబున గెల్పుట నీకుఁ బెద్దయె. 191

వ. అని పల్కి వానవుం డనేకమణివిచిత్రపీఠాంబరాభరణంబులు గట్టి సిచ్చి యనిపిన
నర్జునుం డవనీధువనంబునకు వచ్చి యగ్రజాలకుం బ్రణమిల్లి తమ్ములం గొంగిలించు
కొని ధామ్యాదులకు నమస్కరించి ద్రౌపది నుపలాించి తక్కినవారలకు యథో
చితంబు నేసి తనవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగించి. 192

క. క్రమమున నమస్తరిపులన్, సమరమున జయించి యగ్రజన్తుని మాన్యున్
బ్రవిమలమతి భర్తాత్మజుఁ, బ్రమదమునన్ విశ్వ మెల్లఁ బాలింపించున్. 193

వ. ఈయాఖ్యానంబు వ్రాసినం జదివిన వినిన నాయురారోఽన్యైశ్వర్యాభివృద్ధియ్యం
బుత్రపాత్రాభివృద్ధియు నగును. 194

— ఆశ్వాసాంతము —

శా. వ్యాపారి ప్రవరాన్వవాయగణనీయప్రాధిగంభీరస
ల్లాపానందితవిశ్వ ! విశ్వభువనాలంకార ! లంకాదిక
ద్విపానీతసువస్తుత్పితసమాధేయాఖిలత్వైప ! వి
ద్యాపాండిత్యవివేక ! నిత్యకృతకృత్యా ! బంధుచింతామణీ ! 195

క. ఆర్థినికర్థితప్రద !, సార్థవహకులాభినంద్య ! సంచితధర్తా !
సార్థచరితార్థ ! సంగర, పార్థ ! యశోవర్థసార్థ ! పరమార్థసిద్ధి ! 196

మాలిని. అచలవిపులధైర్యా ! హరివిద్వత్సపర్యా !
ఖచరవినుతకీర్తి ! కామినీహృద్యమూర్తి !
యూచితజనవివేకా ! యూరుజన్మప్రవేకా !
సుచిరకుభవినోదీ ! సుస్థిరశ్రీప్రమోదీ ! 197

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బైనహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును
సప్తమాశ్వాసము.

హరవిలాసము సంపూర్ణము.

ప ద్య కా వ్య ము లు

	ప్రతి 1-కి రు. అ.	
అడవిమల్లెలు	...	0 8
అధ్యాత్మ రామాయణము	...	2 0
అనంతనిఘండము, (ఛందోదర్పణము)	...	2 0
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయ్యామాత్యునిది	...	1 0
అప్పకవీయము, క్రొత్తకూర్పు	...	5 0
„ శ్రీ గిడుగురామమూర్తిపంతులవిమర్శ	...	0 12
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0 8
అంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0 4
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	...	0 12
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	...	15 0
ఆంధ్రమహాభారతము:—		
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	...	1 8
„ టీక (పాతది)	...	8 0
ఆదిపంచకము	...	11 4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7 8
కాంతిసప్తకము	...	7 8
ఆది సభాపర్వములు	...	4 0
ఆరణ్యపర్వము	...	4 0
విరాటోద్యోగపర్వములు	...	4 0
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	4 0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	...	4 0
కాంతిపర్వము	...	4 0
అనుకాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల, మహా		
ప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	...	4 0
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, మూలము	...	0 3
„ టీకతో	...	0 10
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, శ్రీమల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది	...	0 12
అనందరంగరాట్నందము	...	1 8
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	...	0 6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబ		
నిఘంటువు (నిఘంటు త్రయము) కాలిక్	...	2 0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

హైదరాబాద్ 1372.

292, ఎన్.జే.రోడ్, చెన్నై 8. 1

	3	ప్రతి 1-3 ద్వి. అ.	
ప్రహోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	12
సరసభూపాలీయము, సటీక	...	3	0
సరసింహపురాణము	...	2	8
సలహాపాఖ్యానము సటీక	...	0	12
సలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికోలైండు	...	2	4
నాచికేతోపాఖ్యానము, మిక్కిలి మల్లికార్జునకవి	...	1	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	2	8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	12
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము	...	0	6
నీతిచంద్రిక, శ్రీచిన్నయసూరిగారిది	...	0	12
" " టీకతో	...	1	4
నీలాసుందరీపరిణయము	...	0	12
నీతిశతకసంపుటము—I (20 శతకములు)	...	3	0
పంచతంత్రము, వేంకటనాథరాజకవి	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, పింగళిసూరన	...	2	0
పల్నాటిపీఠచరిత్రము	...	4	0
పారిజాతాపహరణము, చిన్ననైజు	...	1	0
పాండురంగమాహాత్మ్యము, లఘుటీక, క్యాలికోలైండు	...	6	8
బిల్వణీయము	...	1	4
భక్తిరసశతకసంపుటము I, 20 శతకములు	...	3	0
" " II "	...	3	0
" " III "	...	3	0
భాస్కరరామాయణము	...	8	0
భారతసావిత్రి	...	0	2
భగవద్గీతా కందార్థములు	...	1	4
" " పద్యకావ్యము శ్రీగోపినాథ వేంకటకవికృతము	...	1	4
భోగిసీసంధకము	...	0	2
మనుచరిత్ర, వ విల్ల రామస్వామికాస్త్రీగారి వ్యాఖ్యానముతో			
చిన్ననైజున పేలుకాగితములమీఁద ముద్రితము	...	5	0
మల్లభూపాలీయము, నీతిశతకము, ఎలకూచి బాలనరస్వమిది,			
వేదము లక్ష్యనారాయణకాస్త్రీ టీకతో	...	1	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్య	...	2	0
డిటా ఆకొండి వ్యాసమూర్తిగారిది	...	0	3
రత్నపరీక్ష, సాంధ్యితాత్పర్యము	...	0	4

రంగనాథరామాయణము, ద్వితీయ	...	6	0
రంగరాయచరిత్రము	...	1	0
రాఘవపాంచదశీయము, సటీక	...	4	0
రాజశేఖరవిలాసము	...	0	12
రాజయోగసారము, ద్వితీయ	...	0	8
రాధికాసాంతర్దశము, క్రొత్తకూర్పు	...	1	8
రామరాజీయము	...	0	12
రామాభ్యుదయము	...	2	0
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక	...	0	10
రుక్మిణీపరిణయము	...	0	12
రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	...	1	8
లుకాజయము (రావణదమ్మియము) సటీక	...	1	8
ససిష్ఠజననసంవాసము	...	0	12
వామనపురాణము	...	5	0
వాసిష్ఠరామాయణము, ద్వితీయ	...	1	4
వివేకసింధువు, కొండనార్యప్రణీతము	...	1	8
విదురసీతి, సటీక, ఆంధ్రభారతములానిది	...	0	6
వీరభద్రవిజయము, పోతనది	...	2	8
వేమనపద్యములు	...	0	8
„ బ్రహ్మదోరగారి ఇంగ్లీషుతో	...	1	8
„ (2728) చిన్ననైజా	...	3	8
„ (2728) ఆంధ్రతాత్పర్యముతో	...	7	8
వేమనశతకము	...	0	4
వైభవసంహితాసము	...	1	4
శకుంతలాపరిణయము, శృంగారవి	...	1	0
శకాంకవిజయము (తారాశకాంకవిజయము)	...	1	8
శివలీలావిలాసము	...	0	8
శేషధర్మము, తామరపల్లి తమ్మయ్య	...	1	8
శుకసప్తతి, కదిరిపతికృతము	...	3	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవి	...	3	0

ఇంతి మావద్ద ఆనేక సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు, నాగరికీగ్రంథములు, అరవగ్రంథములు, ఇంగ్లీషుగ్రంథములు దొరకును.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

పాట్టబాగు 1872, డిసెంబరు. 1